

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Η' 30 ΝΟ-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1907

Η ΑΝΤΡΕΙΩΜΕΝΗ

—ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ—

Στις δεκαπέντε τῆς Λαμπρῆς σὺς κοιτρεῖς τ' Ἀπρίλη
Πανηγυράκι γίνεται τ' Ἀῆ Γιωργιοῦ ἢ χάρις.

Οὔλοι τραῶν κι' οὔλοι πίνουσι κι' οὔλοι ξεφάντι κάμουν.
Μὰ κεῖνος ὅπου γόρταζε δὲν τρώει μηδὲ πίνει

Γιατὶ θὲ νᾶρητῆ ὁ Τσαμερλῆς ἀθρώπους νὰ χαλάσῃ.

Καὶ νὰ τον καὶ τὸν Τσαμερλῆ ἀπ' ἀντικρὸν μπροβάλλει

Κ' ἐβάστα καὶ στὰ χέρια του πένκους ξεριζωμένους.

Κ' εἶχε στῶν πένκων τὰ κλωνιά ἀθρώπους κρεμασμένους.

Ἀπὸ μακρὰ σῆρνε φωνὴ κι' ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει.

— «Ποῖος ἔχει σίδερο βρακὶ κι' ἄλλουσι βρακοζώνη

Κ' ἔχει καὶ μπράτσα δυνατὰ μαζί μου νὰ μπαλαῖσῃ »;

Κανεὶς καὶ δὲν ἐμίλησε κι' οὔλοι τὸν ἐφοῦνταν.

Μιά κόρη ἄσπρη κι' ὁμορφη 'πό 'να ψηλὸ Παλάτι

Τὸν Κωνσταντῆ κάμνει ματιὰ γιὰ νάβγῃ νὰ μπαλαῖσῃ.

Κ' ἐκεῖνος ἐφοῦνταν τον μὰ τὸ 'χε καὶ ντροπὴ του

Νὰ τοῦ τὸ γνέψ' ἢ κοπελιά κι' αὐτὸς νὰ πῆ τὸ ὄχι.

Βγαίνει μπροστὰ στὸ Τσαμερλῆ κι' ἀπηλοῦ τοῦ δίνει.

— Ἐγὼ χω σίδερο βρακὶ κι' ἄλλουσι βρακοζώνη

Κ' ἔχω καὶ μπράτσα δυνατὰ μαζί σου νὰ μπαλαῖσω. »

Ἐπίσσαν καὶ παστρέψαν τους ἐφτὰ μοδιῶ χωράφι

Ἀποσπερῆς πιαστήκασι κι' ὡς τὸ πορνὸ μπαλοῦσα.

Κι' ὁ Τσαμερλῆς ἀν' ἤθελε γλήσορα τὸν ἐχάλιε.

Μὰ ἐγάπαε τὴν μάνα του καὶ τοῦκαμνε χαιτῆρι.

Κι' ὁ Κωνσταντῆς λιγώθηκε τὴ μάνα του φωνάζει.

« Μάνα μου, φέρε με νερὸ γιὰ νὰ ξεκάμῃ ὁ νοῦς μου. »

Κ' ἡ μάνα του ἢ ἀνομῆ κι' ἡ μάνα του ἢ σκόλλα

- Παίρνει σταμνί με τὸ νερό σταμνί με τὸ φαρμάκι.
 Δίνει τὸ Τσαμερλή νερό τὸ γυιό της τὸ φαρμάκι.
 Κ' ἡ κόρη ποὺ τὸν ἀγαπᾷ φωνάζει ἀπ' τὸ Παλάτι.
 — « Ἐ Κωνσταντῆ μὴν πῆς νερό και θὲ νὰ πῆς φαρμάκι.
 Βάλε ζερβά τῆ δύναμη δεξιά τὸν φέρε κάτω.
 Μὴν ἔβρω και ναπουγκισθῶ και θὲ νὰ σὲ ντροπιᾶσω.»
 — « Μακάρι και νὰ τῶκαμνες δὲν τῶχω σὲ ντροπή μου.»
 Σὰν ἀετὸς πετάχτηκε ἀπὸ τὸ παναθύρι.
 Κ' ἐκεῖ στὸν κάμπο τὸν πλατὺ τὰ ροῦχα της ἀλλάζει
 Βάλλει σωφόρι οἶδερο και ροῦχο ἀτσαλένιο
 Κ' ἕνα κιουλάφι πέτσενο κ' ἔχωσε τίς μπλεξοῦδες.
 Και τρεῖς βολὲς τὴν ἄλωση γερά σφιχτὰ ἐξώστη.
 Τὰ μάννα* της ἐχτύπησε κι' ἤβγε στὸ μεϊτάνι.
 — « Γιά βάρδα βάρδα Κωσταντῆ, σύριου λγάκι πίσω.
 Νά δοκιμάσω δύναμη νὰ δῶ και τὴν ἀντρεία μου.»
 Κι' ὁ Τσαμερλῆς περήφανος μάταν και παληκάρι.
 — « Καλῶς τῆγε τὴν κοπελιά ποὺ μ' ἔρχεται γιά γλέντι.
 Νά παίξω νὰ γελᾶσουμε νὰ γλοκοφιληθοῦμε.»
 — « Μὴν νὸ κανιέσαι Τσαμερλῆ, μὴν κάμνεις φαντασμένα
 Κι' ἂ θέλει ἡ χάρις τοῦ θεοῦ θὲ νὰ σὲ βάλω κάτω.»
 Κι' ὁ Τσαμερλῆς ἐθάρεψε νὰ πὰ νὰ τῆ χαδέρη
 Μὰ γλήγορα τὸ γνώρισε πῶς ἦταν ἀντρεωμένη.
 Χέρια μὲ χέρια πιάνουνται πόδι πατεῖ τὸ πόδι.
 Σὰν δυὸ θεριά ταυρομπαλοῦν ὁ Τσαμερλῆς κ' ἡ κόρη.
 Κ' ἐκεῖ ποὺ πιάνει ὁ Τσαμερλῆς τὰ γαῖματα ἐπετοῦσαν
 Κ' ἐκεῖ ποὺ πιάνει ἡ κοπελιά τὰ κόκκαλα ἔτσακοῦσαν.
 Κι' ὁ Τσαμερλῆς φοήθηκε τὴν κόρη και φωνάζει.
 — « Μὴ μὲ χαλάσης κοπελιά μὴν πὰ νὰ μὲ σκοτώσης
 Κι' ἂ θέλης πάρ' με σκλάβο σου κι' ἂ θέλης πάρ' με δοῦλο
 Κι' ἂ θέλης πάρ' με σύμβιο νὰ μ' ἔχης συντροφιά σου.»
 — « Δὲν θέλω μηδὲ σκλάβο μου δὲν θέλω μηδὲ δοῦλο
 Δὲν θέλω μηδὲ σύμβιο νὰ σέχω συντροφιά μου.
 Μπαλαίστρα νὰ μὴ κάμνης πιὸ ἀνθρώπους νὰ σκοτώνης
 Και χαίρου την τῆ νιότη σου και τὴν παληκαριά σου
 Κ' ἐγὼ γαπῶ τὸν Κωσταντῆ και θὲ νὰ τὸν ἐπάρω.

* Ἐκ τῆς ἀνεκδότου Συλλογῆς ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ

* τὰ παλαμάκια.

ΤΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ἀπὸ ἐπταετίας ἤδη συνταράσσει τὴν Ἑλληνικὴν μεγαλόνησον Κύπρον τὸ πολυθρύλητον καταστὰν Ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα, ὅπερ ὄχι μόνον τὴν γαλήνην τῆς Νήσου ἐτάραξε και ταράττει, ἀλλὰ και τῶν ἐν γένει Ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν τὴν μέριμναν ἐπεσπάσατο και εἰς ἀνησυχίαν αὐτὰς ἐνέβαλεν. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν κυπριακὸν αὐτὸ ζήτημα ἀπέβη γνωστὸν ἀνα τὸ πανελλήνιον, και οἱ πάντες διαποροῦσι διὰ τί νὰ παρατείνεται τόσον, και πάντες οἱ μὴ ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίζοντες τὰ πράγματα τὸ χαρακτηρισίζουσι ὡς προσωπικὴν πάλην μεταξὺ δύο ἐπισκόπων. Ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος τῆς προσωπικότητος ἐν μέρει βεβαίως εἶνε ἀληθῆς ἀλλ' οὐχὶ και ὡς πρὸς τὸ ὅλον. Ἡ ἀλήθεια τοῦ ἰσχυρισμοῦ μας δὲν δύναται νὰ δειχθῆ ἢ δι' ἀναλύσεως τῆς οὐσίας, και ἀνεπίστεως αὐτοῦ τούτου τοῦ ζητήματος. Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο ἐνταῦθα προτιθέμεθα νὰ πράξωμεν διὰ τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» οἱ ὅποιοι βεβαίως θὰ ἔχουσι και τὴν περιέργειαν πολλῶν δὲ μᾶλλον τὸ ἐνδιαφέρον νὰ μάθωσιν, ἐν περιλήψει πάντως, ὁποῖον τὸ πολυθρύλητον ζήτημα, και διατὶ ἐπὶ τοσοῦτον χρονίζει.

Ἡ Κύπρος ὑπῆρξε μία τῶν χωρῶν ἐν αἷς ἐκ τῶν πρώτων ἐξηπλώθη ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰορδάνου ἢ Χριστιανικῆ θρησκεία. Τοῦ γεγονότος τούτου δύο ὑπῆρξαν οἱ κυριώδεις λόγοι. Ἡ γειτνίασις ἀπ' ἐνὸς τῆς Νήσου πρὸς τὴν Παλαιστίνην και ἡ σχετικὴ ἀφθονία Ἑβραίων, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, κατοίκων ἐπὶ τῆς Κύπρου. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ λόγοι συμπύσσονται φυσικὰ εἰς ἕνα, τὸν τῆς στενῆς τότε ἐπικουωρίας μεταξὺ Κύπρου και Ἱεροσολύμων. Ὁ τετραήμερος Λάζαρος μετόκησεν εἰς Κύπρον, ἐγένετο εἰς τῶν πρώτων Ἐπισκόπων της και ἐτελεύτησεν ἐν Κιτίῳ, ἔνθα (Λάρανα) σώζεται και ὁ τάφος αὐτοῦ. Ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας Κύπριος ὢν ἐνεκατεστάθη και οὗτος παρὰ τὴν Σαλαμίνα ἔνθα και ἐμαρτύρησεν. Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐδίδασκεν εἰς Κύπρον και χειροτόνησεν Ἐπισκόπους. Οὕτω δὲ εὐθύς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ χριστιανισμοῦ ἐρριζώθη ἐν τῇ Νήσῳ τὸ νέον θρησκεῦμα, ὅπερ παρελήφθη ὡς βλέπομεν ἀπ' αὐτῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν. Αἱ δὲ κατόπιν και ἔκτοτε χειροτονίαι και ἡ διοικήσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων τῆς

Νήσου ἐγένοντο διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν ἐκαστοτε Ἐπισκόπων της, κατὰ τὸ δοθὲν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων δικαίωμα, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν διαδόχων εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα, ὅστις θεωρεῖται ὡς ὁ θεμελιωτῆς τῆς Κυπριακῆς ἐκκλησίας και προστάτης ταύτης. Κατὰ τὸν τρόπον τούτον ἡ ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἀνεπτύχθη ἀνεκαθεν αὐτόνομος και αὐτοκέφαλος. Βραδύτερον ἡγεῖραν ἀξιώσεις ἐπ' αὐτῆς οἱ Πατριάρχαι Ἀντιοχείας, διότι ἡ Κύπρος διοικητικῶς ἐξήρτητο ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας. Οἱ Κύπριοι ἐρωμένως ἀντέστησαν κατὰ τῶν Ἀντιοχικῶν ἀξιώσεων και τὸ ζήτημα ἐλύθη ὑπὲρ αὐτῶν διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, και τῆς τελευταίας τοιαύτης τῆς ἐπὶ τοῦτο κληθείσης Συνόδου Ἀρχιερέων τὸ 477 κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ζήνωνος χαρίζομένου εἰς τοὺς Κυπρίους Ἐπισκόπους τοὺς κομίσαντας αὐτῶν τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ὅπερ ἀνευρέθη μετὰ τοῦ λειψάνου τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα ὑπὸ τοῦ ὑπὸ θεοῦ ὄνειρον ἐμπνευσθέντος Ἀρχιερέως Κωνστανταντίας (Ἀρχιεπισκόπου) Ἀνθεμίτου. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐτίμησε ἐπὶ πλέον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου διὰ τῶν ἡγεμονικῶν προνομίων, τοῦ νὰ φέρῃ οὗτος μανδύαν ἐρυθροῦν, σκήπτρον μὲ μῆλον και νὰ ὑπογράφῃ μὲ κιννάβαριν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ὑπῆρξε και εἶνε ἰσοβάθμιος τοῖς λοιποῖς Πατριάρχεις ἐρχόμενος πέμπτος τῇ τάξει. Ὡς τοιοῦτος παρεκάθησεν ὁ τελευταῖος Ἀρχιεπίσκοπος αἰδιμῖος Σωφρόνιος ἐν τῇ τελευταίᾳ Συνόδῳ τῶν Πατριαρχῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὴν σύσχεψιν τῶν ἐπὶ τῆς Βουλγαρικῆς ὑποθέσεως και τῆς καταδίκης τοῦ σχίσματος.

Κατὰ τὰ ἄνω ἡ ἐκκλησία τῆς Κύπρου αὐτόνομος και αὐτοκέφαλος οὕσα ἐκτελεῖ και χειροτονεῖ τοὺς τε Ἐπισκόπους και τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἀπ' ἐαυτῆς, και ἀνευ ἀναμιξεως οὔτε τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν οὔτε τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς.

Τὸ 1900 ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ αἰμίμητος Ἀρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος. Ἀπὸ τότε φυσικὰ προέβηκεν εἰς μέσον τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα, ἤτοι τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου. Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον κατὰ τὰ εἰρηθότα ἐκλέγει ὁ κληρὸς και λαὸς δι' ἀντιπροσώπων, και τὰ μέλη τῆς Συνόδου, ἅτινα συνέρχονται μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων εἰς μίαν ἐκλογικὴν

συνέλευσιν αποφασίζουσιν κατά πλειοψηφίαν.

Εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς χρείας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὄφειλε νὰ ἔλθῃ τὸ ζήτημα τῆς διατάξεως τῶν ἐκλογῶν, κατὰ τὰ θέσμιμα, ἐκλεγομένου ἐντὸς 40 ἡμερῶν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Τίς διατάσσει τὰς ἐκλογάς; Κατὰ τὰ εἰδιωμένα ὁ πρῶτος τῆ τάξει Ἀρχιερεύς.

Ὡς πρὸς τὴν τάξιν ταύτην ἔχουσιν οὕτω τὰ πράγματα. Μετὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον φυσικά, πρῶτος τῆ τάξει εἶνε ὁ Πάφου, δεύτερος ἔρχεται ὁ Κιτίου καὶ τρίτος ὁ Κυρηνείας. Κατὰ σύμπτωσιν ὁ θρόνος Πάφου ἐχέρρευεν. Πρῶτος ἐπομένως μεταξὺ τῶν δύο ὑπαρχόντων Ἀρχιερέων ἤρχετο ὁ Κιτίου, ὁ ὁποῖος καὶ ὄφειλε νὰ λάβῃ τὴν τοποτηρητείαν καὶ νὰ διατάξῃ ἐκλογάς. Διὰ λόγους, οἵτινες μᾶς εἶνε ἀδιάφορον ἐνταῦθα, ὁ Κιτίου μετὰ τοῦ συναδέλφου τοῦ Κυρηνείας καὶ 4 ἄλλων κατωτέρων κληρικῶν, οἵτινες ζῶντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐκαλοῦντο ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἔλαμβανον μέρος ὡς Συνοδικὰ μέλη, συνήλθον καὶ κοινῇ ἀπεφάσισαν νὰ συγκροτήσωσι προσωρινὴν Σύνοδον, ἣτις ν' ἀναλάβῃ καθήκοντα τοποτηρητοῦ καὶ νὰ διατάξῃ τὰς ἐκλογάς. Δὲν παρήλθον ὁμοῦς πολλοὶ ἡμέραι ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Σωματείου καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ ἐτραχύνοντο συνεπείᾳ διαφωνιῶν ὡς ἔκτοτε προσβλέπετο, ὁ τὰς μελλοῦς πιθανότητος ἐπιτυχίας διὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν συγκεντρῶνων ἦτο ὁ Κιτίου. Ὁ Κιτίου ἦτο πᾶν ἄλλο ἢ ἀγαπητὸς παρὰ τοῖς λοιποῖς Συνοδικοῖς. Σύμφωνοι λοιπὸν οὗτοι μεταξὺ τῶν διεφώνων συστηματικῶς πρὸς τὸν καὶ πρόεδρον τῶν Κιτίου, ὅστις συνεπείᾳ τῆς στάσεώς τῶν αὐτῆς ἀπεχώρησε τῆς Συνόδου πρὶν ἢ ἔτι διαταχθῶσιν αἱ ἐκλογαί.

Καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ προέδρου τὸ Σωματεῖον ἐσυνέχισε τὰς ἐργασίας του ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Κυρηνείας. Προέβη εἰς τὴν ἐκδοσὶν ἐγκυκλίων διὰ τὰς ἐκλογάς τῶν ἀντιπροσώπων, οἵτινες ὄρισθησαν εἰς 20 κληρικούς καὶ 40 λαϊκούς. Ἐγένοντο αἱ ἐκλογαὶ καὶ ἐφαίνετο ὅτι οἱ 45 ἦσαν ὑπὲρ τοῦ Κιτίου 15 δὲ μόνον ὑπὲρ τοῦ εὐνοουμένου ὑποψηφίου τῆς Συνόδου, Κυρηνείας. Κατὰ τῶν ἐκλογῶν προὐβλήθησαν ὑπὸ τῶν μειοψηφησαντῶν πολυάριθμοι ἐνστάσεις. Τὰς ἐνστάσεις ἐπρόκειτο νὰ ἐλέγξῃ ἡ Σύνοδος πρὸς ἀνακήρυξιν ὀριστικῆν τῶν ἀντιπροσώπων. Ἐγένετο γνωστὸν, ὅτι ἡ Σύνοδος ἐσκόπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τῆς καὶ τὰς μᾶλλον ἐλαφρὰς παρατυπίας. Αἱ ἐνστάσεις δ' ὄλαι, ἢ σχεδὸν ὄλαι, ἐβασίζοντο ἐπὶ παρατυπιῶν καὶ μόνον. Ἐπίσης δ' ἐκοινολογοῦτο

ὅτι εἰς πᾶσαν ἀκυρουμένην ἐκλογὴν θὰ ἀνεκρύνοντο ὡς ὀριστικοὶ ἀντιπρόσωποι οἱ ἐπιλαχόντες. Ἦτο πρόδηλον ὅτι ἡ πλειοψηφία τοῦ Κιτίου θὰ μεταστρέφετο οὕτω εἰς μειοψηφίαν, ἢ δὲ μειοψηφία τοῦ Κυρηνείας θὰ ἠσφαλίετο εἰς πλειοψηφίαν.

Ὁ Κιτίου μετὰ τῶν ἐκλεχθέντων 45 ἀλλὰ μὴ ἀνεγνωρισμένων εἰσέτι γενικῶν ἀντιπροσώπων ἐζήτησεν ἐξηγήσεις παρὰ τῆς Συνόδου πρὶν ἢ αὐτὴ προβῇ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐξελέξεως ἐζήτησεν δ' ὀρισμένως νὰ συνταχθῇ κανονισμὸς καθ' ὃν ὡς ἀκρωτικοὶ λόγοι νὰ θεωροῦνται ἐκεῖνοι οἵτινες θὰ ἀπεδεικνύοντο ὅτι ἠλλοίωσαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς, καὶ ὅτι ἐν περιπτώσει ἀκρωσεως οἰασθήποτε ἐκλογῆς νὰ διατάσσεται εἰς τὸ οἰκεῖον διαμέρισμα νέα. Ἡ Σύνοδος οὕτε νὰ συζητήσῃ κἂν ἠθέλησε τὰς ἐισηγήσεις αὐτὰς ἀξιούσα ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ἐνεργείας.

Ὁ Κιτίου τότε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν προσέβαλε αὐτὸ τὸ κύρος τῆς Συνόδου καὶ ἐξέκαλεσεν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὰ λοιπὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τὴν προσεβλήθη τὸ κύρος τῆς Συνόδου; Ἐπαρχιακῆ Συνόδου κατὰ τοὺς ἐκκλ. κανόνας πρέπει ν' ἀπαρτίζεται τοὐλάχιστον ἐκ τριῶν Ἀρχιερέων. Οἱ κατώτεροι κληρικοὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς κανόνας δὲν δικαιούνται νὰ εἶνε μέλη Συνόδου μὲ ψήφον. Ἐπὶ πλεόν, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Κύπρου εἶνε 4 ἐν ὄλῳ τὸν ἀριθμὸν. Πρὸς ἀπαρτίαν ἄρα Συνόδου ἀπαιτοῦντο τρεῖς τοὐλάχιστον Ἀρχιερεῖς (τὸ ἡμισυ πλεόν ἐνός). Ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, χηρεύοντων δύο θρόνων, ἦτοι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τοῦ Πάφου, δὲν ἔμενον ἢ δύο μόνον ἐπίσκοποι, ἄρα Σύνοδος κοινικὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συγκροτηθῇ, ἄρα ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἔμεινε ἀνευ Ἀρχῆς. Πρὸς ἀπαρτισμὸν ἐγκύρου ἀρχῆς ἐζητήθη ἡ ἀρωγὴ τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ὅς παρεκάλουν ν' ἀποστείλουν ἐξάρχους Ἐπισκόπους νὰ συμπληρώσωσι τὰ κενά. Διὰ τὸ κανονικὸν δὲ τοῦ πράγματος ἐπεκαλοῦντο ὁμοῖα παραδείγματα ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ιστορίας.

Ταῦτα διετεινοντο καὶ ἔλεγον οἱ Κιτιακοί. Οἱ Κυρηνεῖοι ἀπέκρουον τὴν ἐπέμβασιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς μέλλουσιν κατ' αὐτοὺς νὰ καταλύσῃ τὸ αὐτοκέφαλον, ἰσχυρίζομενοι ὅτι ἡ Σύνοδος ἦτο ἐγκυρὸς, ἐπειδὴ καὶ κατώτεροι κληρικοὶ κατὰ τοπικὸν ἔθος ἐδικαιούντο νὰ ὦσι συνοδικὰ μέλη.

Αἱ ἐκκλησίαι ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἤχθη τὸ

ζήτημα, ἀπεφάσισαν νὰ στείλωσιν ἐξάρχους, ἀλλ' ἢ καθοδὸς τούτων ἀνεστάλη τῇ παρεμβάσει τῆς ἐν Κ/πόλει ἀγγλικῆς Πρεσβείας κατ' εἰσήγησιν τῆς τοπικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ταύτης ἐνεργούσης κατόπιν παραστάσεων τῆς Συνόδου, ὡς ἀπειλουμένου τοῦ αὐτοκεφάλου.

Αἱ ἐκκλησίαι πρὸ τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ κωλύματος ἐσκέφθησαν ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα ἄλλως. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἐκλεγῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὑπ' αὐτῶν καὶ μόνον ἐν Κ/πόλει καὶ νὰ σταλῇ ἐκεῖθεν εἰς Κύπρον. Τὴν λύσιν αὐτὴν ἀπέκρουσαν οἱ Κιτιακοί, διατεινόμενοι ὅτι δὲν ἐζήτησαν νὰ τοὺς ἐκλέξουν ἐκεῖνοι Ἀρχιεπίσκοπον, ἀλλὰ νὰ βοηθήσωσιν τοὺς Κυπρίους νὰ ἐκλέξουν ἐπὶ τόπου κατὰ τὰ ἑαυτῶν θέσμιμα τὸν πρωθυεράρχην των. Οἱ Κυρηνεῖοι τοῦναντίον νῦν ἐδέχοντο ἀσμένως τὴν τοιαύτην ἐπέμβασιν τῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ λόγος τοῦ φαινομένου τούτου ἦτο διότι ἀπεκλείετο ὁ Κιτίου, ἦτο δὲ τοῦτο γνωστὸν.

Καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη τῶν Πατριαρχῶν ἐματαιώθη πρὸ τῆς ἀντιστάσεως τῶν Κιτιακῶν καὶ τῆς ἀναφύσεως μεταξὺ τῶν ἰδίων Πατριαρχῶν διαφωνίας, τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἀναγνωρίσαντος δίκαιον εἰς τὴν ἔνστασιν τῶν Κιτιακῶν καὶ ἐν τέλει ἀποχωρήσαντος.

Ἐμενεν οὕτως ἔκτοτε τὸ ζήτημα ἐκκενρῆς, ὅτε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος οἱ Ἕλληες βουλευταὶ τῆς Κύπρου παρουσίασαν νομοσχέδιον πρὸς ἐπιψηφίσιν εἰς τὸ Ν. Συμβούλιον, δι' οὗ ψηφίζομενον θὰ ἐπεβάλλετο ἡ ἐκλογὴ Ἀρχιεπισκόπου. Τοῦτο ἐτάραξε τὴν Σύνοδον τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ Κυβερνήσις ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἐδέχετο τὸ νομοσχέδιον. Ἀπέναντι τῶν παραστάσεων τῆς Συνόδου κατὰ τοῦ νομοσχεδίου καὶ τῆς ἐπιμονῆς τῶν ἄλλων ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁ Ἀρμοστής ἐκάλεσεν ἀμφοτέρας τὰς μερίδας νὰ συμπράξωσι, δηλώσας ὅτι ἡ Κυβερνήσις δὲν θὰ ἀνθίστατο καὶ εἰς τὴν καθοδὸν τῶν Ἐξάρχων, ἂν οἱ πρὸς τοῦτο πρόσκλησις προήρχετο ἐξ ἀμφοτέρων τῶν Μητροπολιτῶν. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ δὲν παρίσταται ἢ ὡς ἀπλοῦς θεατῆς, μόνον δικαίωμα ἔχουσα νὰ εἴπῃ αὕτη τὸ καλῶς ἔχειν μετὰ τὴν ἐκλογὴν.

Συνεπείᾳ τῆς κοινῆς αὐτῆς προσκλήσεως κατήλθον εἰς Κύπρον ἀπὸ μὴνῶν ἤδη ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας αὐτοπροσώπως, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μεταξάκης ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἱεροσολύμων.

Μετὰ μακρὰς συζητήσεις καὶ μελέτην τοῦ

ζητήματος κατέληξαν ἐσχάτως εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ προσέλθῃ καὶ προεδρευῇ τῆς Συνόδου ὁ Κιτίου, καὶ ἡ Σύνοδος νὰ προβῇ εἰς τὰ τῆς ἐκλογῆς ὡσανεὶ ἀπέθνησκε νῦν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. Ἐπὶ παντὸς ζητήματος διαφωνίας θ' ἀπεφάσιζον ἀνεκκλήτως οἱ Ἐξάρχοι. Οὕτως ἤλπισαν ὅτι τὸ ζήτημα ἐπὶ τέλους θὰ ἐλύετο. Δυστυχῶς ἐν τῇ Συνόδῳ ἀνεφύθησαν αἱ αἰταὶ πάλιν διαφωνίας. Οἱ Συνοδικοὶ ἀπήτησαν ἀπὸ τὸν Κιτίου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν Σύνοδον ὡς κανονικὴν καὶ τὰς πράξεις αὐτῆς κανονίας. Ὁ Κιτίου ἀπεποιήθη καὶ ἰσχυρίσθη ὅτι τὸ μόνον καθήκον των ἦτο νὰ διατάξωσι τὰ τῆς ἐκλογῆς. Πρὸ τοῦ νέου ἀπροχωρήτου τῆς Συνόδου ἡ ἀντιπροσωπεία τῶν Πατριαρχείων εὐρέθη καὶ αὕτη διαφωνοῦσα καὶ μὴ δυναμένη, τὸ γε νῦν ἔχον νὰ προβῇ εἰς ὀρισμένην ἀπόφασιν. Ὁ Φώτιος λέγεται ὅτι προτείνει νὰ προβῶσιν αὐτοὶ οἱ Ἐξάρχοι εἰς τὴν ἐκδοσὶν ἐγκυκλίου ἐκλογῆς. Ὁ Οἰκουμενικὸς ἀποστέρει τοῦτο προτιμῶν τὸ παλαιὸν αὐτοῦ σχέδιον τῆς ἐκλογῆς τρίτου ἔξωθεν. Τί γενήσεται;

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὰ παρασκήνια· εἶνε ὁμοῦς γνωστὸν ὅτι Ὁ Οἰκουμενικὸς ἀντιπαθεῖ τὸν Κιτίου, δὲν συμπαθεῖ πολὺ καὶ πρὸς τὸν Φώτιον, καὶ δὲν θὰ ἐβλάπε δυσσεπῶς τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποστολῆς του εἰς Κύπρον, ἀπ' οὗ μάλιστα προηγήθη ἡ ἀποτυχία ὅτε κατ' ἀρχὰς οὗτος εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν. Διὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἐλέχθη ὅτι ἔχει ὁ ἴδιος βλέψεις ἐπὶ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου. Ἀηδῆς καὶ ἀπαίσιος κυκεῶν!

Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος εἶνε ὅτι ἐπὶ ἐλευθέρων ἐκλογῶν ὁ Κιτίου ἔχει ἠσφαλισμένην τὴν ἐπιτυχίαν. Αὐτὸς τε ἄρα καὶ οἱ περὶ αὐτὸν δὲν θέλουσιν ἄλλο ἢ ἐκλογάς. Οἱ ἐναντίοι αὐτοῦ γνωρίζοντες ἐπίσης τοῦτο, πᾶν ἄλλο δέχονται ἢ ἐκλογάς. Ὑπὲρ τίνος τὸ δίκαιον;

Ἀλλὰ καὶ πῶς δύναται καθαρῶς ἐκλογικὸν ζήτημα νὰ μὴ λυθῇ δι' ἐκλογῆς; Καὶ ἡ Κυβερνήσις δὲ ἔχει ἤδη δεδηλωμένην γνώμην ὑπὲρ νέας ἐκλογῆς, καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅτι δὲν θὰ ἀναγνωρίσῃ Ἀρχιεπίσκοπον ἢ ἐκεῖνον ὃν ἠθέλην ἐλευθέρως ἀναδείξῃ ὁ κληρὸς καὶ λαὸς κατὰ τὰ ἀνεκαθεν θέσμιμα.

Τὸ δυστύχημα εἶνε ὅτι ἐκτὸς τῆς γαγγραίνης ἦν ἐγέννησεν ἐν τῇ νήσῳ τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα, κατέδειξε καὶ τὴν σαθρότητα τῶν δεσμῶν τῶν Ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἀνικανότητα αὐτῶν περὶ τὴν διεξαγωγὴν γενικῶν ζητημάτων ὑψίστου ἐνδιαφέροντος. Κατέδειξεν ἐπὶ πλεόν ὅτι τὰ προσωπικὰ τίθενται ὑπεράνω

τοῦ δικαίου, καὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ παρ' ἐκείνων ἔτι οἵτινες ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των ὄφειλον νὰ εἶνε ἀνώτεροι προσωπικῶν.

Ὁ μέλλον ἱστορικός θὰ ἔχη νὰ καίσιον πολλὰ τὰ ὁποῖα ἐνταῦθα παρασιωπῶνται.

Πάντως ὅμως ἡ ἀλγεῖν ἑντύπωσις θὰ μετριασθῆ ἂν καὶ κατὰ τὴν δεκάτην αὐτὴν στιγμήν ἐπιτευχθῆ διὰ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἐντὸς τοῦ οικογενειακοῦ μας οὕτως εἰπεῖν κύκλου, ἢ λύσις τοῦ περιλαλήτου ζητήματος. Τὸ εὐχόμεθα.

ΣΤΑΡ

ΒΥΦΦΟΝ

Ἐπὶ τῇ διακοσιετηρίδι τῆς γεννήσεώς του 7 Σεπτεμβρίου 1707

Σύγχρονος τοῦ Βολταίρου, τοῦ Διδερό καὶ τοῦ Ρουσσώ, ἄνθρωπος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος καὶ μάλιστα τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ὁ Βυφφὸν δὲν ἠσχολήθη οὔτε μὲ τὴν πολιτικὴν, οὔτε μὲ τὴν πολιτικὴν οικονομίαν, οὔτε μὲ τὸ θέατρον, οὔτε μὲ τὴν μυθιστοριογραφίαν, οὔτε μὲ τὴν θεολογίαν. Δὲν ἀνήκεν εἰς τὸν κύκλον τῶν Ἐγκυκλοπαιδικῶν, δὲν ἀνήκεν εἰς τοῦτον ἢ εἰς ἐκείνον τὸν πολιτικὸν ἢ φιλοσοφικὸν κύκλον ἢ σύλλογον, δὲν ἀνήκε καὶ εἰς μίαν κοσμικὴν αἰθουσαν, δὲν ἦτο καὶ ἄνθρωπος τῶν αἰθουσῶν, δὲν ἦτο καὶ ἄνθρωπος «πνευματώδης», οὔτε ἠθέλησε νὰ εἶνε. Οἱ μεγαλύτεροι ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του ἔχουν τὰς μικρὰς τῶν τέρψεις καὶ τοὺς ἀστεϊσμούς των, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Μοντεσκίε, ὀλιγώτερον χυδαίους ἀπὸ τοὺς τοῦ Βολταίρου ἢ τοῦ Διδερό, ἀλλ' ἀρετὰ πάντοτε ἐλευθεριάζοντας καὶ ἐκλελυμένους. Ὁ Βυφφὸν ποτὲ δὲν ἐσκέφθη νὰ γράψῃ «Ἐπιστολὴν ἐξ Αἰτῆς» ἢ ἕνα «Ναὸν τῆς Λέσβου», οὔτε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, νὰ διαβάσῃ μίαν ὁμοίαν φύσεως σελίδα ἀπὸ ἐκείνας πού ἐγράφοντο γύρω του.

Ἐν μέσῳ δεκάτῳ ὀγδόῳ αἰῶνι ἔζησε μέσα εἰς τὸν Βασιλικὸν Κήπον. Εἶνε δύσκολον ν' ἀνήκῃ κανεὶς ὀλιγώτερον εἰς τὴν ἐποχὴν του ἀπὸ ὅ,τι ἀνήκεν αὐτός. Δὲν ἀνήκει εἰς ὠριμένην ἐποχὴν. Προσέλαβε κατὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τὴν ὁποίαν ἐμελέτα ἔῃ ἐν τῷ ἀπεριοριστῷ χρόνῳ: ἡ πνευματικὴ του ζωὴ ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν στιγμήν πού ἡ γῆ ἀπεσπᾶσθη ἀπὸ τὸν ἥλιον ἕως εἰς τὴν στιγμήν πού ὁ ἄνθρωπος ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς γῆς ἕως εἰς τὴν στιγμήν πού ὁ ἄνθρωπος ὀργανώθη εἰς κοινωνίαν, ἀλλ' οὐχὶ πέραν αὐτοῦ. Καὶ ἀπὸ ὅ,τι συνέβη ἀπὸ τότε φαίνεται ὡς νὰ μὴ ἤξευρη τίποτε ἢ μᾶλλον ἤξευρει πολὺ καλὰ ὅτι δὲν συνέβη ἀπολύτως τίποτε.

Ἀριθμεῖ κατὰ χιλιάδας αἰῶνων, καὶ μόνον ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως ἐνὸς εἴδους ἕως εἰς τὸν

σηματισμὸν ἑτέρου. Διὰ τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον γεγονός, ὁποῖον ἢ πτώσις τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, εἶναι ὅστις ἀνεπαίσθητος ἐπὶ τοῦ ὠκεανοῦ τῶν αἰῶνων, καὶ ὁ δέκατος ὀγδὸς αἰὼν συγγέεται τόσον ἐπακριβῶς μὲ τὸν δέκατον τρίτον ἢ τὸν δέκατον ἕκτον ὥστε ποτὲ δὲν ἐξεχώρισε καὶ δὲν ἀντελήφθη τὴν ὑπαρξίν του.

Συνδέεται ἐν τοῦτοις μὲ αὐτόν, θὰ μοῦ εἰποῦν, δι' αὐτῆς ταύτης τῆς κλίσεως πρὸς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν ἢ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, εἶναι μία ἀπὸ τὰς κυριαρχούσας τάσεις τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἢ ἰσχυροτάτη ὅλων ἴσως. Δὲν εἶνε ὅμως ἀκριβῶς τὸ αὐτό. Ὁ Βυφφὸν δὲν παρεσύρθη ποσῶς πρὸς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν ἀπὸ κάποιαν ἀνυπομονησίαν «φιλοσοφικῆς» περιεργείας καὶ ἀπὸ κάποιαν κνισμὸν ἀνεξαρτησίας, καθὼς ὁ Διδερό. Δὲν εἶχεν εἰς τὸν νοῦν του, κατ' ἀρχάς, τὴν φυσικὴν ἱστορίαν. Εἶχεν εἰς τὸν νοῦν του τὴν Γνώσιν, τὸ εἶδέναι ἐν γένει.

Νέος, ἦτο μᾶλλον μαθητικὸς καὶ γεωμέτρης. Διορισθεὶς διευθυντῆς τοῦ Βασιλικοῦ Κήπου καὶ συλλογιζόμενος τὸν Λινναῖον, ἀπεφάσισε καὶ κατηλίσθη εἰς τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν, δηλαδὴ εἰς ὅλον τὸν Κόσμον, ἐξαιρέσει πάντος ὅ,τι μηδαμινὸν καὶ ἀνάξιον λόγου, εὑρέθη ἐν ἀνέσει καὶ δὲν ἀπεμακρύνθη πλέον ἀπὸ αὐτήν. Τὸ πᾶν τὸν ἐδέσμευεν ἐκεῖ καὶ δὲν ἐγώριζε ποτὲ τίποτε, τόσον ἐντὸς ὅσον καὶ ἐκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ του, τὸ ὁποῖον νὰ τὸν ἀποτρέψῃ.

Διότι ἐὰν διετέλει ἐκτὸς τοῦ αἰῶνος του, ἦτο ἐπίσης ἐκτὸς τῆς ἱστορίας καὶ οὔτε ἀπὸ τὴν παράδοσιν ἐδεσμεύετο οὔτε ἀπὸ τοὺς νεωτερισμοὺς εἰκλύετο, καὶ ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι πράγματα καθιερωμένα ἢ πράγματα καινὰ ἦσαν λέξεις αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχαν δι' αὐτὸν κανὲν εἶδος σημασίας.

Ἦθελε νὰ εἶνε, καὶ ἦτο σχεδόν, ἀπλῶς καὶ μόνον μία διάνοια ἐνώπιον τῶν αἰῶνων

αὐτῶν, παρατηροῦσα αὐτὰ καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὰ κατανοήσῃ. Εἰργάσθη οὕτως ἐπὶ πενήκοντα ἔτη, ἐγειρόμενος λίαν ἐνωρίς χωρὶς νὰ δίδῃ καμμίαν προσοχὴν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην, εἴτε εἰς ἐπικρίσεις, εἴτε καὶ εἰς ἐπαίνους: διότι, ἀπαξ διὰ παντός, ἀπένειμεν ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἑαυτόν του ἐλευθερώτατα τοὺς ἐπαίνους ἐκείνους τῶν ὁποίων ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἄξιος, καὶ δὲν θὰ ἦτο πολὺ εὐπρόσδεκτος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς ἐπῆρξεν ἢ θὰ τοὺς ἐλάττωνε.

Τὸ βάθος τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, εἶνε ἡ ἡρεμος ἐνεργητικότης, ἡ καρτερία, ἡ διοριστικότης καὶ ἡ ἀνευ ἀνησυχίας δηλαδὴ ἀνευ ματαιοδοξίας ὑπερηφάνεια. «Ἀρχατὴ μεγαλοφυΐα, πολλὴ μελέτη, ὀλίγη ἐλευθερία τοῦ πνεύματος», εἶπεν ὁ ἴδιος κάποτε ὁμιλῶν περὶ τῶν ἰδιοτήτων αἱ ὁποῖαι εἶνε ἀπαραίτητοι εἰς τὸν φυσιοδίηον καὶ ἰδοῦ ὁ ὀρισμὸς τοῦ Βυφφὸν διατυπωθεὶς ἀπὸ τὸν ἴδιον Βυφφόν. «Ἄς ἐντείνωμεν μόνον ὀλίγον τοὺς ὄρους καὶ ἄς εἴπωμεν.

«Μία μεγάλη μεγαλοφυΐα καὶ μία ἐλευθερία σκέψεως πού ἀπὸ αὐτὴν δὲν ἤξεύρω νὰ ὑπῆρξε ποτὲ ἄλλη πληρεστέρα, πλέον ἀναλλοίωτοι καὶ πλέον σταθερά».

Ἡ οὐσιώδης ἀρετὴ τοῦ Βυφφὸν εἶνε ἡ ὕγεια. Κανεὶς δὲν εἶχε, βασιζομένην ἐπὶ εὐρώστου σωματικῆς ἰδιοσυγκρασίας, λαμπροτέραν ἡθικὴν ὕγειαν. Δὲν ἐγνώρισε πράγματι τὰ πάθη. «Ὅ,τι εἰς τὸν βίον αὐτοῦ δυνάμεθα, αὐστηρῶς κρίνοντες τὰ πράγματα, ν' ἀποκαλέσωμεν οὕτω, δὲν εἶνε ἢ ἀπλᾶ φαντασιοπληξία, ὄρα ὀλιγὴ ἢ μᾶλλον ἀνέσεις ἰδιοσυγκρασίας εὐρώστου. Ποτὲ του δὲν ἐδεῖχθη σπουδαρχῶν ἢ πολυπραγμονῶν ἢ ἐκλιπαρῶν ἢ ἀπαιτῶν. Μόλις ἴσως ἠνῆχθη. Ποτὲ δὲν ἐθύμωσε, ποτὲ δὲν ἐφθόνησεν. Ἡ ἀληθὴς του καταφρόνησις πρὸς τὰς ἐπικρίσεις, ἡ ἀπλὴ σιωπὴ πού μόλις εἶνε καταφρονητικὴ καὶ διὰ τῆς ὁποίας τὰς ὑποδέχεται, εἶνε κατὰ θανμαστόν. «Ἐν ἀνθρώπινον πρᾶγμα εἶνε ἄγνωστον εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, ἡ ἀνησυχία. Λόγῳ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ φαίνεται σχεδόν ἐκφεύγων τῶν ὄριων τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν αἰῶνα του, λόγῳ πάντοτε τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τρόπον περίπου καταπληκτικόν.

Εἶνε ἀληθῶς ἀξιοπεριεργός ὅταν θεωρῇ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης. Δὲν τοὺς ἐννοεῖ ποσῶς τὸν ἐκπλήττον μῆχρι τῆς βαθυτέρας καταλήξεως. Μὰ τί ἔχουν λοι-

πὸν; φαίνεται ἐρωτῶν ἐπιζητοῦσι τὴν ἡδονήν, ἐνῶ ἔχουν τὴν εὐτυχίαν. «Ἡ εὐτυχία εἶνε μέσα μας: μᾶς ἐδόθη» ἢ δυστυχία εἶνε ἐκτὸς μας καὶ τὴν ἐπιζητοῦμεν». Ἡ εὐτυχία εἶνε ἡ κατὰ τῆς ἐαυτοῦ μας, καὶ ἡμεῖς δὲν σκεπτόμεθα ἢ πῶς νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας. «Θέλωμεν νὰ μεταβάλλωμεν αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς ἡμῶν δὲν μᾶς ἐδόθη ἢ πρὸς τὸ εἶδέναι καὶ δὲν ἐννοοῦμεν νὰ τὴν χρησιμοποιοῦμεν ἢ εἰς τὸ αἰσθάνεσθαι». Καὶ ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι οἱ ἄνθρωποι διατελοῦσιν εἰς σχεδόν διηρηκτὴν κατάστασιν παρανοίας. Δὲν εἶνε «λογικοὶ ἢ κατὰ διαλείμματα, καὶ τὰ διαλείμματα αὐτὰ θέλουν νὰ τὰ καταργήσουν». Οὕτω διέρχεται ἡ ζωὴ των ἢ ὁποῖα γενομένη ἀτακτος καὶ παρὰ φύσιν καὶ διαφθειρομένη ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶνε ἢ δυστυχῆς. «Οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἀποθνήσκουν ἀπὸ λύπην».

Ὁ Βυφφὸν δὲν ἔσχεν οὔτε αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς, οὔτε αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ θανάτου. Δὲν ὑπῆρξεν ἀνήσυχος, δὲν ἔσχεν οὔτε λύπας οὔτε δυσσαρεσκείας. Εὔρε τὴν ζωὴν θανασιῶς καλὴν ἀφοῦ εἶχε «μίαν ψυχὴν πρὸς τὸ εἶδέναι» καὶ ἀφοῦ ὑπάρχουν περισσότερα πράγματα πρὸς γνῶσιν ἀπὸ ὅσα ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσῃ εἰς τὸ διάστημα μιᾶς ζωῆς. Δὲν ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην τοῦ αἰσθάνεσθαι καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ εἶδέναι δὲν τὸν κατέλιπεν οὔτε στιγμήν καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον. Τὸ ἀπόρητον τῆς κατὰ φύσιν ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ εἶχεν ἀποκαλυφθῆ, καὶ ἡ εὐτυχῆς εἰμαρμένη του τοῦ κατέστησεν ἐμφικτὸν νὰ διαγάγῃ τὴν ζωὴν του ὑπὸ τοὺς ὄραιότερους καὶ εὐγενεστέρους ὄρους.

Εἶνε πολὺ μεγάλος ἐπιστήμων. Καμμία ἀπὸ τὰς ιδιότητας τοῦ ἐπιστήμονος δὲν τοῦ ἐλείπεν οὔτε ἡ κλίσις πρὸς τὴν παρατήρησιν καὶ ἡ ὑπομονὴ περὶ τὴν παρατήρησιν οὔτε ὁ μόχθος ὁ τεράστιος, ὁ συνεχῆς καὶ ἡρεμος οὔτε τὸ πνεῦμα τῆς τάξεως οὔτε ἡ σαφήνεια οὔτε ἡ ἔλλειψις τοῦ πάθους καὶ τῆς προκαταλήψεως οὔτε ἡ ἐπιστημονικὴ φαντασία, δηλαδὴ ἡ δύναμις τῆς γενικεύσεως καὶ τῆς ὑποθέσεως οὔτε ἡ ψυχραιμία χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἐθεώρει τὰς γενικεύσεις ὡς ἀπλᾶς ὑποθέσεις, καὶ τὰς ὑποθέσεις ὡς ἀπλᾶς διευκολύνσεις τῆς ἐργασίας, ἐχούσας πάντοτε χαρακτῆρα προσωρινὸν καὶ πάντοτε προωρισμένας νὰ ἐγκαταλειφθῶσι μίαν ἡμέραν οὔτε ἡ δύναμις τοῦ διαμορφώνειν συστήματα οὔτε ἡ περιφρόνησις πρὸς τὰ συ-

στήματα εὐθὺς ὡς ἐννοοῦν νὰ θεωροῦνται ὡς δόγματα ἀκλόνητα καὶ νὰ δεσμεύουν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τὸ ὁποῖον τὰ παρήγαγεν.

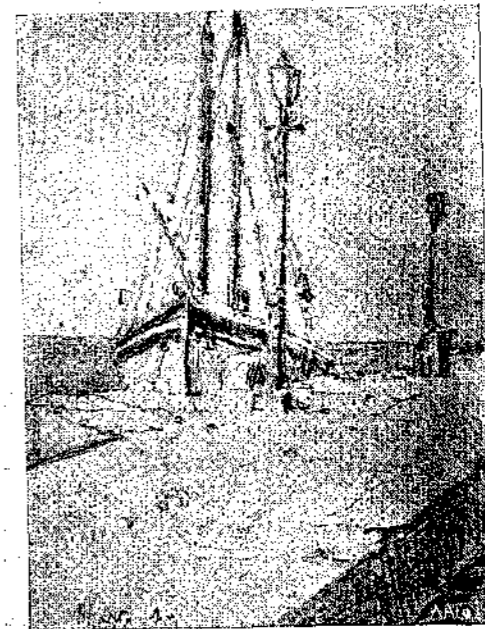
Ὑπὸ τὴν ἐπιστημονιστὴν ἐποχὴν, χωρὶς νὰ ἡμεθα τὸ παράπαν υπερβολικοί, ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι ὁ Βυφφὸν εἶνε ἡ μεγαλειότερα χρονολογία ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γενικῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τοῦ Descartes μέχρι τοῦ Καρόλου Δαρβίνου. Εἶνε ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ ὑποκινητὴς, Auctor, ὁ ἀναγνωριζόμενος παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων, τοῦ μεγάλου μας Λαμάρκ καὶ τοῦ Ζοφφρονὰ δὲ Σαιντ - Γλαίρ. Εἶνε ὁ ἀνὴρ ὁ ὁποῖος ὑπεκίνησε πάσας τὰς ἰδέας μὲ τὰς ὁποίας ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη προσέβη εἰς συστήματα ἢ εἰς ἐξηγήσεις τῆς φύσεως. Ἠννόησε τὰ πάντα, ἢ προησθάνθη τὰ πάντα. Ἐφερεν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ, τοῦλάχιστον ἐν σπέρματι, ὅλα τὰ συστήματα, καὶ ἂν παρεδέχθη τοιαῦτα τὰ ὁποῖα φαίνονται ἀποκλειόμενα ἀμοιβαίως ἢ τῶν ὁποίων ἀπόκειται εἰς ἀπώτερον ἴσως μέλλον ὁ συμβιβασμός, ἔπραξε τοῦτο διότι, κατέχων εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὸ πνεῦμα τῆς γενικεύσεως χωρὶς καὶ νὰ κατέχεται ὑπ' αὐτοῦ, προέβαλεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἐναλλάξ πλῆθος ἰδεῶν χωρὶς νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν δεσμευμένον μὲ καμμίαν ἀπὸ αὐτὰς, μιμούμενος αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην ἢ ὁποία ὑποβοηθεῖται προσκαίρως ἀπὸ μιαν ὑπόθεσιν καὶ δὲν θεωρεῖ ἑαυτὴν ὑποχρεωμένην νὰ τὴν διατηρήσῃ.

Ὑπὸ τὴν φιλολογικὴν ἐποχὴν, ὅτι ἔγραψεν εἶνε τὸ ὠραιότερον ἔπος τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐν Γαλλίᾳ. Εἶνε οὗτος τοῦλάχιστον, ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, καὶ ἔπρεπε ὁ δέκατος ὀγδοὸς αἰὼν νὰ ἔχη τὰς κλίσεις τὰς ὁποίας γνωρίζομεν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποίησιν διὰ νὰ μὴ τὸ ἀντιληφθῆ καθόλου. Τὸ ἔργον του εἶνε ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐγράφοντο εἰς στίχους, ὡς ἔπη ἱερὰ. Ἐν Γαλλίᾳ, ἐγράφη εἰς τὸν πεζὸν λόγον (διὰ τὸ ὁποῖον ὑπὸ τινος ἐπόψεως πρέπει νὰ χαίρωμεν) διότι ἡ ψευδοκλασσικὴ καλαισθησία εἶχεν οἰονεὶ ἀναστρέψῃ τὰ πράγματα, καὶ ἐπιφυλάττουσα τὴν στιχοθεσίαν διὰ τὴν περιγραφὴν γελοίου συμποσίου ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν κανενὸς κυναρίου, παρέπεμπε φυσικὰ εἰς τὸν πεζὸν λόγον τὴν περιγραφὴν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀφήγησιν τῆς γενέσεως τῶν ὄντων. Ἄλλ' ἀδιάφορον, καὶ ὁ Βυφφὸν ἔγραψεν οὐχ ἦτον τὸ De naturae rerum ἡμῶν. Τὸ ἔγραψε μετὰ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπιστήμην πάθους μεθ' οὗ καὶ ὁ Λουκρήτιος, χωρὶς τίποτε ἀπὸ τὸ κυρίως καλούμενον «πάθος» καὶ τὴν ὀδυ-

νηρὰν καὶ τραγικὴν εὐαισθησίαν τὴν ὁποίαν ὁ μέγας ποιητὴς κατέλιπε ἐν τῷ βιβλίῳ του.

Διότι ὁ Βυφφὸν χωρὶς νὰ εἶνε περισσότερον ἐπιστήμων, ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐποχὴν, ἀπὸ τὸν Λουκρήτιον, εἶνε πολὺ περισσότερον «ὁ ἐπιστήμων». Ἔχει τὴν ἀμεροληψίαν, τὴν γαλήνην, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος δὲν ἀγαπᾷ ἢ νὰ μανθάνῃ, νὰ κατανοῇ καὶ νὰ κάμνῃ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἐννοοῦν, καὶ ὁ ὁποῖος παρατηρεῖ τὰ ὄντα διὰ νὰ τὰ ἐννοήσῃ, οὐχὶ ὅπως ἐξαναστῆ κατ' αὐτῶν ἀλλ' οὔτε καὶ ὅπως μεταχειρισθῆ τὸν τρόπον καθ' ὃν θὰ τὰ ἐννοήσῃ ὡς ἐπιχείρημα καθ' οἰουδήποτε. Καθὼς δὲν θέλει νὰ ζητοῦνται τελικὰ αἰτία ἐν τῇ φύσει, ἀντάξιός τοῦ προτύπου του καὶ συμμορφόμενος μὲ αὐτό, δὲν ἔχει καὶ αὐτός, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, τελικὰ αἰτία, ἀρκεῖται εἰς τὴν ἐπιστήμην διὰ τὴν ἐπιστήμην, καὶ ἐν τῷ ἀντικειμένῳ τὸ ὁποῖον τὸν ἀπασχολεῖ δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν ἀπὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀντικείμενον. Συμμετέχει τῆς ἀναλλοιώτου γαλήνης τοῦ προτύπου του ἢ περιλάλητος ἐπιγραφή «Majestati naturae par ingenium» εἶνε ἀκόμη δικαιοτέρα ἢ ὅσον ἐνόμισεν ὅτι ἦτο, καὶ τοὺς Tempia Serena τοῦ Λουκρήτιου ὁ Βυφφὸν τοὺς κατόχησε.

Θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὰς φιλολογικὰς ἰδέας τοῦ Βυφφὸν ἀπλῶς καὶ μόνον ἀφοῦ γνωρίσῃ τοὺς κυριωτέρους χαρακτήρας τοῦ ὕφους του. Τὸ ὕφος τοῦτο εἶνε τὸ δητορικὸν ὕφος, ἢ διὰ νὰ ἡμεθα ἀκριβέστεροι, τὸ ὕφος τῆς ρητορικῆς διηγήσεως ἢ ἐκθέσεως, δηλαδὴ οὐχὶ τὸ ὕφος τοῦ ῥήτορος ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἢ ἐπὶ τοῦ ἀμβωνος, ἀλλὰ τὸ τῆς «διδασκαλίας» γινομένης ὑπὸ ἀνδρὸς φυσικῶς εὐγλωττον. Εἶνε μεθοδικόν, σοβαρόν, μετρημένον, ἐπιβλητικόν, μεγαλοπρεπὲς καὶ εὐρυθμον. Δὲν εἶνε οὔτε ἀπὸ τὰ ζωογονούμενα ἀπὸ ζωηρὸν πάθος, οὔτε γοργὸν καὶ πολεμοχαρὲς ὡς τὸ τῆς λογομάχου πολεμικῆς. Εἶνε τὸ ὕφος καθηγητοῦ ὁ ὁποῖος εἶνε μεγαλοφυΐας. Ἴδου ἀκριβῶς εἰ ἤχη ὁ Βυφφὸν νὰ συστήσῃ ὡς ὕφος τέλειον, ἢ προσεγγίζον εἰς τὴν τελειότητα διότι ὁσάκις λογογράφος ὑπέρτερος σκέπτεται νὰ χαραῖξῃ διὰ τοὺς ἄλλους τοὺς κανόνας τῆς τέχνης τοῦ γράφειν, κάμνει ἀπλῶς τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν λογισμένην ἐκθεσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ λογογραφικῶν ἀρετῶν. Αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸν Βυφφὸν γράψαντα τὸν Περί Ὑφους λόγον. Ὡς εἶπεν ἑξαίρετως ὁ Βιλλεμαίν, ὁ λό-

γος αὐτὸς δὲν εἶνε ἢ μία «κάπως ἐπιτηδευμένη ἐκμυστήρευσις» τοῦ Βυφφὸν περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φιλολογικῆς μεγαλοφυΐας, καὶ καλῶς θὰ πράξῃ τις μὴ βλέπων ἐν αὐτῷ ἢ τοῦτο καὶ μόνον, ἐπωφελοῦμενος ἐν ταῦτῳ τῶν δοκιμωτάτων περὶ τὰς λεπτομερείας μαθημάτων καὶ τῶν βαθυτάτων σκέψεων τὰς ὁποίας διαλαμβάνει.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βυφφὸν ὡς ποιητοῦ δὲν ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον μεγάλη τῆς συμβολῆς αὐτοῦ ὡς ἐπιστήμονος εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὴν μεγαλειτέραν ποιητικὴν ιδέαν τὴν ὁποίαν ἔσχεν ὁ δέκατος ὄγδος αἰὼν αὐτὸς τὴν ἔσχε καὶ τὴν ἐξέφρασε. Τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον τῆς φύσεως αὐτὸς τὸ ἠσθάνθη. Ὅταν ἀναζητοῦνται αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ αἰσθηματος τῆς φύσεως, ἀν ὑποτεθῆ ὅτι τὸ αἰσθημα τοῦτο ἔχη ἀρχάς, εἶνε παράδοξον ὅτι εὐρίσκειται ἀμέσως ὁ Ῥουσσώ καὶ δὲν εὐρίσκειται ποτὲ ὁ Βυφφόν. Πρέπει ἀπὸ τὸν Βυφφόν νὰ μὴ ἔχη κανεὶς διαβάσῃ παρὰ τὸν *Μυιοτρόχιλον* ἢ τὸ *Καγκουροῦ* διὰ νὰ συμβαίῃ ἢ λήθῃ αὐτῆ. Ἡ ἀλήθεια δι' ἐκείνον ποῦ ἐδιάβασε τὰς *Ὠρας* τοῦ *Ἐτους*, εἶνε ὅτι τὸ μέγα αἰσθημα τῆς φύσεως ἐνυπάρχει εἰς τὸν Βυφφόν, καὶ ὅτι ἡ ἐπαίσθησις, ἔξαισις ἄλλως τε, ἀλλὰ μόνον ἡ ἐπαίσθησις τῆς φύσεως ἐνυπάρχει εἰς τὸν Ῥουσσώ. Τὴν με-

γάλην ὄπτασιαν, τὴν μεγάλην ἀντίληψιν τῆς αἰωνίας δυνάμεως ἢ ὁποία ἔπλασε τοὺς κόσμους ἡμῶν καὶ τὸ ἀείποτε παρὸν αἰσθημα τῆς μυστηριώδους αὐτῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεγραμμένης εἰς τὰς κλιτύας τῶν ὄρεων καὶ εἰς τοὺς βράχους τῶν ἀκτῶν, παρὰ τῷ Βυφφόν τὰ εὐρίσκομεν εἰς ἐκάστην σελίδα, καὶ νὰ ἦσθε πεπεισμένοι ὅτι ἡ φράσις τοῦ Σατωβριάνδου περὶ τῶν *ἀρχαίων* παραλίω τῶν θαλασσῶν εἶνε φράσις ἀνδρός ὁ ὁποῖος ἐδιάβασε τὸν Βυφφόν.

Ἀληθῶς εἰπεῖν, τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὄγδου αἰῶνος παρέσχον τρεῖς ποιητὰς οἱ ὁποῖοι εἶνε ὁ Βυφφόν, ὁ Ῥουσσώ καὶ ὁ Χενιέρος, καὶ οἱ τρεῖς, ἀνίσως, ἔσχον εἰς τὰ προϊόντα τῆς φαντασίας τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος αἰσθητικὴν ἐπέκτασιν τῆς σκέψεως αὐτῶν. Ὁ Ῥουσσώ ἠνοιξε πάλιν, καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅτι ἔπρεπε, διάπλατα τὰς πηγὰς τῆς εὐαισθησίας. Ὁ Βυφφόν ἐδίδαξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν τῆς φύσεως καὶ τοὺς ἐκάλεσε νὰ ἐμποτισθοῦν ὑπὸ ὄλων αὐτῆς τῶν μεγαλείων. Ὁ Χενιέρος ἐπανεῦρε τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀρχαίου κάλλους καὶ θὰ ἀπαντήσῃ τις τὰς τρεῖς αὐτὰς μεγάλας ἐπιδράσεις εἰς τὸν Σατωβριάνδον. Καὶ ἀφοῦ εὐρίσκονται αὐταὶ εἰς τὸν Σατωβριάνδον, ἤξεύρετε ἀκριτὰ ὅτι ὅλος ὁ αἰὼν εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκομεν, μετέλαβεν αὐτῶν καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεφάνη ἡ καλουμένη πραγματικὴ σχολή, ὁ ρεαλισμός, ἐξηκολούθησε νὰ τὰς διατηρῇ.

[Μετάφρ. Χ. Θ. Δ] ΑΙΜΥΛΙΟΣ ΦΑΓΚΕ
Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας

ΒΥΦΦΟΝ ΚΑΙ ΛΑΦΟΝΤΑΙΝΟΣ

Τὸ ἔργον μου, εἶπεν ὁ Λαφονταῖνος, εἶνε εὐφρονιὰ κατωδία μ' ἐκατὸ διαφόρους πράξεις. Κωμωδία; . . . Δηλαδή ἔργον φανταστικῆς ἐπινοίας; Ἀλλὰ ποῖα εἶνε τὰ δρώμενα πρόσωπα τῆς κωμωδίας αὐτῆς; Τὰ ζῶα; Ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ τὰ ζῶα παίζουν διπλᾶ πρόσωπα. Τὰ ζῶα ἐν ταῦτῳ ζῶα καὶ ἄνθρωποι. Τί προκύπτει κατ' ἀνάγκην; Ὅτι τὰ δύο πρόσωπα συγχέονται ὅτι ἐν τῷ πράγματι αὐτῷ, τὸ ἐκ τῶν δύο ἀπορροφᾷ τὸ ἕτερον καὶ ὅτι τὸ ἀπορροφώμενον εἶνε πάντοτε τὸ ζῶον. Τὸ ἔργον τοῦ Λαφονταῖνου εἶνε χορὸς μεταμορφωμένων! Τὰ πάθη ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων διμολοῦσιν ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τοῦ λέοντος, τοῦ λύκου καὶ τῆς ἀλώπεκος. Τὸ δὲ ζῶον ἐξαφανίζε-

ται ὀλοσχερῶς, δὲν ἀπομένει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἢ μόνον ἢ δορά. Τὸ καταπληκτικότερον παράδειγμα τῆς μεταμορφώσεως αὐτῆς εἶνε βεβαίως ὁ μῦθος τοῦ Ἐρωδιοῦ.

«Μίαν ἡμέραν, ἐπάνω εἰς τὰ μακρὰ του πόδια, ἐπήγαυε, κ' ἐγὼ δὲν ἤξεύρω ποῦ ὁ Ἐρωδιὸς μὲ τὸ μακρὸν γάμφος τὸ προσοαρμωμένον εἰς μακρὸν λαμόν. Ἀκολουθοῦσε τὴν ὄχθη ἐνὸς ποταμοῦ τὰ νερὰ ἦσαν διαφανῆ ὅπως καὶ κατὰ τὰς καλλιτέρας ἡμέρας, ὁ κῦρ Κυπρίνος ἔκαμνε χίλια δύο παιγνίδια μὲ τὸν σύντροφόν του τὸν Ἀνθίαν. Ὁ Ἐρωδιὸς πολὺ εὐκόλα ἠμποροῦσε νὰ ἐπωφεληθῇ. Ἀφοῦ ἤρχοντο πλησίον εἰς τὴν ὄχθη, τὸ πτηνὸν δὲν εἶχε παρὰ νὰ φαρύσῃ. Ἀλλὰ ἐνόμισε, ὅτι καλλίτερα θὰ

ἔκαμνε νὰ περιμένῃ νὰ τοῦ ἔλθῃ περισσοτέρα δρεξίς. Ἦτο τακτικὸς εἰς τὴν διαίταν του καὶ ἐτρογεν εἰς ὄρισμένας ὥρας. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἦλθε ἡ δρεξίς· τὸ πτηνὸν ἐπλησίασεν εἰς τὴν ὄχθη, εἶδεν εἰς τὰ νερὰ Τίλλωνας οἱ ὁποῖοι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶν κατοικιῶν ἐκείνων. Τὸ ἔδεσμα δὲν τοῦ ἤρρεσεν. ἐπερίμενε καὶ τι καλλίτερον καὶ ἔδειξε περιφρόνησον ὡσάν τὸν ποντικὸν τοῦ ἀγαθοῦ Ὁρατίου. «Ἐγὼ νὰ φάγω Τίλλωνας; Ἐγὼ ὁ Ἐρωδιὸς νὰ ἔχω τόσο μηδαμινὴν τροφήν; Καὶ πῶς μὲ περοῦν»; Τῶν Τίλλωνων ἀπορροφθέντων εὔρε Κωβιούς. «Κωβιούς! Εἶνε αὐτὸ φαγητὸν δι' ἐνα Ἐρωδιόν! Ν ἀνοίξω διὰ τόσο μηδαμινὸν πρᾶγμα τὸ γάμφος! Θεὸς φυλάξοι! Τὸ ἠνοιξε διὰ πολὺν μηδαμινώτερον. Τὰ πράγματα ἦλθαν ἔτσι ὥστε δὲν εἶδε κανένα πλέον ψάρι. Τὸν ἔκασσε πῆνα ἐχάρηκε σὰν εἰ δταν ἦρε ἐνα σαλιγκαράκι».

Ὅποια προσωπογραφία! Πότε κομψευόμενος, πότε κομψευομένη, μεγιστὰν ἀνόρεκτος, συβαρίτης μὲ ἀμφιβλαῖαν πλέον τὴν γεῦσιν, γαστρίμαργος παραχορτάτος, ἐξωγραφῆθησαν ζωηρότερα καὶ καταπληκτικώτερα; Τίποτε δὲν λείπει. Ὁ σκαπτικὸς γέλως, ὁ περιφρονητικὸς μορφασμός, τὸ στόμα ποῦ κάμνει πούφ! Πρόσωπον τοῦ Μολιέρου δὲν εἶνε πληρέστερον! Ἄλλ' ἀπέναντι τῆς προσωπογραφίας, ἰδοὺ τὸ πρότυπον. Ἀπέναντι τοῦ Ἐρωδιοῦ αὐτοῦ τῆς φαντασίας, ἰδοὺ ὁ ἀληθινὸς Ἐρωδιός. Ἀπέναντι τοῦ Λαφονταῖνου, ἰδοὺ ὁ Βυφφόν.

«Τὸ πτηνὸν αὐτὸ παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν εἰκόνα ζωῆς ἐμπλέου δδύνης, ἀγωνίας, ἐνδείας. Μὴ ἔχων ἢ τὴν ἐνέδραν ὡς μόνον βιοτεχνικὸν μέσον, ὁ Ἐρωδιὸς διέρχεται ὥρας, ἡμέρας ὀλοκλήρους εἰς τὴν αὐτὴν θέαν, ἀκίνητος εἰς βαθμὸν ὥστε ν' ἀμφισβᾶλλῃ τις ἂν εἶνε ἐν ζωντανόν. Ἀναγκασμένος νὰ περιμένῃ ἐνα ἢ λεία του ἔλθῃ

καὶ τῷ προσνεχθῆ ἀφ' ἑαυτῆς καὶ μὴ ἔχων εἰμὴ μίαν μόνην στιγμὴν διὰ νὰ τὴν σολλάξῃ, ὀφείλει νὰ ὀφίσταται μακρὸς νηστείας, καὶ ἐνλίστε ν' ἀποθνήσκῃ ἐξ ἀουτίας. Δὲν ἀντέχει καὶ δὲν ζῆ ἢ διὰ πολλῆς καρτερίας καὶ πολλῆς ἐγκρατείας.

«Ἄθνημος καὶ ἐρημικός, ἐὰν ἐξαιρέσῃ τις τὸν χρόνον τῶν νεοσσῶν, δὲν φαίνεται γρωγίτων καμμίαν τέρψιν, οὐδὲ κἂν τὰ μέσα ν' ἀποφεύγῃ τὴν λύπην. Μὲ τὴν μεγαλειτέραν κακοκαιρίαν, μένει ἀπομονωμένος, ἀσιεγος, ἰστιάμενος ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδὸς ἢ ἐπὶ λίθου, παρὰ τὴν ὄχθην γύακος, ἐπὶ μικροῦ δρωμάτος ἐν τῷ μίσῳ λιμῶνος κατακεκλυσμένου. Μένει οὕτως ἐπιθεωμένος εἰς ὄλας τὰς προσβολὰς τοῦ ἀέρος καὶ εἰς τὴν μεγαλειτέραν δριμύτητα τοῦ ψύχους. Οἱ μακροτάτοι πόδες του δὲν εἶνε ἢ καλόβαθρα ἀχρησता πρὸς δρόμον· μένει ὀρθίος καὶ ἐν ἀπολήτῳ ἀδρανείᾳ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἡμέρας ἢ φωνὴ του εἶνε ἦχος μοναδικός, ξηρός, δξὸς καὶ θρηνώδης· καὶ ἐπιπροσθέτως εἰς τὰς δυστυχίας τῆς ἀσθενικῆς του ζωῆς, τὸ κακὸν τοῦ φόβου καὶ τῆς δυσπιστίας φαίνεται ἄνησυχῶν καὶ τρομάζων μὲ τὸ τίποτε».

Ὅποια ἀντίθεσις! Εἶνε σχεδὸν τρομακτικὴ! Δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ πιστεύσῃ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Δὲν ἀπομένουν εἰς τὸν Ἐρωδιόν τοῦ Λαφονταῖνου ἢ μόνον οἱ μακροὶ του πόδες καὶ ὁ μακρὸς του λαίμος. Ὁ Λαφονταῖνος δὲν ἐπέτυχε τρομερωτέραν ἀντίθεσιν μὲ τὴν ἀντίστοιχον περιγραφὴν τοῦ πλοῦσιου καὶ τοῦ πτωχοῦ. Συμβαίνει εἰς τὸν ποιητὴν ὅτι συνέβη καὶ εἰς τοὺς ἠθοποιούς του. Παρ' αὐτῷ, ὡς καὶ παρ' ἐκείνοις, ἐν τῶν δύο προσώπων ἐξαφανίζεται ἐν τῷ ἑτέρῳ ὁ κωμικὸς ποιητὴς ἀπορροφᾷ τὸν μυθογράφον.

[Μετάφρ. Χ. Θ. Δ.] ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΛΕΓΚΟΥΒΕ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

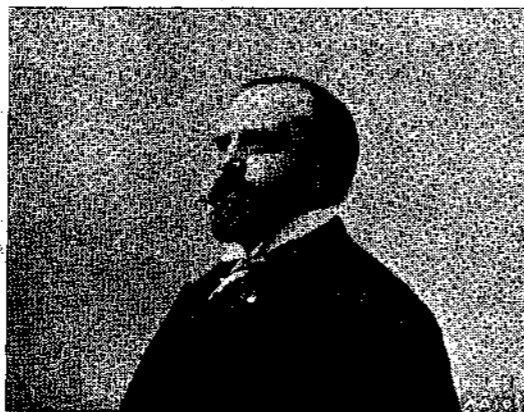
— Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ —

Δέν έχει παρέλθει πολύς καιρός όπου τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐκυριαρχεῖ. Εἰς ὅλους τοὺς λιμένας καὶ τὰ ἐμπορικά της κέντρα εὐρισκόμενον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι διηξήγον αὐτὸ μετὰ θαυμαστῆς εὐστροφίας πνεύματος, τοὺς προσεκόμιζεν ἀδρότητα κέρδη. Εἰς τὰς σχέσεις ταύτας μάλιστα τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων μετὰ τῶν Εὐρωπαϊῶν βιομηχανῶν καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτῶν ὠφελήματα, ὀφείλεται κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἡ ὕλική ἀντοχή τοῦ Γένους μας, ἡ ὁποία σπουδαίως συνέβαλεν εἰς τὴν ἐθνικὴν μας ἀποκατάστασιν.

Οἱ Εὐρωπαῖοι πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ πολλὰ ἔτη μετ' αὐτὴν δὲν ἐργάζοντο ἐμπορικῶς μόνον τῶν εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ὅπως σήμερον. Ἡ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀνατολῆς ἐμπορικὴ ἐπικοινωνία διεξήγετο διὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι εἶχον καταστῆ ἓνα εἶδος μεσοτοίχου, ὅστις ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος ἔφερε τὴν Εὐρώπην πρὸς τὴν Ἀνατολὴν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ μεγαλέμποροι καὶ οἱ μικρέμποροι τῆς Ἀνατολῆς ἀνέπτυξαν ἀπ' εὐθείας ἐμπορικὰς γνωριμίας με τοὺς Εὐρωπαίους, οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν ἐμπνευσιν νὰ ἰδρῦσουν τραπεζικὰ καταστήματα διευκολύνοντα ποικιλοτρόπως τὸ ἐμπόριον. Οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ δευδερχείᾳ τῶν διείδον τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτοὺς κίνδυνον, δὲν ἤλλαξαν ὁμῶς καὶ σύστημα ἐργασίας. Ἡ ὀλιγογρία τῶν αὐτῶν, ἡ ἐμμονὴ τῶν εἰς τὰς παλαιὰς ἐμπορικὰς συνθηκὰς, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἐλάττωσε σημαντικῶς τὰ κέρδη τῶν, ἀφ' ἑτέρου ἀφῆγεν ἐλεύθερον τὸ πεδῖον εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα ὅπως τὸ Crédit Lyonnais, τὸ ὁποῖον διὰ τῶν ὑποκαταστημάτων του κατέκτησεν ὀλόκληρον τὴν Ἀνατολὴν ἀποκομίσαν ἔκτοτε κολοσιαία κέρδη.

Ἡ μεταβολὴ αὕτη εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐμπορικῆς συναλλαγῆς, ἡ ἔκλειψις πολλῶν ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν οἰκῶν καὶ τὰ κέρδη τῶν Εὐρωπαϊῶν τραπεζιτῶν δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀφήσουν τοὺς Ἕλληνας νὰ καθυέδουν. Οἱ εὐφύεστεροι ἐξ αὐτῶν κεφαλαιοῦχοι ἤρχισαν νὰ συγκινῶνται καὶ ν' ἀφυπνίζονται ἀπὸ τὸν βαθὺν τῶν λήθαργον. Εἶδον ὅτι ἡ Εὐρώπη βαδίζει ἀλματικῶς, καὶ διὰ νὰ προσδεύσουν καὶ αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ κάμουν τὸ ἴδιον. Καὶ τὸ ἔκαμαν,

Ἰωάννης Πεσμαζόγλου

ἀλλὰ δυστυχῶς ὄχι κατὰ τρόπον ἐξασφαλίζοντα τελείως τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου καὶ κεφαλαίου. Εἰς τὰς Ἀθήνας μάλιστα συνεστήθησαν καὶ τράπεζαι ὅπως ἡ Πιστωτικὴ καὶ ἡ Βιομηχανικὴ βραδύτερον, ἀλλὰ διὰ πλείστους λόγους δὲν ἔδωκαν τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα.

Μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν ὁ Ἀντώνιος Καλέργης συνέλαβε τὸ εὐρὸν σχέδιον τῆς μετατροπῆς τοῦ τραπεζικοῦ οἴκου του εἰς κέντρον δράσεως κατὰ τὸν τύπον τοῦ Crédit Lyonnais. Ἡ «Τράπεζα Καλέργη» μετετράπη τότε εἰς «Τράπεζαν Ἀθηνῶν» καὶ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ 1894 ἤρχισε τὰς ἐργασίας της κατὰ τρόπον παρέχοντα ὅλας τὰς ἐγγυήσεις ὅτι ἡ πρόοδος της ἦτο ἐξασφαλισμένη. Ἀναμφιβόλως αἱ ἐργασίαι της κατ' ἀρχὰς δὲν εἶχον τὴν σημερινὴν εὐρύτητα, ἀλλὰ δὲν ἦτο μικρὸν τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους οἱ δημοσιευθέντες ἰσολογισμοὶ ἐπέτρεψαν εἰς τὸν κ. Καλέργην καὶ τοὺς συνδιευθυντὰς τῆς Τραπεζῆς νὰ ἐπεκτείνων τὰς ἐργασίας τῶν διὰ τῆς ἰδρύσεως ὑποκαταστημάτων εἰς τὰ ἐμπορικώτερα κέντρα τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τούτοις μεθ' ὅλας τὰς προόδους της καὶ τὴν γενικὴν συμπάθειαν μετὰ τῆς ὁποίας τὴν περιέβαλεν ὁ ἐμπορικὸς κόσμος, μέχρι τοῦ 1897 τοῦλάχιστον, οὐδεὶς ἀκόμη ἠδύνατο νὰ προῖδῃ τὴν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν μεγάλην ἐξέλιξιν της.

Ἡ ἀληθὴς πρόοδος τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν

σημειοῦται ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅπου ἀνemieχθῆ εἰς τὰς ἐργασίας της ὁ Ἰωάννης Πεσμαζόγλου. Συγχωνεύσας τὸν ἴδιον ἐν Αἰγύπτῳ τραπεζικὸν οἶκον μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ὁ δευδερχῆς τραπεζίτης ἰδρυσεν ὑποκατάστημα αὐτῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τοῦ ὁποῖου ἀνέλαβε καὶ τὴν διεύθυνσιν. Ὁ προσηταιρισμὸς οὗτος τοῦ εὐφυοῦς τραπεζίτου ἐχαιρετήθη εὐφροσύνως, διότι καὶ οἱ γνωρίζοντες ἐκ τοῦ συνεγυγες καὶ οἱ μὴ γνωρίζοντες αὐτὸν ὠσφράνθησαν τὸν λέοντα. Ἡσθάνθησαν ὅτι μία δύναμις διωχετεύθη εἰς τὴν Τράπεζαν ὄχι μόνον ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν κεφαλαίων τὰ ὁποῖα ἀπὸ 2750000 δραχμῶν ἀνήλθον εἰς ἑξ ἑκατομμύρια κατὰ τὸ 1899, ἀλλ' ἐκ τῆς οργανωτικῆς δεξιότητος τῆς εἰσελεύσεως εἰς αὐτήν.

Καὶ πράγματι ἡ εἰσοδος τοῦ Πεσμαζόγλου εἰς τὴν Τράπεζαν ὡς γενικοῦ διευθυντοῦ πλέον κατὰ τὸ 1900 με συμβοηθοῦς καὶ συνδιευθυντὰς τοὺς κ. κ. Ζαφείριον Μάτσαν καὶ Ἰορδανόπουλον, ἦτο ἀρκετὴ ὥστε αἱ ἐργασίαι της

Ζαφείριος Μάτσας

Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν

νὰ ἐπεκτείνωνται καὶ τὰ κεφάλαια της ν' αὐξάνωνται ὀλοέν. Τὰ ἑξ ἑκατομμύρια τοῦ 1899 ἔγιναν δέκα κατὰ τὸ 1900 διὰ νὰ φθάσουν εἰς εἴκοσιν ἑκατομμύρια μετὰ μίαν τετραετίαν καὶ εἰς πενήτηκοντα σήμερον, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀποθεματικῶν, με τὴν συγχώνευσιν τῆς Βιομηχανικῆς Τραπεζῆς. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν τελευταίων ἐτῶν ἡ Τράπεζα ποικιλοτρόπως εὐηργέτησε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν τῆς χώρας.

Τοιοῦτοτρόπως διὰ τῆς δράσεως τῶν διευθυνόντων καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ κοινῶν αἱ ἐργασίαι τῆς Τραπεζῆς ἤρξανον τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου ἰδρύνοντο καὶ νέα ὑποκαταστήματα. Οἱ Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἰδίως τῆς Ἀνατολῆς ἐχαιρέτησαν με χαρὰν τὴν νέαν ἐξάπλωσιν τῆς Τραπεζῆς. Ἐγνώριζον καὶ γνωρίζουν δι πλῆθειον της εὐρίσκουν τὸν ἀντιλήπτορα τῶν πολλῶν συμφερόντων τῶν. Διότι ἡ πρόοδος τῶν ἐργασιῶν μίας τραπεζῆς ἑλληνικῆς εἶνε ἕμμεσος οἰκονομικὴ πρόοδος τῆς χώρας. Αὕτη δίδει διὰ τῆς ὑποστηρίξεως της τὴν ὠθησιν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἐνδυναμώνει τὴν βιομηχανίαν τῆς ὁποίας τόσην ἔχομεν ἀνάγκην.

Ἡ σύντομος καὶ νεωτεριστικὴ δράσις τῆς διευθύνσεως τῆς ὁποίας ἔχομεν πολλὰ δείγματα, ἔκαμεν ὥστε ἡ πίστις τῆς Τραπεζῆς ν' ἀπλωθῆ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ νὰ εἰσαχθῶν εἰς τὰ χρηματιστήρια τῶν Παρισίων καὶ τῆς Αἰγύπτου αἱ μετοχαὶ της. Συγχρόνως ἐγένετο καὶ ἡ ἰδρυσίς ὑποκαταστήματος εἰς τὸ Λονδίνον, κύριον σκοπὸν ἔχοντος τὴν βοήθειαν τοῦ ἑλληνικοῦ σταφιδεμπορίου, τὸ ὁποῖον ἀπροστάτευτον διεξήγετο ὅλως τυχαίως καὶ με μέγιστα διὰ τοὺς Ἕλληνας ἐξαγωγεῖς ἔξοδα.

Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅπου ὁ Ἕλληνισμὸς παλαίει ἐναντίον τόσων ξένων ἐπιρροῶν, κατεβλήθη ἡ αὐτὴ φροντίς πρὸς ἰδρυσιν ὑποκαταστημάτων, τῶν ὁποίων ἡ διεύθυνσις ἀνετέθη εἰς ἀνδρας διορατικοὺς καὶ ἐμπείρους. Εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν ὁ κ. Ἰωαννίδης, γενικὸς διευθυντῆς τῶν ὑποκαταστημάτων τῆς Αἰγύπτου. Εἰς τὴν Σμύρνην οἱ κύριοι Ἀλεξάνδρου καὶ Μπόσκοβικ μεθοδικώτατοι καὶ ἐμπειρότατοι τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ ἐμπορίου. Εἰς τὴν Θεσσαλονίκην οἱ κ. κ. Ρουσὲν καὶ Χρυσάφης. Εἰς τὴν Κων/πολιν οἱ κ. κ. Στέφανος Πεσμαζόγλου καὶ Πέτρος Βασιλόπουλος λεπτότατοι εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀποστολῆς τῶν. Τὸ ἐν Κων/πόλει μάλιστα ὑποκατάστημα, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ πρακτορεῖον εἰς τὴν Σταμπούλ, κάμνει ἀπὸ τίνος χρόνου αἰσθητὰς προόδους μολονότι συναγωνίζεται πρὸς μεγάλα πιστωτικὰ ἰδρύματα. Τελευταίως ἰδρύθη καὶ εἰς τὴν Πέτρινον πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ δικτύου τῆς Κρήτης. Ὡσαύτως εἰς τὸ Χαρτοῦμ ὅπου τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀκμάζει, καὶ πρὸ ἐνὸς μηνὸς εἰς τὴν Καβάλλαν με διευθυντὴν τὸν κ. Γρηγοριάδην.

Τὸ οὐσιαστικώτερον ὄλων εἶνε ὁ διπλασιασμὸς τοῦ ἐταιρικοῦ κεφαλαίου διὰ

της συγχωνεύσεως της Βιομηχανικής Τραπεζής, καθόσον η Τράπεζα Ἀθηνῶν παρουσιάζεται με κεφάλαιον τεσσαράκοντα εκατομμυρίων δραχμῶν και ἀποθεματικὸν σχεδὸν δέκα εκατομμυρίων. Καὶ ὁ διπλασιασμὸς αὐτὸς τῶν κεφαλαίων της ὄχι μόνον της δίδει τώρα τὰς ἀπαιτούμενας δυνάμεις διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ δίκτυον τῶν ὑποκαταστημάτων της εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὰ ὁποῖα θὰ συντρέξουν ποικιλοτρόπως τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον, ἀλλὰ θὰ συντελέσῃ και εἰς τὴν ἐξέυρεσιν νέων τραπεζικῶν συνδυασμῶν πρὸς προαγωγὴν τῶν οικονομικῶν συμφερόντων της χώρας.

Ὑπὸ τοιούτων ἰδεῶν δράσεως κατεχομένη ἢ διεύθυνσις της Τραπεζῆς προέβη και εἰς τὴν μεταρρυθμίσειν τοῦ καταστατικοῦ της, κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ἡ θεραπεία τῶν ἐσωτερικῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου νὰ εἴνε ἀμεσώτερα. Πρὸ παντὸς τὸ ζήτημα της ἐπεκτάσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐνεργεῖν δάνεια ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων κτημάτων εἰς κλίμακα εὐρύτεραν παρ' ὅτι ἐνεργεῖτο μέχρι σήμερον, ἠκούσθη μετ' ἀληθοῦς εὐχαριστήσεως. Εἶνε δὲ πασίγνωστον πῶς μία τοιαύτη εὐκολία παρεχομένη πρὸς τοὺς κτηματίας, θὰ ἐπιδράσῃ γενικώτερον καθόσον τὴν εὐεργετικὴν παροχὴν τῶν δανείων θὰ τὴν αἰσθανθοῦν πρῶται αἱ γεωργικαὶ τάξεις αἱ ὁποῖαι τόσον ἀσπλάχνως ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ παρὰ της ἐπισήμου πολιτείας εἰς τοὺς κατὰ τόπους τοκογλύφους οἴτινες ἀπομιζοῦν τὴν ἱμάδα τῶν μόχθων τῶν.

Θὰ ἤθελα νὰ ὀμιλήσω με ὀλιγώτερα λόγια και με περισσοτέρους ἀριθμούς. Ἀλλ' ἡ ἀνάλυσις τῶν ἰσολογισμῶν της Τραπεζῆς ἀπὸ της ἰδρύσεως της εἶνε ἔργον δυσχερὲς και ἀπαιτεῖ σελίδας δλοκλήρους. Ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ δώσω ἐδῶ ἀπλῶς μίαν σκιαγραφίαν της Τραπεζῆς. Κάτι τι ἀπὸ τὴν ἱστορίαν και τὴν δράσιν της, ἀπὸ τὴν ζωὴν της τὴν πλήρη ρώμης και μέλλοντος. Τὴν εὐρωστίαν της μάλιστα αὐτὴν τὴν ἔδειξε τελευταίως με τὸν θάνατον τοῦ Πεσμαζόγλου. Τὸ ἔργον ἐκείνου ἦλθε νὰ τὸ συνεχίσῃ ὁ συνεργάτης του κ. Ζαφείριος Μάτσας, ὅστις τὸν διεδέχθη εἰς τὴν γενικὴν διεύθυνσιν της Τραπεζῆς. Διότι εἶνε ἀναμφισβήτητον γεγονός ὅτι ἐκεῖνο πού συνέλαμβανεν ὁ Πεσμαζόγλου μέγα και τολμηρόν, ἐξετέλει και ἐυστηματοποιεῖ ὁ μορφωμένος και θετικὸς νοῦς τοῦ κ. Μάτσα, ἕνας νοῦς ἀνοιγμένος εἰς τοὺς ὀρι-

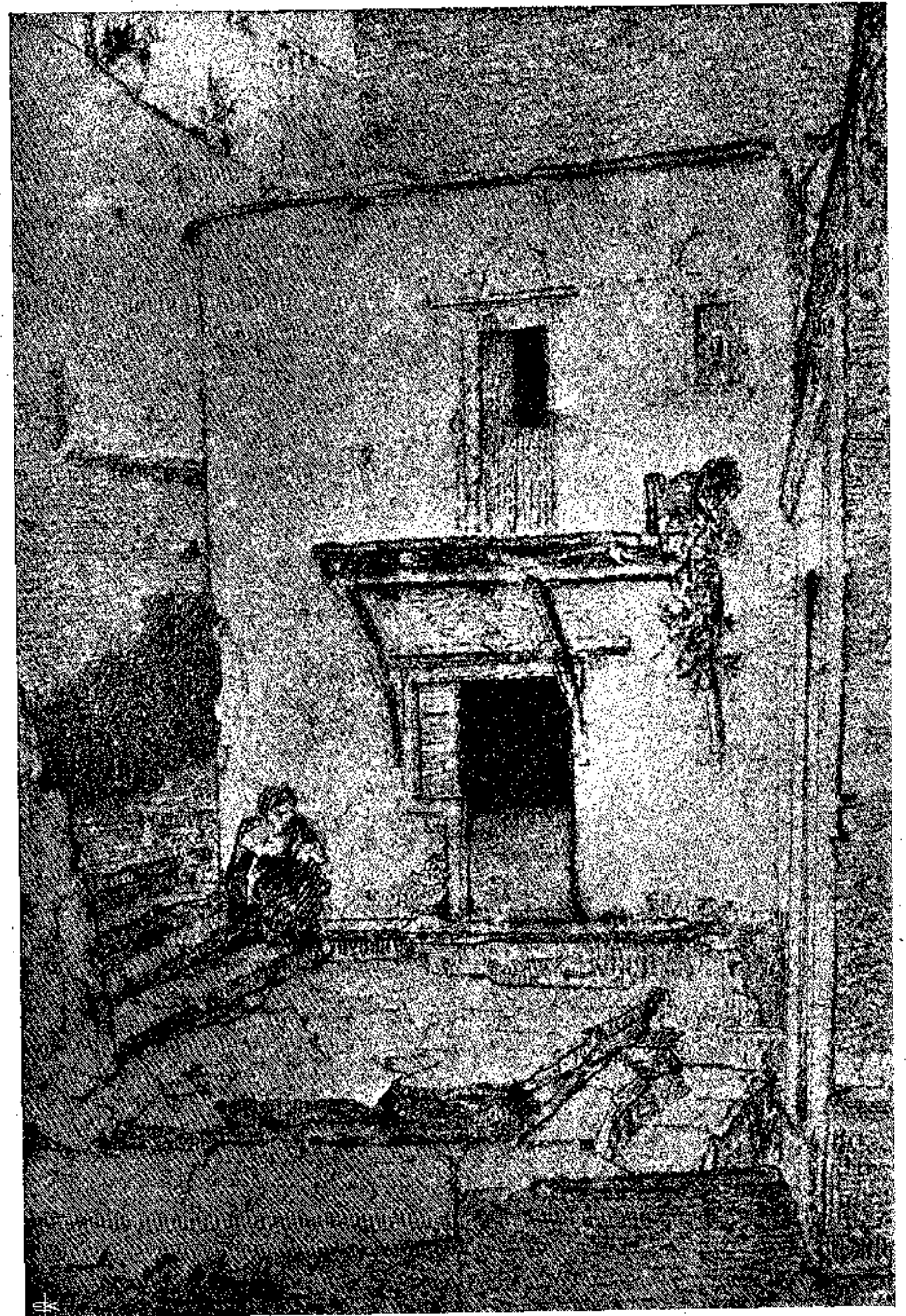
ζοντας τοῦ νεωτέρου πνεύματος, νοῦς μεγαλοῦδεάτου και θετικιστοῦ συγχρόνου. Καὶ ὁ κ. Μάτσας συμπαθὴς πάντοτε και μειλίχιος, εἶνε ἐκ τῶν νέων ἀνδρῶν, πού παρακολουθοῦν με ἐπιμέλειαν τὴν σύγχρονον σκέψιν, πού δὲν φοβοῦνται τὴν ἐργασίαν και ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν ἔκφρασιν Ἀθηναίου τραπεζίτου, σκέπτεται μέγαλα και συνεπῶς δοῦν μέγας και μάλιστα με τόλμην πλέον συνετὴν ἣτις ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀσφαλῆ ἐπιτυχίαν.

Τοιαῦται ἐπιτυχία τῶν ἑλληνικῶν τραπεζῶν εἶνε ἕνα βῆμα ἀρκετὰ μέγαλον οικονομικῶς, ἕνα βῆμα τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ πολιτισμοῦ εἶνε σημαντικόν, διότι ἐνῶ ἐσωτερικῶς ἡ χώρα ἀνακουφίζεται χρηματικῶς και τὸ ἐμπόριον και ἡ βιομηχανία προοδεῖ, ἐξωτερικῶς ἡ φήμη της ἐδραιοῦται ὡς χώρας παρεχούσης ὄλας τὰς ἐλπίδας πρὸς ἐντιμον δράσιν εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Τῆς δράσεως αὐτῆς σήμερον περισσότερον ἢ ἄλλοτε ἔχομεν ἀνάγκην παντοῦ ὅπου ὑπάρχει Ἑλληνισμὸς. Τὰ ἑλληνικὰ κεφάλαια δὲν εἶνε ὀλίγα. Ἀπλώνόμενα καταλλήλως εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν θὰ συντελέσουν εἰς τὸν οικονομικὸν σύνδεσμον τοῦ ἔθνους ὅστις θὰ προσφέρῃ μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον και τὴν βιομηχανίαν. Γνωρίζω ὅτι πλείστα κεφάλαια ἑλληνικὰ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποτελοῦν τὴν ρώμην ξένων τραπεζῶν. Με τούτο δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅτι χάνονται και ὅτι δὲν ἀξάνουν πρὸς ὄφελος τῶν κατόχων τῶν, ἀλλὰ μεθ' ὄλα ταῦτα δὲν συντελοῦν εἰς τὴν ἐθνικὴν πρόοδον. Εἰς τὰς ξένας αὐτὰς τραπεζὰς δὲν ἐργάζονται Ἕλληνες ὑπάλληλοι, οὔτε ὑποβηθεῖται δι' αὐτῶν ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία. Ἀπεναντίας προβάλλονται μωρία ὅσα προσκόμματα εἰς τὴν πρόοδον και τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ἑλλήνων οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται τὸν καλὸν ἀγῶνα της ὑπεροχῆς της ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ἐντὸς της Ἑλλάδος εἶνε δύσκολον ν' ἀντιληφθῆ κανεὶς κατὰ πόσων ἐχθρῶν καλαίων αἱ ἑλληνικαὶ τραπεζαὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἀλλ' ὅταν μεταβῆ κανεὶς εἰς τὰς χρηματαγοράς της Ἀνατολῆς και της Αἰγύπτου, τότε βλέπει πῶς δίδονται αἱ οικονομικαὶ μάχαι τῶν ξένων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων και με πόσην δύναμιν και εὐστροφίαν πνεύματος ἀγωνίζονται τὰ ἑλληνικὰ κεφάλαια διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν νίκην.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΣΚΙΤΣΟ Ν. ΛΥΤΡΑ

ΤΩΡΙΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ. — Η ΠΡΩΤΗ ΗΓΕΜΟΝΙΚΗ ΝΥΜΦΗ
ΒΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. — Ο ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ

Ο Έλληνικός δυναστικός οίκος ἀπλώνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἀφοῦ ἐξοριζώθη καλὰ εἰς τὸν τόπον, τῶρα πυκνώνεται διαρκῶς καὶ τινάσσει γύρω βλαστοὺς δυνατοὺς καὶ χυμώδεις. Ἡ λεπτή καὶ μυώδης κατασκευή τοῦ βασιλέως Γεωργίου καὶ ὁ εὐρωστὸς ὀργανισμὸς τῆς βασιλείας Ὀλγας συνεισέτασαν εἰς ἓνα ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἀρμονικοὺς συνδυασμοὺς εἰς τὸν ὁποῖον οἱ φυσιολόγοι ἀποδίδουν τὴν εὐτυχίαν τῶν οικογενειῶν καὶ τῶν φυλῶν. Καὶ ἀφοῦ ἔγιναν ἀφθονα καὶ γερά τὰ παιδιὰ τῶν δύο γονέων, ἀξάνονται τῶρα εὐρωστοὶ καὶ ὑγιεῖς οἱ ἀπόγονοι, καὶ πυκνώνεται τὸ φύλλον καὶ ἡ ἀνθῆσις τοῦ ὄρου Ἑλληνικοῦ δυναστικοῦ δένδρου. Ὁ πρίγκηψ Γεωργίος αὐτὰς τὰς ἡμέρας προσθέτει εἰς τὴν εὐλογημένην οἰκογένειαν μίαν ξένην νύμφην ἣ ὁποία θὰ μᾶς φέρῃ καὶ αὐτὴ μεθ' ἑαυτὴν τὰ παιδιὰ της. Καὶ ὁ πρίγκηψ Χριστόφορος βλέπει ἤδη ἐρχομένην τὴν σειράν του, καὶ ὁ πρίγκηψ Γεώργιος ὁ υἱὸς τοῦ Διυδοχου πλησιάζει ὁλονὲν εἰς τὴν ἰδικὴν του.

Καὶ αἱ χαρὰι ἐξακολουθοῦν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν αὐτὴν συγγαίαν καὶ ἀδιάσπαστοι, διαδεχόμενοι ἡ μίᾳ τὴν ἄλλην. Ἄν εἶναι ἀλήθεια εὐτυχία διὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτὴ ἡ συναίσθησις τῆς ἐκκληρώσεως ἑνὸς προορισμοῦ, τοῦ μεγάλου προορισμοῦ τῆς διαιωνίσεως τοῦ εἴδους, ὀλίγοι ἄνθρωποι θὰ ἠμποροῦν νὰ κτεράξουν τὸσον εὐχάριστοι μὲν τὴν ζωὴν πού ἐπέρασαν, ὅσον ὁ δροσερώτατος αὐτὸς πάππος ὁ ὁποῖος εἰς ἡλικίαν ἀκόμη τελείας σωματικῆς καὶ διανοητικῆς καὶ ψυχικῆς ἀκμῆς βλέπει γύρω του εἰκοσι πέντε ὄρατα βλαστάρια τοῦ εὐχύμου του κορμοῦ.

Τῶρα κἀνιν αἱ Ἀθῆναι ἐορτάζουν ἓνα ἡγεμονικὸν γάμον, καὶ ὁ λαὸς πού ἔλασε τοὺς πατριωτικὸς βασιλεῖς τῶν Μυκηνῶν καὶ τοῦ Ἄργου, αἰσθάνεται τὴν χαρὰν πού αἰσθάνεται κάθε λαὸς ἔχων τὸ αἰσθημα τῆς οικογενείας βαθὺ καὶ ἀπρόσβλητον ὅσον ὁ Ἑλληνικός.

Καὶ ὁμως δὲν ἦσαν πάντοτε τὸσον εὐχάριστα τὰ βασιλικὰ γεγονότα αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἰς τὰς Ἀθῆνας. Ἡ Ἑλλάς ἣ ὁποία ἔχει τῶρα μίαν ἀπὸ τὰς εὐτυχεστέρους βασιλικὰς οικογενείας τῆς Εὐρώπης, εἶχε πρὶν ἀκριβῶς τὴν δυστυχεστέρην. Καὶ ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ ἡγεμονικὴ νύμφη ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθῆνας ὑπὸ περιττάσεις πολὺ διαφορετικὰς.

Ὁ Ὄθων ἔπειτα ἀπὸ ἓνα περαστικὸν ἔρωτα μετὰ τὴν κόρην τοῦ Ἀρμανσεργ, — ἣ ὁποία ἔπειτα ἀπὸ τὸ δνείρον ἑνὸς βασιλικοῦ γάμου κατέληξεν εἰς τὴν πραγματικότητα συνδέσμου μετὰ ἓνα ἀπλοῦν διπλωμάτην τὸν Κατακουζηνὸν — ἀπεράσισε πλέον νὰ νυμφευθῆ. Καὶ τὴν προμήθειαν τῆς νύμφης τὴν ἀνέλαβαν προθύμως αἱ Δυνάμεις τῶν ὁποίων ἡ προθυμία ἐβάρυνε τότε ἐπαχθέστατα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος.

Περὶ τὸν εἶναι ὅτι ὁ πρῶτος Ἑλλήν βασιλεὺς παρ' ὀλίγον νὰ λάβῃ σύζυγον Γαλλίδα πριγκίπισσαν. Ὁ ἐν Ἀθῆναις πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Ρουάν ἐνήργει ὑπὲρ τῆς πριγκίπισσας Κλημεντίνης κόρης τοῦ Καρόλου Βουρβόνου. Ἡ πριγκίπισσα Κλημεντίνη ἐθεωρεῖτο μίᾳ τῶν ὠραιότερων πριγκίπισσῶν τῆς Εὐρώπης, πολὺ μορφωμένη, εἶχε δὲ γνωρισθῆ μετὰ τὸν Ὄθωνα εἰς τὸ ταξίδι τὸ ὁποῖον εἶχε κάμῃ ὁ Βασιλεὺς πρίγκηψ εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ τὴν μητέρα του, ὅταν ἦτο ἀκόμη νεανίας.

Ἡ εἰδησις τῆς προτάσεως αὐτῆς ἔθεσεν εἰς κίνησιν τὸ ἐν Ἀθῆναις φιλελληνικὸν κόμμα, ἣ δὲ ἐν Παρισίους μικρὰ Ἑλληνικὴ παροικία ἐκηρύχθη φανερά ὑπὲρ τοῦ γάμου αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Βουρβόνοι φαίνεται ὅτι ἐπέζητουν τὸ συνοικεῖον, ἣ δὲ νεαρὰ πριγκίπισσα τὸ ἐθεώρει πλέον τῶσον βέβαιον ὥστε ἐζήτησε νὰ μάθῃ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἐπῆρε μάλιστα διδάσκαλον τὸν ἐν Παρισίους σπουδάζοντα Ἑλληνα ἐκ Σαντορίνης Δεκιγῶλλον.

Ἀλλὰ ταυτοχρόνως μετὰ τὴν Γαλλίαν εἰργάζετο καὶ ἡ Ρωσία καὶ ἐπρότεινε τὴν Μ. Δούκισσαν Ὀλγαν κόρην τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐστάλη ἐπίτιδες εἰς τὰς Ἀθῆνας ὁ κόμης Στρογοπόφ, διὰ νὰ κατορθώσῃ συνεννοούμενος μετὰ τὸν Κατακουζηνὸν πρέσβυν τῆς Ρωσίας εἰς τὰς Ἀθῆνας, νὰ ἐπιβάλουν τὴν Ὀλγαν εἰς τὴν προτίμησιν τοῦ Ὄθωνος.

Ἐν τούτοις καὶ τὰ δύο αὐτὰ συνοικεῖα ἀπέτυχαν. Ἡ Μ. Δούκισσα Ὀλγα ἐφόβησε τὸν βασιλεῖα Λουδοβίκον, πατέρα τοῦ Ὄθωνος, ὁ ὁποῖος ἔτρεπε μήπως ὁ υἱὸς του παρασπῆρῃ πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν. Ἡ Γαλλὶς πριγκίπισσα τοῦ ἐγεννοῦσε φόβους ἀναλόγους. Ὁ Λουδοβίκος ἤθελε νύμφην ἣ ὁποία πρὸ παντὸς νὰ εἶναι γερμανίς. Καὶ τὰ δύο συνοικεῖα ἐγκατελείφθησαν. Δὲν γνωρίζω τί ἀπέγινεν ἡ Μ. Δούκισσα Ὀλγα. Ἀλλὰ διὰ τὴν πριγκίπισσαν Κλημεντίνην εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπέθανε ἀπὸ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ τύφου ἣ ὁποία ἔκαμε καταστροφὰς εἰς τὸ Παρίσι κατὰ τὸ 1839 δηλαδὴ τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν ματαίωσιν τοῦ συνοικεῖου. Λέγουν ὅτι ἡ Γαλλὶς πριγκίπισσα εἶχεν αἰσθανθῆ ζωηρότατον αἰσθημα πρὸς τὸν Ὄθωνα καὶ ὅτι ἡ ἀποτυχία τοῦ γάμου τὴν ἐλύπησε τῶσον ὥστε ἡ ὑγεία της ἐκλονίσθη σπουδαίως καὶ παρεσκεύασε τὸ ἔδαφος εἰς τὸν τύφον.

Ὁ Λουδοβίκος ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεράσισε ν' ἀναλάβῃ ὁ ἴδιος τὴν ἐξέυρεσιν νύμφης διὰ τὸν υἱὸν του. Καὶ ἀφοῦ ἦλθεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ ματαίωσῃ τὰ σχέδια τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀπεφασίσθη νὰ φύγῃ αὐτὸς πρῶτον, νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ δὲ ὀλίγον ἀργότερα ὁ Ὄθων διὰ ν' ἀνταποδώσῃ δῆθεν τὴν ἐπίσκεψιν, τότε δὲ νὰ γίνῃ ἡ ἐκλογή τῆς νύμφης. Οὐδεὶς ἐν τῷ μεταξὺ ἔμαθεν ὅτι ἐμελεῖτο συνοικεῖον, καὶ ὁ Ὄθων ἀναχωρῶν ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας δὲν ἠσθάνθη τὴν παραμικρὰν ὑποχρέωσιν νὰ γνωστοποιῆ εἰς τὴν Κυβέρνησιν του ὅτι πηγαίνει νὰ εὐρὴ τὴν μέλλουσαν βασιλισσάν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ὄθων, ἀπὸ ἐβδομάδων ἤδη εἰς τὴν Βαυαρίαν, δὲν εἶχε γράψῃ κἀν εἰς τὴν Κυβέρνησιν του οὔτε περὶ τῆς ἀφίξεώς του ἐκεῖ οὔτε περὶ τῶν σχεδίων του. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἤξευρε πού εὐρίσκειται ὁ βασιλεὺς καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ταξιδιῶντα Ἑλληνας ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἶδιδαν πληροφορίας ὅτι ὁ βασιλεὺς εὐρίσκειται εἰς τὴν Βαυαρίαν πλησίον τοῦ πατρὸς του.

Ἐξάρνα περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου ἐπιστολὴ τοῦ Ὄθωνος διέτασσε τὴν γραμματεῖαν ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν νὰ εὑρεθῆσιν τὰ ἀνάκτορα διὰ τὴν ἀφίξιν τῆς Βασιλείας, καὶ νὰ ἐνοικιάσῃ τὰς πέριξ οἰκοδομὰς διὰ τὴν ἀκολουθίαν της. Ἡ εἰδησις ἔπεσεν ὡς βόμβα εἰς τὰς Ἀθῆνας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεδόθησαν εἰς μαντικὸς ὑπολογισμοὺς διὰ νὰ εὐρουν ποῖα ἦτο ἡ νύμφη. Καὶ ἀγνωστον πῶς, ὑπετέθη κατ' ἀρχὰς ὅτι ὁ Ὄθων

ἐνυμφεύθη τὴν νεαρὰν πριγκίπισσαν Μαρίαν τῆς Βυρτεμβέργης. Ἴσως εἰς τὴν ὑπόνοιαν ταύτην ἔδωκεν ἀφορμὴν τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔμεινε ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα εἰς τὴν ἐξοχικὴν ἐπαυλὴν τοῦ πατρὸς της, εἰς τὸ Κλάξ.

Μετὰ ἓνα ὀλόκληρον μῆνα αἱ ἐφημερίδες τῆς 18 Δεκεμβρίου τοῦ 1836 ἀνήγγειλαν ξηρότατα, χωρὶς καμμίαν λεπτομέρειαν, χωρὶς νὰ δίδεται εἰς τὴν εἰδησιν καμμία ἐξαιρετικὴ σημασία, ὅτι «ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἐτέλεσεν ἐν Ὀλδεμβούργῳ τοὺς γάμους του μετὰ τῆς πριγκίπισσας Μαρίας, τὴν 7 ὥραν τῆς 10 Νοεμβρίου».

Καὶ οἱ βαδύτερα μελετήσαντες τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης δυναστείας καὶ ἀκόμη καὶ ἐκείνοι πού ἐξῆσαν πολὺ πλησίον τῶν βασιλέων, δὲν κατορθώσαν ποτὲ νὰ ἐξηγήσουν τὴν μυστικότητα τοῦ βασιλικοῦ γάμου. Αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἔλαβεν ἐπίσημον γνώσιν τοῦ πράγματος καὶ λέγεται ὅτι τὴν ἀγγελίαν τὴν ὤφειλεν εἰς τοὺς σπουδάζοντας τότε εἰς τὸ Μονάχον νέους Ἑλληνας. Καὶ τὸ σπουδαιότερον: οὔτε αὐτὴ ἡ Ἀγγλικὴ πρεσβεῖα τῶν Ἀθηνῶν, ἣ ὁποία ἐνδνεφέρετο ἀμέσως, καὶ ἣ ὁποία εἶχεν ἤδη κηρῶν φανερὰ τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Ὄθωνος, κατορθώσε νὰ μάθῃ τίποτε πρὶν.

Ἀργότερα ὅταν οἱ βασιλεῖς καθήρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγνώσθησαν μερικαὶ ἀσήμενοι λεπτομέρειαι τοῦ γάμου, ὅτι τὸ μυστικὸν ἐτελέσθη εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Μαξιμιλιανου, χωρὶς καμμίαν ἐπισημότητα, ὅτι οἱ νεόνυμφοι τὰς πρώτας ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον τὰς ἐπέρασαν εἰς μίαν ἐξοχικὴν ἐπαυλὴν τοῦ Ὀλδεμβούργου καὶ μόλις τὰς 6 Δεκεμβρίου ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Μονάχον, ὅπου ἀκόμη ἐτηρήθη μυστικὸς ὁ γάμος. Οἱ ἐκεῖ παρεπιδημούντες Ἑλληνες μόλις μετὰ τέσσαρας ἣ πέντε ἡμέρας τὸ ἔμαθαν.

Ἐβδομάδες δύο ἣ τρεῖς ἐπέρασαν χωρὶς καμμίαν εἰδησιν περὶ τοῦ νέου βασιλικοῦ ζεύγους καὶ μόλις τὸν Ἰανουάριον ἀνηγγέλη ὅτι ἡ νέα βασίλισσα ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἀμαλία καὶ ὅτι τὰ ἐκ τοῦ γάμου τέκνα τὰ μὲν ἄρρενα θὰ εἶναι ὀρθόδοξα καὶ δὲ θῆλα διαμαρτυρόμενα. Ἐπίσης ὁ Καζαμίας τοῦ 1837 εἶχε κατορθώσῃ νὰ ζητηθῆσῃ μερικὰς πληροφορίας περὶ τῆς νύμφης. Ὁ Ἑλληνικός λαὸς εἰδοποιεῖτο ὅτι αὐτὴ ἦτο κόρη τοῦ Μ. Δουκὸς τοῦ Ὀλδεμβούργου Φρειδερίκου Αὐγούστου καὶ τῆς ἀποθανούσης πριγκίπισσας Ἀδελάιδος, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Ὀλδεμβούργῳ τὴν 27 Δεκεμβρίου 1818, ὅτι ἡ μήτηρ της καθήγετο ἐκ τοῦ Σουηδικοῦ οἴκου τῶν Βάβα καὶ ὅτι ἡ νέα βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος ἦτο «νεανὶς χρηστοθήης καὶ περικαλλῆς».

Ὁ Ἑλληνικός λαὸς εἰς τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς του δὲν κατεδέχθη κἀν ν' ἀναγγεῖλῃ τοὺς γάμους του, δυσχερῆσθη κατὰ τοῦ Ὄθωνος ἀλλὰ δὲν τοῦ ἐκράτησε κακίαν. Καὶ ὅταν ἐγνώσθη ὅτι οἱ βασιλεῖς ἤρχοντο πλέον εἰς τὰς Ἀθῆνας ἣ πρωτεύουσα ἐτοιμάσθη νὰ τοὺς ὑποδεχθῆ μετὰ ὅλην τὴν θερμότητα λαοῦ ἀφωσιωμένου εἰς τὸν θρόνον. Ἔως νὰ κτισθῶν τ' ἀνάκτορα τῶν ὁποίων τὸν θεμέλιον λίθον εἶχε θέσῃ ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος, ὡς ἀνάκτορα θὰ ἐχρησίμευαν ἡ οἰκία Ἀφθονίδου, εἰς τὸν κήπον τοῦ Κλαυθμῶνος, ἣ καλλιτέρα σχεδὸν οἰκία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἡ στοιχειώδης διακόσμησις ἣ ὁποία ἔπρεπε νὰ γίνῃ διὰ τὴν ὑποδοχὴν ἀνετέθη εἰς τὸν Βαυαρὸν ἀρχιτέκτονα Κλέτες καὶ ἐργάτας Βαυαρῶν καὶ Ἑλλήνων. Εἰς τὴν ὁδὸν Πειραιῶς καὶ τὴν ὁδὸν Ἐρμού ἐτοπο-

θετήθησαν ἱστοὶ μετὰ σημαίας καὶ δάφνας, πρὸ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης δὲ ἐκαράχθη πλατεῖα ἣ ὁποία διεκομήθη καὶ αὐτὴ μετὰ δάφνας καὶ μυρσίνας. Ἡ Κυβέρνησις ἐμοίρασεν εἰς τὰς οἰκίας τῶν δύο δρόμων σημαίας καὶ ὁ Κλέτες ἔκαμε καὶ σχεδίων φωταγωγῆσεως τῆς Ἀκροπόλεως διὰ φανῶν ἐλαίου. Τὰ βασίνα τῆς Ἀκροπόλεως εἶχαν ἀρχίσῃ ἀπὸ τότε. Δυστυχῶς ἡ φωταγωγῆσις ἀπέτυχε διότι ὁ πνεὺν σφοδρῶτος τὴν νύκτα ἀνεμος ἐσβυσε τὰ φῶτα μετὰ ὅλα τὰ προστατευτικὰ μέτρα τὰ ὁποία ἐσοφίσθη καὶ ἔλαβεν ὁ βαυαρὸς ἀρχιτέκτων.

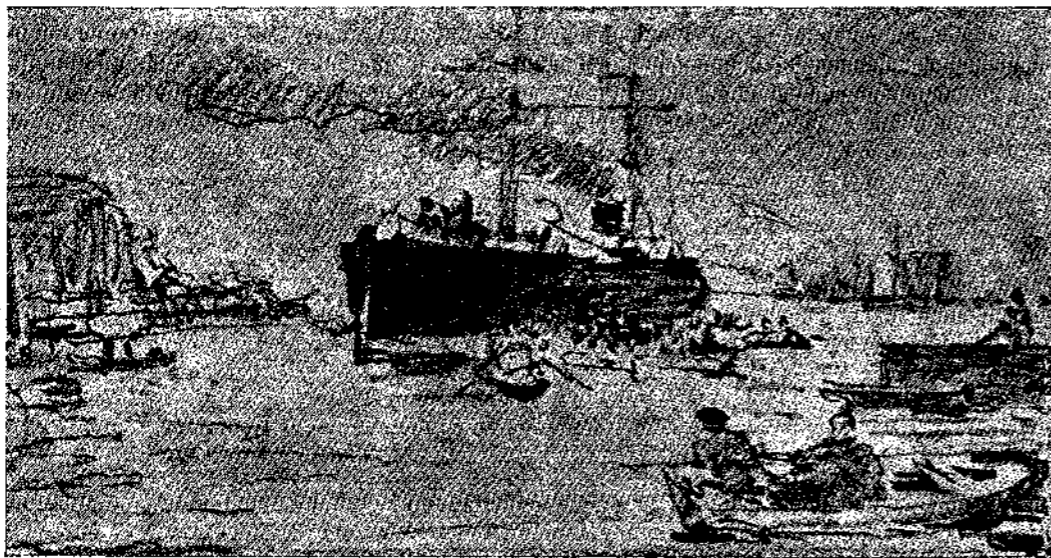
Τὴν 2 Φεβρουαρίου κατέπευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ ἡ Ἀγγλικὴ φρεγάτα «Πότλαντ» φέρουσα τοὺς βασιλεῖς. Ἡ ἀστυνομία πληροφορηθεῖσα ἣ — ὅπερ πιθανότερον — ὑποπέτευσα ὅτι δυσχερῆσθημένοι τινὲς θὰ κατέβαινον εἰς τὸν Πειραιᾶ διὰ ν' ἀποδοκιμάσουν τοὺς Βασιλεῖς, ἔλαβε τοιαῦτα μέτρα, ὥστε ἡ ἀποβίβασις τῶν βασιλέων ἔγινεν ὡς νὰ ἦσαν οἱ δυστυχημένοι ἐκείνοι ἄνθρωποι ὑπὸ στρατιωτικὴν συνοδείαν.

Ὅτι ὁμως οἱ φόβοι τῶν ἀρχῶν ἦσαν μάλλον φανταστικοὶ ἀποδεικνύει ἡ θερμότης τῆς ὑποδοχῆς. Ὅλη ἡ ὁδὸς Πειραιῶς ἦτο κατελημμένη ἀπὸ πλήθη ὀχιμῶν Ἀθηναίων ἀλλὰ καὶ ἐπαρχιωτῶν οἱ ὁποῖοι εἶχαν συρρεῦσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν διὰ νὰ ἰδοῦν τὴν νέαν βασίλισσαν. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ θαυαῖα φορτωμένοι ἀνθη καὶ κλάδους ἐξητακραυγάζαν διαρκῶς κατ' ὅλην τὴν διέλευσιν τῆς βασιλικῆς πομπῆς. Ἡ βασίλισσα φέρουσα λευκὸν μεταξωτὸν ἐνδυμα καὶ πλατύτατον μαῦρον πῖλον μετὰ λευκὰ πτερά, ἐκάθητο εἰς ὑψηλὴν ἀμαξάν μετὰ τρεῖς βαθμίδας συρομένην ὑπὸ τεσσάρων λευκῶν ἵππων. Ἀριστέρα τῆς ἐκάθητο ἡ κυρία ἐπὶ τῶν τιμῶν ἡ Ἀγγλικὴ Οὐέλς καὶ ἀπέναντι ὁ ἰδιαιτέρως εὐνοούμενος ἱπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Σκαρλάτος Σούτσος. Δεξιὰ τῆς βασιλικῆς ἀμαξῆς ἔβριων ἐπιρριπτός ὁ βασιλεὺς καὶ μετ' αὐτὸν χρυσοστόλιτος ἣ βασιλικὴ ἀκολουθία καταστῆθαι μετὰ τὴν λάμψιν τῆς τῶν λαῶν ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο συνηθισμένος εἰς αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ θεάματα. Τὴν πομπὴν ἔκλειαν δύο — τρεῖς ἀμαξαι φέρουσαι τὸ κατώτερον προσωπικὸν τῆς αἰθῆς, τὰς γερμανίδας θαλαμηπόλους καὶ μίαν ῥάπτριαν.

Ἡ βασιλικὴ πομπὴ ἀνῆλθε τὴν ὁδὸν Πειραιῶς καὶ ἐσταμάτησεν ὀλίγον εἰς τὸν Κεραμεικὸν ὅπου αἱ μαθήτριά τοῦ παρθεναγωγείου Χίλλ ἔβριων ὕμνον εἰς τὴν βασίλισσαν ἐπὶ στίχων τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ καὶ μετὰ μουσικὴν τοῦ ἀρχιμουσικοῦ τῆς Βαυαρικῆς μουσικῆς καὶ διδασκάλου τοῦ Ὄθωνος Γερμανοῦ Ἄσερ. Τὸν ὕμνον αὐτὸν διασώθεται εἰς ἀρχοντικὴν οἰκίαν τῆς πόλεως ἣ ἦκουσα κάποτε ἐκτελεσθέντα χάριν περιεργίας, καὶ ὁμολογῶ ὅτι σπανίως εἰς τὴν ζωὴν μου ἦκουσα θλιβερώς ἀνοστότερον μουσικὸν κατασκευάσμα. Μετὰ τὸν ὕμνον ἡ μαθήτρια Κλεοπάτρα Λιδωρικὴ ἀπήγγειλε ποίημα καὶ προσέφερε τεραστιανὴν ἀνδοδέσμην ἐξ ἀνθῶν ροδιᾶς εἰς τὴν βασίλισσαν ἣ ὁποία ἐφίλησε τὴν μικρὰν ψιθυρίζουσα «εὐχαριστῶ» τὴν μόνην Ἑλληνικὴν λέξιν τὴν ὁποίαν ἤξευρε τότε. Ὀλίγον παρὰ πάνω προσεφώνησε τὴν βασίλισσαν ἣ Ἀγγλικὴ Λιανοσταφίδα, ἣ ζωηρὰ Ἀθηναία ἀρχόντισσα, ἣ ὁποία συχνὰ ἀναφέρεται εἰς τὰ κοινωνικὰ καὶ κοσμικὰ χρονικὰ τῆς πρώτης δυναστείας.

Αὐταὶ εἶναι αἱ πληροφορίες αἱ ὁποῖαι ἐσώθησαν μὲχρις ἡμῶν ἀπὸ τοὺς πρώτους βασιλικοὺς γάμους τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, καὶ ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας ἐπάτησε τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος ἣ πρώτη ἡγεμονικὴ νύμφη.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗΝΙΑ

ΣΚΙΤΣΟ Ν. ΑΥΤΡΑ

Ο ΓΥΙΟΣ ΤΟΥ ΙΣΚΙΟΥ.

ΠΡΑΞΙΣ Γ'.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Σκηνοθεσία ή ίδια. Τό σπίτι της Αύγης κατάκειται ερείπια. Ἡλιοβασιλευμα. Ἐχει μεσολαβήση ἑνας χρόνος. Εἰς τὴν ἀκρογιαλιά κάθεται ἡ Πηνελόπη μὲ τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος διορθώνει ἕνα παραγάδι.

Πέτρος, Πηνελόπη.

ΠΕΤΡΟΣ — Στὸ εἶπα, μητέρα... σήμερα δὲν ἔχει νὰν τοῦ τὸ πῆς. Ἐγὼ γιὰ νὰν τὸν θρέψω σὰ στραβό, αὐτόνε καὶ τὴν προκομμένη τὴ γυναῖκα του, δὲν πάει. Ὑστερα, κ' ὁ πατέρας... Τί εἶν' αὐτός, γιὰ πές μου, στὸ στερνά, ποὺ κλάθει ἀπ' τὸ πρωὶ στὸ βράδυ, σὰ νάσαι ὁ κόσμος σκλάβος, νὰ ζῆ αὐτόνε μὲ τὸ δικόνε του τὸν ἴδρωτα; Ἐ;... Ἀντίς νὰ κάτση στὴν πάντα 'κεῖνος ὁ γέρος, ποὺ στέκεται μὲς στὰ νερά μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα... ἡ ἀφεντιά του δλημερὶς βιολὶ καὶ χαῖδια μὲ κείνη τὴ σαλιάρη καὶ βόλτες, βόλτες, στὴν Ἀνάληψη καὶ στὰ χωράφια καὶ στ' ἀμπέλια καὶ στὰ περβόλια... Σὰν βροῦσανε κουτούς... [θυμωμένος]. Σήμερα θὰν τοῦ τὰ πῆς, δὲν ἔχει, ἔξω ἀπ' τὰ δόντια!... Σκλάβος του γὰρ δὲ γίνουμαι!... [μόνος του]. Δὲ φτάνει ποὺ τότε βλέπω καὶ μοῦ γυρῖζει τὴν καρδιά... [θυμωμένος]. Πῶς τότε βλέπω!...

«Πανσθήνα» 15 Νοεμβρίου.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Παιδάκι μου, πῶς νὰ τοῦ τὸ πῶ; Ὑστερα, μὴ δὲν τῶπε κ' ὁ πατέρας σου... Εἶπε πῶς κάτι πειὰ θ' ἀρχέψη νὰ κάνη... Εἶπε.

ΠΕΤΡΟΣ — Εἶπε καὶ εἶπε!... Ἐχει τώρα μῆνες ποὺ μᾶς κυλάει!... [θυμωμένος]. Ἄ θέλη νὰ κάνη τὰ καπρίτσα του, ἄς τὴν πάρη κ' ἄς πᾶη ὅπου θέλει!... Μητέρα, τὸ ποτῆρι ξεχείλισε καὶ δὲ χωράει πειὸ... Ξέρεις ἐμένα πῶς τὰ λόγια μου δὲν τὰ πετᾶω χαμένα!... Θὰ γίνη κανένα πανηγυρὶ!... Ὡς τώρα σωπαίνω. [μόνος]. Ἐγὼ τὸ ξέρω τὸ γιατί!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Κάνε, παιδάκι μου, λιγάκι 'πομονή... Ὅλα τῆς τύχης εἶνε, τί νὰ κάνουμε;...

ΠΕΤΡΟΣ — Δὲν ξέρεις πῶς τὸ θέλω νὰ κάνη πῶς λέει πάλε πῶς δὲν μπορεῖ!... μιά ὥρα ἀρχίτερα ἀπὸ πάνω μου θέλω νὰν τότε βγάλω, γιὰ δὲν ξέρεις τί μᾶς σέρνει τὸ νησί... Γι' αὐτόνε καὶ γιὰ δαύτηνε ἀκόμα! Δυὸ ξωτικά!... Κοντεύουμε νὰ χάσουμε καὶ τὸ ψωμίμας!... Καὶ στὸ κάτω κάτω, πέρασε ἕνας μῆνας, πέρασαν δυὸ, πέρασαν τρεῖς. Περισσότερο ἀπὸ ἕξη μῆνες δὲ βαστᾶν τὰ φίλα με καὶ φίλα με καὶ χαϊδεύε με νὰ σὲ χαϊδεύω!... [μονάχος]. Καὶ τί; Νὰ ξέ-

ρης πῶς!... [σφίγγει τὴ γροθιά του καὶ τρίβει τὰ δόντια του]. Ἄλλη δουλειὰ δὲν κάνουνε ἀπ' τὸ πρωὶ ποὺ φέγγει ὁ Θεὸς τὴ μέρα ὥστε νὰ βουτήση ὁ ἥλιος στὸ γιᾶλο, παρὰ νὰ γλυκοκομβεντιάζουμε καὶ νὰ φιλοῦνται στόμα μὲ στόμα, κ' ἀδιάντροπα ἀκόμη καὶ στὸ δρόμο!... Νὰ πάλε ποὺ τοὺς εἶδε ὁ γυιὸς τοῦ καπετὰν Στρατῆ — ὅλα τὰ βλέπει αὐτός — καταμεσῆς τοῦ δρόμου καὶ τῶκανε στὸν καφενὲ κουβέντα καὶ χάσκανε οἱ ἀργοὶ καὶ οἱ χαρτοφόροι, σὰν πρόβεια κεφάλια, γιὰ νὰ ξεσπᾶνε ὅλα στὴ ράχι μου!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Παιδάκι μου, ἔχεις δίκιο, μὰ τί μποροῦμε πειὰ νὰ κάνουμε. Ἀδερφός σου δὲν εἶνε; Πῶς νὰν τοῦ πῶ ἡ ἀμοιρη σῆκω καὶ φύγε; Γιατί, παιδάκι μου, εἶσαι κακός. Αὐτός ποτὲ δὲ σοῦπε μαῦρα μάτια. Ἄσε μὲ τὸ καλὸ, μὲ τὸ γλυκὸ, θὰν τοῦ τὰ εἰπῶ καὶ τὰ δικὰ σου τὰ παράπονα καὶ θὰ τὸν καταφέρω νὰ κινήθῃ κ' αὐτὸς λιγάκι γιὰ τὸ σπίτι νὰ σᾶς βοηθήση...

ΠΕΤΡΟΣ [γελαστός, πικρά]. — Ἐμένα νὰ βοηθήση; Νὰν τοῦ εἰπῆς γιὰ τὸν ἑαυτό του νὰ τηράξῃ, ποὺ αὔριο θὰ ξεφουρνίσῃ κἄνα παιδόπουλο καὶ θὰ τραβᾶη τὰ μαλλιά του. Ἡ λέει πῶς τᾶχουμε τοιμάση νὰ τοῦ τὰ θρέψουμε κ' ὅσα λυκόπουλα ἔχει σκοπὸ νὰ φτιάξῃ;... Πῆ!... Ὑστερα ἔγω εἶμαι κακός! [μόνος]. Ὡ, νᾶξερεις ποῖος εἶνε ἀπὸ τοὺς δυὸ μᾶς ὁ κακός...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἐ! Παιδάκι μου, παράβλεπε... Ὅλα θὰν τὰ βολέψουμε, μὴν κάθουσαι καὶ σᾶς, θὰν τοῦ περάση ἡ φούρια... Δὲν τότε ξέρουμε; ἔχει καὶ χάρες... ἀδερφός σου εἶνε καὶ γὼ μ' ὅλα ποὺ ἔχει καμωμένα κ' ἔχει ξαφνιάση τὸ νησί, ἀπ' τὴν καρδιά μου δὲν μπορῶ νὰν τὸν ξεγράψω... Παράβλεπε, πιστεύω στὸ Θεὸ ἢ παντρεία σὲ γνῶσι νὰν τότε φέρη...

ΠΕΤΡΟΣ [στενοχωρημένος]. — Ἄ! νὰ σοῦ πῶ... ἂν τὸν φέρη, εἶτε καὶ μὴ, ἄς τότε κλείσουνε 'κεῖ ποὺ παγαίνουν τοὺς τρελλούς!... Γιατί κ' ἐμεῖς δὲ θὰν τοῦ κάνουμε καὶ τὸ χατῆρι νὰ τρελλαθοῦμε καὶ γιὰ δαύτονε!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Σώπα, παιδάκι μου, τί ἔρχεται ὁ πατέρας σου, μὴν τ' ἀκούη καὶ πειότερο πικραίνεται.

ΠΕΤΡΟΣ — Ναί, πές του τα γιὰ δὲν τὰ ξέρει...

ΣΚΗΝΗ Β'.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ Μάνθος
ΜΑΝΘΟΣ [ἐρχόμενος ἀπὸ πέρα μ' ἕνα καλάθι, τὸ

ἀφίνει καὶ κάθεται στὸ πεζούλι τῆς ἀκροθαλασσοῦς κουρασμένος]. — Ἄς πᾶη στὴν ὁργή! Ἐξεθεώθηκα ἀπ' τὸ πρωὶ!... Ἦρθε ὁ προκομμένος;

ΠΕΤΡΟΣ [πρὸς τὴν μητέρα του]. — Μίλα του ντέ;... Τὸν βλέπεις ποὺ πάει νὰ σβύση μέραν τὴ μέρα...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ὅχι!... Κάπου δῶ κοντὰ νὰι σεργιάνι μὲ τὴ γυναῖκα του!... — Τώρα θάρρη... ὅπου κ' ἂν εἶνε...

ΜΑΝΘΟΣ. — Σωστός ἀληπαῖσας!... ἡ ἀφεντιά του. Τοῦ πληρώνουμε τὸ χαράτσι, βλέπεις... Ἄπ' τὴν ἡμέρα ποὺ κᾶη τὸ ἐρμόσπιτο καὶ τὴν ἔβγαλε μὲ τὸ πουκάμισο, τὴ νύχτα, δὲ φτάνει ποὺ διπλῆ ἡ μούρλια του καὶ ἡ παραξενιά του τρίβεται στὴν καμπούρα μας, μὰ χάνεται κ' ὅλα ἀπὸ τὰ μάτια μας. Τὴ χάρι δὲ μᾶς κάνει οὔτε νὰ κάτση νὰ φᾶη 'κεῖνο τὸ λίγο ποὺ βρίσκεται... Νὰ πῆς κ' ἀπὸ δουλειὰ... Ἡ τὰ δεξιλίκα, ποὺ μὲ πῆρε πειὰ ντροπῆ τοῦ κόσμου. Ψαρᾶς εἶμαι, δὲ σοῦ λέω, μὰ τί θὰ πῆ ψαρᾶς ἢ βασιληᾶς; Κουδούνια δὲ θέλω σῶπα!... Εἶπε πῶς κάτι πειὰ θ' ἀρχέψη νὰ κάνη... Εἶπε.

ΠΕΤΡΟΣ. — Αὐτὰ τῆς κοπανᾶω ἀπ' ἀρχήτερα... Νὰ τοῦ τὰ κοπανίσῃ αὐτὴ ποὺ ξέρει καὶ τὴ γλώσσα του, γιατί μὲ μᾶς οὔτε ἕνα λόγο ν' ἀλλάξῃ δὲν μπορεῖ χωρὶς νὰ γίνουμε σκυλλιά ἀπ' τὸ θυμὸ ψέματα λέω, πατέρα;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Τάπαμε, Μάνθο... Κι' ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω γιὰ νὰ κρατήση ἀκόμα ἡ δουλειὰ...

ΜΑΝΘΟΣ [θυμωμένος]. — Σκέφτομαι καμμιὰ φορὰ... πῶς δὲν ἦτανε καμμιὰ σφιξὶ νὰ ῥθῆ στὸν κόσμο. Τίποτε δὲ χρειάζεται καὶ τὸ καλὸ δὲν ἔχει νὰν τὸ περιμένῃς ἀπ' αὐτόνε καὶ τὸ κακὸ, τὸ κακὸ εἶν' εὐκαιρὸς γιὰ νὰν τὸ κάνη...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ὅχι, Μάνθο μου, σὰν τί ἔκαμε κακὸ; Ἄν βγάλῃς τίς παρεξενιές... αὐτὸς δὲν εἶνε ποὺ γλύτωσε τὸν καπετὰν Λεφτέρη;... αὐτὸς δὲ γλύτωσε τὴν Αὐγούλα;... Ἡ τὴν ἔχασες τὴ βραδυὰ ποὺ κᾶηκε τὸ μαυρόσπιτο σὰν νάτανε ἀπὸ ἄχερα, καὶ γίνηκε κάρβουνο ὁ μακαρίτης ὁ Λεφτέρης;... Νά, 'κεῖ μέσα τὸν ἐβροῦσανε... σὰν κάρβουνο, μεγάλο κάρβουνο!... Αὐτὸς δὲν τὸν ἐγλύτωσε ἀπ' τὴ θάλασσα; κ' ἂν πρόκανε, δὲν θὰ τὸν γλύτωνε κ' ἀπ' τὴ φωτιά;...

ΠΕΤΡΟΣ — Χά! χά! χά! χά! χά!...
ΜΑΝΘΟΣ [κωττάζοντάς τον παράξενά]. — Τί ἔπαθες; γιατί γελάς;...

ΠΕΤΡΟΣ — Κάτι θυμήθηκα, ξέρετε τί θυμήθηκα; Θυμήθηκα τὸν καλόγερο πὸν πέρασε γιὰ «ζήτα» κι' ἔκανε τὸν ἅγιο καὶ δὲν ἔφαε τὰ φασούλια μὲ λάδι, πὸν τοῦδωσε ἡ μητέρα. Ἦτανε ἅγιος ἄνθρωπος, ὁ φουκαρᾶς!... Θυμώσατε τὸ βράδυ πὸν κοιμήθη, πὸν τὸν τσάκωσα καὶ μασούλαε ἕνα κομμάτι ἀπὸ παστό, ... χὰ! χὰ. χὰ! χὰ!

ΜΑΝΘΟΣ — Μὰ δὲ μοῦ λὲς τί σχέσι ἔχει τῶρα μὲ τὸ ρῆξι;... τί; μπᾶς κι' ἔχεις τραβηγμένα, γαῖδαρε;

ΠΕΤΡΟΣ — Δὲ βλέπεις, κάθε βράδυ ἐγὼ δὲν κάνω κι' ἄλληνε δουλειά. [μόνος] Ἄκους ἐκεῖ τοὺς γλύτωσε! Θέ μου καὶ φύλαγε νὰ μὴν ἀνοῖξω τὸ στόμα μου κι' ὁ λάκκος ἀνοῖξη καὶ τῶν δυό...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Τί, ὄλο μουρμουρίζεις... πάψε πειά... νομίζεις πὼς ἡ γκρίνια βγαίνει σὲ καλό;... Κάμε ὅ,τι σ' ἀρέσει στὰ στερνά ἐγὼ δὲν ξέρω...

ΠΕΤΡΟΣ — Καὶ δὲ μοῦ λέτε, τὴν ἀφεντιά του θὰ προσμένουμε τώρα τρεῖς ἄνθρωποι... δυὸ γέροι κι' ἕνας πεθαμένος ἀπὸ τὴν πείνα; Δὲ σᾶνει τάχατες πὸν τοῦ τὸ κουβαλάμε;...

ΜΑΝΘΟΣ [ἀνασηκωνόμενος]. Τάχεις ἔτοιμα;... Εἶμαι ξεθεωμένος, πᾶω νὰ μὴ σὲ βλέπω... [τραβῶντας κατὰ τὸ σπίτι του]. Ἀκόμα, Θέ μου, νὰν τοῦ βάλῃς φῶτισι!... Γιὰ τί κακὸ νὰ μὲ παιδεύῃς τάχα, πὸν στὰ γεραματά μου καὶ στὰ νεῖτα μὸν κατάρρα μοῦ τὸν ἔστειλες;... [πρὸς τοὺς ἄλλους]. Ἀμ' κουνηθῆτε, ντέ. μπαίνει στὸ σπίτι του!

ΠΕΤΡΟΣ — Δόξα σοι ὁ θεός! [παίρνοντας τὸ παραγάδι] ἔφταξα!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [ιδιαιτέρως πρὸς τὸν Πέτρο]. — Μὴν τὰ πολυλές, περσότερο τὸν κάνεις νὰ πικραίνεται...

ΠΕΤΡΟΣ [καθὼς μπαίνουν κι' οἱ δυὸ στὸ σπίτι τους]. — Κι' ἐγὼ τοῦ φταῖω δηλαδῆ; Ἄντις ἐκεῖνος νάχη τὴν κατάρρα του, κοντεύω γ'ὼ!...

Ἄλοι μπαίνουν στὸ σπίτι τους.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Βάγγος καὶ Αὐγούλα.

Φαίνονται ἀπὸ μακρὰ ἀγκυλισμένοι νὰ περπατοῦν. Κρατοῦνε κι' οἱ δυὸ στὰ χέρια τους ἀπ' ἕνα κλαρί μ' ἄσπρα λουλούδια. Κλαρί ἀγράφτης. Προχωροῦν πάντοτε πρὸς τὸ πεζούλι κουβεντιάζοντας.

ΒΑΓΓΟΣ [φιλεῖ τὴν Αὐγούλα]. — Ἐνὸς χρόνου μεθύσι, μεθύσι καὶ ὄνειρο, σὰν τῶν ματιῶν σου τὸ μεθύσι, καὶ σὰν τῆς ὁμορφιάς σου τῶνειρο!... Κάθισε νὰ μᾶς χαϊδέψῃ ὁ

μπάτης καὶ τοὺς δύο. Ὅπως ἐσὺ μὲ τ' ἀπαλὰ τὰ χέρια σου ἐμένα... ὅπως τὰ μαλιά σου τὰ μεταξωτά, ἔτσι τοῦ ἀέρα τὰ μακρὰ μαλλιά, χαϊδεύουνε...

ΑΥΓΟΥΛΑ [τὸν φιλεῖ]. — Ὅ,τι πῆς... καλέ μου ἐσὺ... [κάθονται ἀπάνω στὸ πεζούλι].

ΒΑΓΓΟΣ [βάνει τὸ κεφάλι του στὰ γόνατά της]. — Πές μου τὸ παραμῦθι, ἀγάπη μου, τὸ παραμῦθι τὸ παλιὸ, ὁποῦ μοῦ τόειπες τὴν ἄλλη μέρα πὸν ἔγειρα στὴν ἀσπρορόδινη ἀγκυλιά σου κι' ἔκλαψα σὰν παιδί!... πές μου τὸ παραμῦθι τὸ παλιὸ πὸν τῶλεγε τῆς μάνας σου ἡ μάνα, ... τὸ στοιχειό, ὁ δράκοντας, πὸν στὴ ζωὴ του ποτὲ δὲν ἐκοιμήθηκε ποτὲ... ὁποῦ τὰ μάτια του — τὰ ἀναμμένα κάρβουνα — τῆς ἀγρυπνιάς καὶ τῆς ψυχῆς του ἐπλόγιζαν οἱ φλόγες!... πές μου, πὼς ἡ μάγισσα μὲ τὸ φίλτρο, τὸ δυνατὸ τὸ φίλτρο, τὸν ἀποκοίμισε καὶ μ' ἕνα μαχαιράκι, χρυσὸ ἕνα μαχαιράκι, τοῦ πήρε τὸ κεφάλι!... πές μου τὸ...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Τί τὸ θυμάσαι πάντα αὐτὸ τὸ παραμῦθι;...

ΒΑΓΓΟΣ — Μ' ἀρέσει ὅπως κοιμήθηκε γιὰ πάντα ὁ δράκοντας!... πές μου το καὶ χαϊδέψέ με μ' ἀρέσει σὰ μικρὸ παιδί νὰ μὲ χαϊδεύῃς στὴν ἀγκυλιά σου διπλῆ ναι ἡ χάρι. Γυναίκα εἶσαι καὶ ὄχι μονάχα ἡ ἀγκυλιά σου τὰ μάγια κλεῖ τοῦ ἔρωτα γιὰ μένα, μὰ κάποια ἀγάπη σὰν τῆς μητέρας ἀκόμη. Μάνας καὶ γυναίκας ἀγάπη. Πές μου τὸ παραμῦθι, Αὐγούλα, γυναίκα μου!...

ΑΥΓΟΥΛΑ [τὸν χαϊδεύει. Ἀρχίζει κάποια ἀπαλὴ ἀνάκρουσις ἀπαλὴ πὸν μόλις ἀκούεται]. — Ἦτανε μιὰ φορὰ ὁ δράκοντας, ἄρχοντας τοῦ κόσμου, ἀφέντης καὶ τῆς κάτου Γῆς...

ΒΑΓΓΟΣ [μελαγχολικά]. — Ἀφέντης καὶ τῆς κάτου Γῆς!...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Μὲς τὸ παλάτι του, τὸ σμαραγδένιο τὸ παλάτι του, ἐδοῦλεναν παρθένες μὲ χρυσὰ μαλλιά καὶ μὲ γαλαζία μάτια. Παρθένες χίλιες...

ΒΑΓΓΟΣ [μελαγχολικά]. — Παρθένες μὲ γαλαζία μάτια καὶ χρυσὰ μαλλιά!...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Μιὰν ἐφιλοῦσε τὴν ἡμέρα, καὶ τὸ φίλι του θάνατος!...

ΒΑΓΓΟΣ [σκεπτικῶς]. — Καὶ τὸ φίλι του θάνατος!...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Καὶ στὰ κρουσταλλένια τὰ κατώγια πύργους εἶχανε στήση τὰ παρθενικά τὰ κόκκαλα!... Κι' ἦρθε ἡ ἀράδα τῆς Καλότυχης μὲ τὰ μαλλιά σὰν ἥλιο!... καὶ τὴν κλαῖνε νεοῖ, καὶ τήνε κλαῖνε παλληκάρια, καὶ

τὴν κλαῖνε οὐλὸς ὁ κόσμος κι' ἡ κάτω γῆς ἀκόμα! Καὶ τὴν κλαῖνε καὶ τᾶσπο βασιλόπουλο μὲ τ' ἄσπρο τ' ἄτι καὶ τὸ κοφτερὸ σπαθί καὶ τὴ ματιὰ τὴν κοφτερὴ σὰν τὸ σπαθί!

ΒΑΓΓΟΣ — Καὶ τὴ ματιὰ τὴν κοφτερὴ σὰν τὸ σπαθί.

ΑΥΓΟΥΛΑ — Καὶ μαυροφορεμένο πάει στὴ μάισσα πὸν κατεβάζει τ' ἄσπρα καὶ τὸ φεγγάρι καὶ μιλεῖ κρυφὰ στὸν ἥλιο, καὶ τὸ βοτάνι τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ τοῦ θανάτου τὸ βοτάνι κρατεῖ στὰ χέρια της. Τὸ μαυροφορεμένο τὸ βασιλόπουλο στὴ μάισσα τραβᾶει. Δόσε μου οὐλα τὰ φλουριά καὶ οὐλα τὰ διαμάντια, τ' ἄτι τ' ἀνεχτίμητο καὶ τὴν κορῶνα μὲ τ' ἄσπρα τῶν διαμαντικῶν καὶ οὐλα, καὶ κράτα τὴ ζωὴ σου καὶ τὴν Καλότυχη. Αὐτήνε στὴ χαρίζω!... Κι' εἶπε τὸ βασιλόπουλο. Κρατᾶω τὴ ζωὴ μου καὶ τὴν ἀγάπη μου καὶ πάρια τ' ἄλλα. Κ' ἐκράτησε μονάχα τὴ ζωὴ!...

ΒΑΓΓΟΣ — Μονάχα τὴ ζωὴ! Τὸ πειὸ τρανὸ ἐκράτησε. Ἡ μάγισσα, τὴ ζωὴ του ἀν τοῦ γύρου, ὁ δράκοντας θὰ ζοῦσε ἀκόμα! χα! χα! χα! χα!

ΑΥΓΟΥΛΑ — Κι' ἡ μάγισσα ἐκίνησε καὶ πήγε. Βρῆκε τὸ δράκοντα. Τὴ φίλησε, μὰ τὸ φίλι του, ζωὴ τῆς μάγισσας! Καὶ τὴν ἐκέρασε τὸ ἄλλοκρασί καὶ κείνη κάποιο φίλτρο. Καὶ τὰ μάτια του — τὰ δυὸ τὰ στρογγυλὰ τὰ κάρβουνα τὰ φλογισμένα ἐσβύσανε κι' ὁ ὕπνος τὰ λέπια του, σὰν κεραμῦδια πράσινα γυαλιστερά, ὁ ὕπνος τὰ παράλυσε. Κι' ὁ δράκοντας κοιμήθηκε!

ΒΑΓΓΟΣ — Κι' ὁ δράκοντας κοιμήθηκε! Κοιμήθηκεν ὁ δράκοντας!...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Μὲ τὸ χρυσὸ τὸ μαχαιράκι ἡ μάγισσα τοῦ πήρε τὴ ζωὴ καὶ τὸ κεφάλι τοῦ κοψε καὶ δὲν ἔσταξε αἷμα οὔτε μιὰ σταλαγματιὰ...

ΒΑΓΓΟΣ — Αἷμα δὲν ἔσταξε σταλαγματιὰ...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Καὶ τὸ βράδυ, στὴν ἀγκυλιά τοῦ βασιλόπουλου ἡ Καλότυχη ἔκλαιγε τὴν ἀγάπη καὶ τὴ φτώχεια της. Κι' εἶπε τὸ ἄσπρο βασιλόπουλο: Βασιλεῖό μου καὶ πλούτη ἐσὺ. Καὶ ἡ ἀγάπη μας, ζωὴ!...

ΒΑΓΓΟΣ — Βασιλεῖό μου καὶ πλούτη ἐσὺ, Αὐγούλα, καὶ ἡ ἀγάπη μας, ἀτέλειωτη ζωὴ!...

παῖσι ἡ ὑπόκρουσις.

ΑΥΓΟΥΛΑ — Νὰ πὸν τὸ χατήρι σου ἔκαμα καὶ στέιπα, τὸ παραμῦθι!...

ΒΑΓΓΟΣ [τὴν φιλεῖ]. — Ἡ μάγισσα ἐσὺ!... Δὲν ξέρω ἡ ζωὴ χωρὶς ἐσὲ τί θάτανε!... Ὅλα, ὄλα ἀδιάφορα ἢ κακὰ γιὰ μένα, ὄλα!... Ἡ μοῖρα μου, κι' ὁ ἴσκιος μου βαρὺς. Ὅλο τὸ

νησί, ὄλος ὁ κόσμος μὲ τὰ σπαθιά, κάτω ἀπὸ τὰ χαμηλωμένα τὰ βλέφαρα μὲ πλήγωνεν ἐμένα! Ὁ φόβος τους, πὼς κ' εἶμαι κάτι ξεχωριστὸ μὲς τὸ νησί, τοὺς κράταγε μακρὰ... Φαρμάκι στὴ γλώσσα, φαρμάκι στὴν ψυχὴ, γιὰ μένα κράταγεν ὁ κόσμος. Φειδιῶν φωλιές τὰ στόματά τους καὶ τὰ λόγια τους ὀχιές!... Πρὶν νὰ μὲ ξέρουν, πρὶν νὰ μὲ φτάσουνε, ὀχιροῖ μου εἴτανε, καὶ γ'ὼ φίλος μὲ τὰ λουλούδια... Κι' ἤσουνα σὺ γιὰ μένα, ἕνα λουλούδι μέσα στὸ νησί...

ΑΥΓΟΥΛΑ [τὸν φιλεῖ. — Καλέ μου!... χρυσὸ μου ἄντρα!...

ΒΑΓΓΟΣ [ἀγκυλιάζοντας τὴν] — Ἀπὸ μικρὴ δὲν ἤσουνα ἄλλο, παρὰ ἕνα χρῶμα, πὸν τὰ μάτια μου μποροῦσα, δίχως κόρασι, νὸ ἀναπάψω. Δὲν ἤσουνα, παρὰ μιὰ ἥλιον ἀχτίνα μέσα στὴν ἐρημιά, πὸν μ' ἔζωνε... Θυμῶμουν πάντα, σὰν πληγωμένος ἐμένα ἀπ' τὰ βαρεῖα καὶ τ' ἄσκημα κι' ἄπρεπα λόγια τοῦ νησιοῦ, κι' ἀπ' τὰ παιγνίδια μοναχὸς σὰν ἔφευγα βαλαντωμένος, ἀπὸ μικρὸς, θυμῶμουν πὼς ἐρχόμουνα τῆς ἄσπρης τῆς ποδιάς σου νὰ ἀντικρύσω τὴν εἰρήνη. Μοῦ γέλαγες καὶ μοῦ μιλοῦσες μονάχα ἐσὺ, καὶ στὸ παιγνίδι ἡ καταδεχτικὴ ἤσουνα σὺ. Καὶ ἤσουνα σὰν χᾶιδι, στὲς σπρωξιές ὁποῦ μὲ φίλευαν οἱ ἄλλοι, κι' ἤσουνα σὺ παρηγοριά στὴν παιδιάστικὴ μου τὴ δυστυχία.

ΑΥΓΟΥΛΑ — Μὰ γιατί ἀπόψε θέλεις ἐπίμονα νὰν τὰ θυμάσαι τὰ παλιὰ; Γιατί;...

ΒΑΓΓΟΣ — Γιατ' ἕνα χρόνον ὄνειρευόμουν... καὶ θέλω νὰν τὰ λέω, νὰ μὲ βοηθᾶνε τὰ παλιὰ σὰ μάρτυρες, πὼς εἶνε ἀλήθεια οἱ σημερινές, οἱ ἀγκυλιές καὶ τὰ φιλιὰ... Μ' ἀρέσει τὰ περασμένα νὰ θυμοῦμαι... Ὅστερα σὰν μεγάλωσες...

Βγαίνει ἀργὰ ἀπ' τὸ βουνὸ τὸ φεγγάρι ὀλοστρόγγυλο καὶ κόκκινο

Φεγγάρι, νηὸ φεγγάρι καὶ ματωμένο! πρὸς τὴν Αὐγούλαν] Μοῦ θυμίζει τὴν περασμένη θλίψι μου, τὸ ματωμένο φεγγάρι... Ὅμως σήμερον δὲν εἶμαι εὐτυχιμένος;... Γιὰ πές μου; ἔχω νεῖτα, ζωὴ, ψυχὴ πλατεῖα κι' ἀγάπη καὶ μιὰ γυναίκα ὡσὰν κι' ἐσὲ, κι' ἀνεχόρταγη ἡ ψυχὴ μου τί ἄλλο θενὰ γύρευε;... γιὰ πές μου;... [σηκῶνεται ὀρθίος].

ΑΥΓΟΥΛΑ — Ἀγαπημένε μου, τὸν ἴδιο τὸν ἐαντὸ σου ῥῶτα...

ΒΑΓΓΟΣ [θλιμμένος] — Εἶνε καὶ κάτι ἄλλο, ἀλ-

λοίμονο! Μοῦ τὸ θυμίζει τὸ θλιβερὸ ἀπο-
ψινὸ φεγγάρι!...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Τί ἄλλο θέλεις;...

ΒΑΓΓΟΣ [θλιμμένος καὶ μοναχός] — Τί μόν θυ-
μίζεις, φεγγάρι;... [σιωποῦν καὶ οἱ δύο γιὰ λίγες
στιγμές] Ὑστερα μεγάλως, σὲ κέρδισεν ἐσένα
τὸ νησί. Τὸ σπίτι, τὸ καράβι, κι' ὁ πατέρας
σου...

ΑΥΓΟΥΛΑ [ἀναστενάζοντας] Κι' ὁ πατέρας!
Ἅγια τὰ χόματα ποῦ κοιτεται!... [κάποιος
ἀέρας φυσᾷ δυνατὸς ἀπ' τὰ χαλάσματα. Ἡ Αὐγούλα
σὺν τῷ φεγγαρίῳ στρέφει πρὸς τὰ χαλάσματα. Ὁ
Βάγγος κινεῖται προσεκτικὰ πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἡ Αὐγούλα
σιγά.] Ἄκου! σηκώθηκεν ἀέρας. Πάμε στὸ
σπίτι!...

ΒΑΓΓΟΣ [ξυφισμένος] ὄχι γιὰ σιάσου! [τῆς
πιάσει καὶ τὰ δύο τὰ χέρια] Ἐπειτα [καθ' ἑαυτὸν]
Γιὰ ποιόνε μυρολόι ἐοτίσανε οἱ ἀνεμοί;
[ταραγμένος καὶ ὡσάν ἀφηρημένος] Ἀρχισες, λοι-
πόν, καὶ σὺ γιὰ μένα, κρατῶντας μοναχὰ μι-
κρὴν ἐνθύμησιν ἀπ' τὰ παλιὰ, ἀρχισες τὰ ἴδια
τὰ καμώματα μὲ τὸ νησί...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Σὲ παραγνώριζα τὰ μάτια μου
δὲν τᾶφιναν νὰ ἴδουνη τὴν ἀγάπη σου καὶ
τὴν καρδιά σου...

ΒΑΓΓΟΣ — Κι' ἀλήθεια, χρόνια ὀλόκληρα πι-
κρὴ ζωὴ. Καὶ μοναχὰ ἡ ἐλπίδα, μιὰ μεγάλη
ἐλπίδα, ποῦ ἔφεγγε. Μὰ ξέρω καλὰ πῶς μέσα μου
δὲν ἔλαμψε ἡ ἐλπίδα παρὰ γιὰ νὰ μοῦ δείξῃ
πειὸ βαθὺ τὸ πρωτητερινὸ σκοτάδι... Ὅμως
μιὰ ἐλπίδα σὺν φῶς ποῦ φέγγει ἀλαργινὰ στὸ
δρόμο μου μὲ τράβαγεν ἀλλοιῶς... [θλιβερά]
δὲν εἶχα παρὰ νὰ κόψω τὴν κλωστή, γιὰτὶ οὔτε
μιὰν ὄρα δὲ θάθελα νὰ σέρνω τὸ κορμί μου
σὰ ἀλαργίας στὴ στέρνα... τὸ ξέρω πῶς τὸ
σκοτάδι τὴν προσημένει κι' αὐτὴ, καὶ τὴν ἀλυσ-
σιδίτσα ποῦ μὲ κρατεῖ, κάποιον ψαλλίδι, χρυσὸ
ψαλλίδι, σὺν τῆς μάγισσας!...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Γιατί μοῦ λὲς λόγια πικρὰ
ἀπόψε; [τὸν φιλεῖ] δὲ θέλεις νὰ μοῦ πῆς τί ἔχεις;

ΒΑΓΓΟΣ [μὲ τόνον θλιβερόν] Φυσᾷ κάποιος
ἀέρας καὶ τὸ φεγγάρι αἷμα στάζει! [ἀπὸ τὰ χαλά-
σματα ἀκούεται ἡ φωνὴ μιᾶς κουκουβάγιας] Ἄκου!...
Ἄκου!... δὲν εἶνε θρήνος; Κάποιονε κλαῖνε
στὰ χαλάσματα!... κάποιονε κλαῖνε!... [μόνος]
ὦ, ἀέρα ποῦ ἀνοίγεις τὰ μεσάνυχτα τὶς διπλο-
αμπαρωμένες τὶς πόρτες!

ΑΥΓΟΥΛΑ [τρομαγμένη]. — Μὰ πὲς μου, χρυ-
σέ μου, τί ἔχεις κι' ἐκτείνισες;

ΒΑΓΓΟΣ — Ἐγώ; [γελᾷ βιάζοντας τὸν ἑαυ-
τὸν ταυ]. Ἐγώ, ἐγώ;... τί θές, τί θές γιὰ νὰ-
χω;... [ἡ κουκουβάγια ἀκούγεται καὶ πάλι].
Ἄκου! Ἄκου!...

ΑΥΓΟΥΛΑ [πρὸς τὰ χαλάσματα]. — Τὸ κεφάλι
σου νὰ φῆς!... [πρὸς τὸν Βάγγον]. Μὰ τί ἔχεις;

ΒΑΓΓΟΣ — Τίποτα... Θέλω, θέλω [μὲ περι-
πάθεια] ὄληνε νὰ σὲ κατέχω! Ἐλα νὰ σ'
ἀγκαλιάσω δῶ, τὰ χέρια σου νὰ φιλήσω, ἔλα
νὰ σ' ἀγκαλιάσω, νὰ μὲ κυττῆς κατάματα, καὶ
ἡ ματιά μου εἰς τὰ βράθῃ σου νὰ φτάνῃ ἔλα
νὰ σ' ἀγκαλιάσω, ὄχι μοναχὰ τὸ κορμί σου, καὶ
τὴν ψυχὴ σου ν' ἀγκαλιάσω ἔλα γιὰτὶ ἀπὸ
ψε περισσότερο σὺν ὄνειρο μοῦ φαίνεσαι!...
Σ' ἐπόθησα ἀπ' τὰ μικρὰ μου τὰ χρόνια, γυ-
ναῖκα, ἐγὼ σὲ πόθησα, καὶ χρόνια, χρόνια νὰ
σ' ἀπαντήσω ἀδύνατο νὰ, ὅπως τοῦτο τὸ φεγ-
γάρι δὲν ἀπαντᾷ ποτέσ του τὸν ἥλιο, ποῦ
βουτᾷε στὴ θάλασσα, σὺν κείνο βγαίνει.

Ἐλα γιὰτὶ τὸ φῶς ποῦ φέγγεις ἀκόμα μέσα
μου, ἀπ' τὰ χαλάσματα ὁ δυνατὸς ἀέρας πα-
σχίζει νὰν τὸ σβύσῃ!...

ΑΥΓΟΥΛΑ [ἀγκαλιάζοντας τὸν]. — Εἶσαι ὁ μο-
ναχός στὸν κόσμο, ποῦχω. Μὴ μὲ πικραίνης
μὲ τὰ λυπητερά τὰ λόγια σου, ποῦ σὺν καμ-
πάνα ποῦ ἀργοτυπᾷε θλιβερὴ, μοῦ μοιά-
ζουν... Τί ἔχεις, ἀγάπη μου, καλέ μου, τί
ἔχεις σὺ;... [ἡ κουκουβάγια ἀκούγεται πάλι].

ΒΑΓΓΟΣ [σιγά - σιγά]. Φοβᾶμαι!... Δὲν τῶ-
πα, ἄλλη φορὰ δὲν τῶπα. Τῶπα ἀπόψε!...
[σιγώτερα]. Φοβᾶμαι!... [κινεῖται πρὸς τὰ χαλά-
σματα].

ΑΥΓΟΥΛΑ — Σὲ καλό σου!... Ἐσύ, ἐσύ
φοβᾶσαι, ἐσύ ποῦ μέσα στὴ φωτιὰ ἐπάτησες
καὶ ἀπ' τὰ δόντια τοῦ χάρον μοῦ χάρισες ζωὴ
κι' ἀγάπη;... Ἐσύ φοβᾶσαι, ποῦ στὰ κύματα
παλαίβοντας, καὶ στὰ δυνατὰ σου χέρια κρα-
τῶντας τὸν πατέρα μου τὸν γλύτωσες;...
[ὁ Βάγγος τ' ἀκούει φοβικῶν]. Γιὰ πὲς μου, τί φο-
βάσαι;... ἐδῶ πέρα τί φοβάσαι; Μὲ κάνεις ν'
ἀνατριχιάζω ἀπόψε μὲ τὰ λόγια σου...

ΒΑΓΓΟΣ — Φοβᾶμαι τὸ μικρὸ, τῶν
ταπεινῶν ἀνθρώπων κι' εἶνε νὰν τὸ φοβᾶμαι
ἐγώ!... Φοβᾶμαι ἐσένα τὴν ἴδια!... Γιατὶ
χρειάστη ὁ πόλεμος γιὰ ν' ἀποχτήσω τ' ὄμορ-
φο, τὸ πανώρηο σου κορμί καὶ τώρα, τώρα,
εἶμαι τρελλὸς γιὰ τὴν ψυχὴ σου, ποῦ ἀλλοί-
μονο τῆς τρανῆς ἀγάπης, σ' ἓνα χρόνο, δὲν
ἐνοιωσε ἀκόμα τὴν ἀνατριχίλα. [ὁ ἀέρας φυσᾷ].
Ζητάω, γυναῖκα, νὰ σοῦ ξυπνήσω μιὰν ἄλλη
μέσα σου ἀγάπη, τὴν πειὸ μεγάλη. Ἄν καίη
τὸ κορμί σου ἐρωτικά, σὺν μὲ ζυγώνη, ἀκόμη
ἡ ψυχὴ σου δὲ λαμπάδιασε! [ἀκούγεται πάλι ὁ ἀέ-
ρας!] Ἄκου! ἡ ἀπόψε,... ἡ τὴν κλωστή τὴν
κόβω!...

ΑΥΓΟΥΛΑ [φοβισμένη]. — Δὲ σὲ καταλαβαί-

νω... γιὰτὶ θέλεις νὰ μὲ πικραίνης; θέλεις ἄλλο
ἀπ' ὅσο σ' ἀγαπῶ;... Δὲ σ' ἀγαπῶ μοναχὰ
σὺν ἄντρα μου, μ' ἀκόμα, γιὰτὶ σὺν ἀπ' τὸν τά-
φον νὰ μ' ἀνάστησες... Στὴν ἀγκαλιά σου μ'
ἐκατέβασες μέσα ἀπ' τὶς φωτιές, κι' οὐλο ἐθά-
μαξε στ' ἀλήθεια τὸ νησί τὸ πῶς γλυτώσαμε
κι' οἱ δύο... Πῶς νὰ ξεχάσω αὐτὸ καὶ τὴν
ἀγάπη σου ποῦ ἐπιάστηκε ἀπὸ μέσα γερά —
καθὼς μοῦ τότεπες — σὺν τὸν κισσὸ παντοει-
νῆ, τὸν κισσὸ τοῦ μικροῦ παραθυριοῦ, ποῦ
κᾶηκε... καὶ δὲν ὑπάρχει πειὰ...

ΒΑΓΓΟΣ — Ἄκου, τὸ παραθύρι ποῦ δὲν
ὑπάρχει πειὰ. Ἦσουναι δεμένη καὶ περήφα-
νη. Ἡ φωνὴ μου δὲ σ' ἔφτανε. Καὶ δὲν ἐλύ-
γίζες. [λαλεῖ ἡ κουκουβάγια]. Ἄκου... κάποι-
ονε κλαῖει, κλαῖει τὸν πατέρα σου, ποῦ εἶμαι
ἐγὼ φονιάς του!... Δὲν μπορῶ, μὲ βαρῆνει
τὸ ψέμα ἓνα χρόνο, μολύβι στὴν ψυχὴ μου.
Ἐγὼ τὸ σπίτι σας στὶς φλόγες, στὴ φωτιὰ πα-
ράδωσα!... Ἐγώ, στὶς φλόγες τῆς ἀγάπης μου
παράδωσα τὸ σπίτι σας καὶ στὸ θυμὸ μου τὸ
καράβι σας! Θυμᾶσαι πῶς τότεπες. Ἄντρα
δὲν παίρνω ἓνα... Καὶ γὰρ, ἐγὼ σοῦ τό-
ειπα: Ἐχω στὴν ἀγάπη μου κᾶτι ἀπὸ τὸ ἀτέ-
λειωτο μάκρος τοῦ πελάγου!... Τὸ ξεχάσες
πῶς εἶμαι ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου ἐγώ! [ὁ ἀέρας
φυσᾷ]. Ἄκου!... εἶνε ὁ ἀέρας π' ἀνοίγει τὶς
διπλοαμπαρωμένες τὶς πόρτες τὰ μεσάνυχτα!...
Ὅλα, ὄλο τᾶκαψα, καὶ τὰ σύντριψα θυσιά,
τάξιμο τοῦ θεοῦ μου, ποῦ εἶνε ἡ ἀγάπη
σου!...

ΑΥΓΟΥΛΑ [ὑποχωροῦσα μὲ τρόμον] — Γυιὲ τοῦ
Ἰσκιου, φονιά, στὰ νύχια σου πῶς ἔπεσα,
γυιὲ τοῦ Ἰσκιου, καλὰ σοῦ τὰ φωνάζει τὸ νησί,
μιὰ ζωὴ μοναχὰ σοῦ χρεωστῶ, πάρτηνε, πνί-
ξε με, μὰ μὴ μ' ἀγγίξης πειὰ μ' αὐτὰ τὰ χέ-
ρια ποῦ τᾶκαμες σκεπάρνια νεκροθάφτη...
[γυρίζοντας πρὸς τὰ χαλάσματα] Πατέρα! πατέρα!.

ΒΑΓΓΟΣ [ἀπογοητευμένος, συντριμμένος] — Κλά-
ψε τοὺς πεθαμένους, γυναῖκα! Τώρα σὲ χάνω
μιὰ γιὰ πάντα!... ὦ, τὴν ἀγάπη, τὴ βαθεῖαν
ἀγάπη, τὴν ἀληθινὴ δὲ θὰν τὴνε χωρέσης στὰ
μικρὰ τὰ στήθια σου, γυναῖκα ποτέ, ποτέ!...
Τί κι' ἂν τ' ἄσπρο τὸ κορμί σου, τὸ φιλντισέ-
νιο, ἐνοιωσε τὶς φωτιές τοῦ ταπεινοῦ τοῦ πό-
θου; Τὸ κορμί μιᾶς γυναικὸς μοναχὰ δὲ θὰν
τῶθελα ποτέσ μου, χωρὶς καὶ τὴν ψυχὴ...
Νά, γιὰτὶ σοῦπα: ἡ ἀπόψε, ἡ τὴν κόβω τὴν
κλωστή... Ἄντις ν' ἀνοίξης τὴν ἀγκαλιά σου
τετραδίπλη νὰ μὲ χωρέσῃ, ἀντὶ σὺν τὴν ἀγά-
πη μου, ποῦ σοῦ φανέρωσα ἀπόψε γὰρ τὸ πλά-
τος, πλατεῖα ν' ἀνοίξῃ ἡ ἀγκαλιά σου, γυρίζεις

καὶ κλαῖς τοὺς πεθαμένους, ἀφίνοντας τὸν ζων-
τανὸν ἐμένα νὰ πεθαίνω!... Φονιάς ἐγὼ, καὶ
σὺ φονιάς μιᾶς ἀγάπης, μεγάλης σὺν τῇ θά-
λασσα καὶ σὺν τὸν οὐρανὸ μεγάλης!... [προ-
χωρεῖ πρὸς αὐτὴν ἀναποφάσιτος].

ΑΥΓΟΥΛΑ [ὑποχωρεῖ τρομαγμένη] — Πίσω,
πίσω, γυιὲ τοῦ Ἰσκιου, φάντασμα, δαίμονα,
φονιά!...

ΒΑΓΓΟΣ [παθητικά] — Ἐσκυψες στὸ γκρεμὸ
— γκρεμὸς εἶν' ἡ ἀγάπη μου, — καὶ σκιαχτή-
κες, σᾶνοιξα τὴν ψυχὴ μου, τὴν ἀγάπη μου.
Φοβάσαι νᾶρθῃς καὶ σὲ χάνω, κι' ὅταν μὲ
χαίδευες τί ἄξιζε σὺν δὲν τῶξερές λιοντάρι πῶς
ἐχαίδευες;... Σὲ χάνω. Μὰ δὲν ἄξιζε μιὰν
ὄμορφη γοργόνα τοῦ καραβιοῦ θεοῦ τοῦ νᾶχη
κανεῖς, χωρὶς ψυχὴ γοργόνα!... Στὸν κόσμο
ὅ,τι ἄξιζε ἐκεῖνο καὶ πρὶπει νὰ ζῆ κι' ἂν ἡ
ἀγάπη μας δὲν ἄξιζε γιὰτὶ νὰ ζῆσῃ;...

ΑΥΓΟΥΛΑ [λυπητερά] — Στὴν ἀγκαλιά μου
ἓνα φονιά ἐκράταγα καὶ φύλαγα τοῦ πατέρα
μου τὸ σκληρὸ φονιά!...

ΒΑΓΓΟΣ — Πρὶν σοῦ τὸ πῶ, τὰ χεῖλια μου
δὲν ἔσταζαν τὸ αἷμα τοῦ πατέρα σου καὶ τὸ
θυμὸ μου γιὰ σένα γέλιο τὸν εἶχα... [κλαίγοντας]
Καὶ τώρα χωρὶς ἀγάπη τεῖναι ἡ ζωὴ;... ὦ,
τῶξερὰ! καμμιά ἐλπίδα ἓνα ὄνειρο ὅπου ὁ
ξυπνημὸς του στὴν πόρταν εἶνε τοῦ θανάτου,
ὦ, γυναῖκα [λυγμούς].

ΑΥΓΟΥΛΑ — Φονιά, δὲν ἐλογάριασες τὰ χρό-
νια του; Κι' ἔξη ψυχὴς δὲν ἐλυπήθῃς ποῦ ἐκα-
τάπιανε τὰ κύματα;

ΒΑΓΓΟΣ — Ὅχι γιὰ τὴν ἀγάπη σου, γυ-
ναῖκα, τὴν ἀγάπη σου ποῦναι δυνατὸ κρασι καὶ
μεθάει.

ΑΥΓΟΥΛΑ — Δὲν τὴν καταλαβαίνω τὴν ἀγά-
πη σου καὶ τώρα πῶς νὰν τὸ φωνάζω στὸ
νησί καὶ νὰν τὸ διαλαλήσω!... Θεριό, στοι-
χειό, ὀλόκερο ἓνα χρόνο στὴν ἀγκαλιά μου κρά-
ταγα, φονιά ἐσένα. Μὰ ἔχει ἔννοια σου ὁ νό-
μος στημένη ἐκεῖ τὴν καρμανιόλα!... [πηγαί-
νει πρὸς τὸ σπίτι του, καὶ βροντᾷ τὴν πόρτα]
Πατέρα!, κύρ Μάνθο! Πέτρο!... τρεχάτε δῶ,
ἐδῶ εἶν' ὁ φονιάς!

ΒΑΓΓΟΣ [μὲ περιφρόνησι] — Ὁ φονιάς!...

ΑΥΓΟΥΛΑ — Τρεχάτε, πρέπει νὰν τὸ μάθῃ
οὐλο τὸ νησί, τί ἐθέρεψεν ὁ γυιὸς τοῦ
Ἰσκιου!... Μάνθο! Πέτρο!

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Μάνθος, Πέτρος, Πηνελόπη καὶ οἱ ἀνωτέρω.

ΜΑΝΘΟΣ [βγαίνοντας τρομαγμένος] — Τί ἔχεις
κι' ἔτσι ξεφωνίζεις, τί ἐπάθεται;

ΠΕΤΡΟΣ [βγαίνοντας και αυτός άμέσως] — Τί είνε; τί τρέχει;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [βγαίνοντας και αυτή άμέσως] — Τί επάθατε;

ΑΥΓΟΥΛΑ — Ακούστε. Αυτός δείχνει τον Βάγγο| αυτός και το καράβι έπνιξε και το σπίτι και τον πατέρα αυτός τον έκαψε, ο γυιός του Ίσκιου!

ΜΑΝΘΟΣ — Τί λές; Και πώς το ξέρεις;...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Μίλα λοιπόν, στρίγγλα;

ΑΥΓΟΥΛΑ — Τώρα μου τόπε!... Με το ίδιο του το στόμα...

ΜΑΝΘΟΣ [κατάπληκτος και φοβισμένος] — Μέγας είσαι, Κύριε. Μοίρα κακή, τί έφύλαγες στον πάτο του ποτηριού για μένα!

ΠΕΤΡΟΣ [κατάπληκτος και μονολογών] — Και το σπίτι! [προς τον πατέρα του] Σταθήτε! Είν' αλήθεια! Και μένα μου τόπειτε! Δεν ήθελα να σάς το 'πώ γιατί φοβόμουνα μη σάς πεδά-νη ή πίκρα μιας τέτοιας σφοδράς!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Πώς τώκαμε; γιατί;

ΠΕΤΡΟΣ — Για την αγάπη της, την αγάπη αυτήνης έδω!... Και γιατί' είνε φυσικός φονιάς ο γυιός του Ίσκιου, της κακής ώρας το γέννημα!...

Ακούγονται πολύ μακρινές καμπάνες. Κανείς δεν τις άκούει έξόν από το Βάγγο.

ΒΑΓΓΟΣ [άνεβαίνοντας στο βράχο]. — Να, για

την αγάπη της... [άκούει τις καμπάνες]. Ω, ή αγάπη της!

ΠΕΤΡΟΣ — Την ύπομονή μου έχασα, σκυλί!... [βγάζει ένα κουμπούρι οι άλλοι τότε πιάνουν]. Ατιμε, ένα χρόνο, ένα χρόνο σε ύπομόνεψα. Και μόνο να σε βλέπω πολύ σου είναι.

ΜΑΝΘΟΣ — Πέτρο!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Παιδάκι μου!...

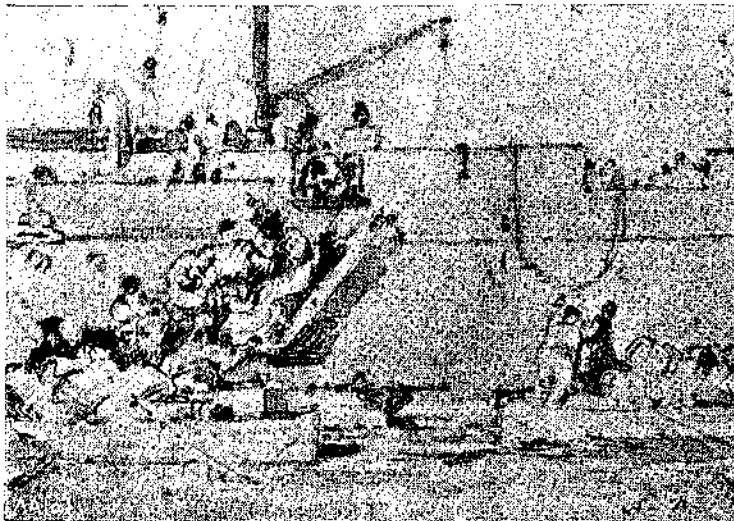
ΒΑΓΓΟΣ — Αφήστε τον. Ο γυιός του Ίσκιου δεν είνε γραμμένο να πεθάνη από άνθρωπου βόλι. Αφήστε τον!... [άκούει πάλι τις καμπάνες]. Τ' αυτιά μου σκίζετε, καμπάνες! Θέλω να πάψουν οι καμπάνες!...

ΟΛΟΙ — Καμπάνες άκούει!... [σταυροκοπιούνται. Η Πηνελόπη κλαίει].

ΒΑΓΓΟΣ — Ακούστε. Τώρα θα πάτε στον άνθρωπο που κρατεί τους νόμους για να μετρήση τα λόγια μου και μένα. Πές τε του πως είμαι θεόρατον έγω και μίαν αγάπη τόσο. Με τον κόσμο μίαν άλυσσιδίτσα, χρυσή άλυσσιδίτσα μ' έδενε. Και ή ζωή μου άξιζε. Κι' ή μάγισσα με το χρυσό φαλλίδι έκοψε την άλυσσιδίτσα και ή λαμπάδα έσβύστη της αγάπης μου και πειό ή ζωή μου δεν άζει, άναμσό σας. Νά' μόνο μιá θάλασσα τόσο πλατειά δέ θα δηλιάση στην άγκαλιά της να κοιμηθώ έμένα! Ίσως μιá θάλασσα πλατειά ώσαν κι' αυτή να με χωρέση έμένα! [πέφτει από το βράχο και πνίγεται].

ΑΥΛΑΙΑ — ΤΕΛΟΣ

ΣΗΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

ΤΑ ΤΗΝΙΑ

ΕΚΙΤΕΟ Ν. ΑΥΤΡΑ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Εμείς και οι ξένοι

ΛΕΓΕΤΑΙ ότι ο Γάλλος Φουρνιέ πρόκειται να μετακληθή προς όργανωσιν του ελληνικού ναυτικού. Αυτό είνε μια είδησις ή οποία δεν ενδιαφέρει την στήλην αυτήν των «Παναθηναίων». Η κίνησις όμως ή οποία γίνεται γύρω από κάθε είδησιν, είνε τόσοσιν χαρακτηριστική της ψυχολογίας ενός λαού, ώστε δεν εμπορεί να παρατρέξη το ενδιαφέρον μας. Ειδικώς εις την περίστασιν, ή κίνησις αυτή είνε το ίδιον σύμπτωμα που παράγεται εις κάθε αντίκρουσμα ή κάθε επαφή του ελληνικού με το ξένο. Εάν το ξένο αυτό είνε ναύαρχος, μηχανικός, καλλιτέχνης ή ήθοποιός δεν σημαίνει. Το σύμπτωμα παρουσιάζεται πάντοτε. Αλλά τόσοσιν είνε ποικίλον, πολύμορφον και παραλλάσσον, ώστε θα εμπορούσε να φέρη σύγχυσιν φρενών και εις τον πλέον πεπειραμένον κλινικόν ψυχολόγον, που θα ήθελε να εξαγάγη προχείρως ένα διαγνωστικόν συμπέρασμα.

Δεν υπάρχει άμφιβολία ότι οι Έλληνες, από λόγους άταβισμοί, παραδόσεως, ανατροφής, ιδιοσυγκρασίας ίσως — ποίος ήξεύρει — είμεθα κατά μιαν φιλοσοφικήν έκφρασιν, επιδεικτικήν διαφόρων συνθέσεων, *ελληνοκεντρικοί*. Εμείς και οι άλλοι, εμείς και οι ξένοι. Αποτελούμεν έτσι όλίγον το κέντρον της δημοφιλίας. Κάθε βρέφος ελληνικόν, μέσα εις τα σπάργανά του, πιπιλίζει και χωνεύει την αντίληψιν αυτήν. Όλος ο άλλος κόσμος εμπορεί να μας είνε φίλος (φιλέλλην) έχθρος (μισέλλην), άλλ' αδιάφορος δεν εμπορεί να είνε ποτέ. Και, διά να φέρω ένα άτομικόν μου παράδειγμα, δεν έντρέπομαι να σημειώσω έδω, ότι όταν μίαν φοράν εις την Λουσερναν ένας Άγγλος μ' έρώτησεν αν υποφέρωμεν εις τον τόπον μας πολύ από τας ταραχάς — ήσαν τότε αι ταραχαι της Κίνας — ή άπογοήτευσίς μου ίσηρξεν από τας μεγαλυτέρας που έδοκίμασα εις την ζωήν μου. Τούτου δοθέντος, όπως λέγουν οι μαθηματικοί, κάθε αντιμετώπισίς μας προς τους άλλους, τους ξένους, έπρεπε να παρουσιάζη ένα φαινόμενον ψυχολογικόν όμοιόσηποτε όμοιόμορφον και άπλοον και συνεπές. Και όμως τούτο δεν συμβαίνει. Έδω είνε ο κόμβος.

Θά διασκεδάσω άπαριθμών μερικός μορφάς του φαινομένου αυτού. Έρχεται ένας ξένος έπισημος. Πρέπει να καθαρίσωμεν το σπίτι μας, διότι επί τέλους τί θα ειπή ο ξένος αυτός; Έξ άπαντος πρέπει να τον πείσωμεν ότι είμεθα καθαροί. Ένας ξένος όμιλει διά την γλωσσικήν μας βαβυλωνίαν και συμπεραίνει, ότι όπως όλοι οι λαοί, έχομεν και ήμεεις την υποχρέωσιν να ποκτήσωμεν επί τέλους μιαν γλώσσαν ζωντανήν και όμοιόμορφον. Και ποιος λοιπόν του έδωκε το δικαίωμα του ξένου αυτού να έπεμβαίη εις τα ιδικά μας ζητήματα και να θέλη να μας διδάξη πράγματα που τα γνωρίζομεν καλύτερά του; Ο ναύαρχος Φουρνιέ καλείται να διοργανώση το ναυτικόν. Πώς τολμούν οι Έλληνες άξιωματικοί να συζητούν τας γνώμας ενός ξένου ναύαρχου; Η άντιστροφή; πως εμπορεί ένας ξένος που δεν γνωρίζει τον τόπον να ποφραίνεται διά τας ιδικάς μας ανάγκας; (Μέσος όρος δεν υπάρχει εις το ζήτημα αυτό). Ένας πλούσιος φέρνει από το Παρίσι μιαν συνταγήν του Διελαφοά με σόδα. Την κολλά επάνω εις περιγραφήν και την κληροδοτεί εις τα τέκνα του, ως να είνε ή συνταγή του Άραβος ιατρού Ραζή, άνευρεθισία επί αρχαίον πατύρον κτλ. Αν ειπήτε εις τον ίδιον ότι εις μιαν στατιστικήν ίσασον εκ πνευμονίας διά την Βιέννην και τας Αθή-

νας δ μέσος όρος είνε ο ίδιος, θα γελάση, άδυνατών να πεισθή ότι εις τα χέρια ξένου ιατρού εμπορεί να ποθάνη άνθρωπος από πνευμονίαν. Ένας άλλος ο οποίος τρέφει την μεγαλυτέραν περιφρόνησιν προς την Έλληνικήν έπιστήμην, πείθεται ότι ο καλόγηρος του Αγίου Όρους, ο οποίος έφευρξεν το πηδάλιον του άεροστάτου είνε μέγας έφευρξής, αλλά δεν αξιώνεται καμμιάς προσοχής διότι δεν είνε ξένος. Η όρχήστρα του Άγγλικού στόλου έξετέλεσε ένα κομμάτι εις το Φάληρον. Μία έφημερίς γράφει ότι δέκα όργανα ιδικά μας την έξετέλεσαν καλύτερα την έπομνην και προκαλεί διαγωνισμόν. Εις το θέατρον παίζεται ένα ελληνικήν έργον. Είνε Σαίξπηριον. Παίζεται ένα άλλο. Μά επιτέλους δεν εύρίσκται ένας Έλληνας συγγραφεύς να φάση τον Καπίς; (Αυτόχρος μάστεις). Γίνεται λόγος δι' ένα ποιητήν. Είνε ο Σουλύ Πρωτόμ της Ελλάδος. Είμπορούσε να είνε και άλλος, αλλά το Vase Brise έκαψε πολλά θάματα. Άλλος γράφει κομφοδίας. Εάν κατά τύχην είνε άξιωματικός του Ναυτικού, είνε ο Πιέρ Αστί της Ελλάδος. Όλοι οι ξένοι συγγραφείς έχουν έτσι τους Σασίεν των εις την Ελλάδα. Έπειτα όλοι αυτοί οι Σαίξπηροι, οι Πρωτόμ και οι Λοιδίτες βγάζουν ένα βιβλίον. Το βιβλίον πουλεί τρία αντίτυπα εις τα βιβλιοπωλεία. Η άσιμνητος Εδωγγελία Παρασκευοπούλου έπαιξε την «Κυρίαν με τας Καμελίαις». Ήτον ή Σάρρα Μπερνάρ. Μά δεν ήτο ή Σάρρα Μπερνάρ. Τότε πρέπει να την ριζώμεν εις τα σκουπίδια. Η Δις Μέντ παίζει τον «Κλέπτην». Η Δις Κοτοπούλη πρέπει να υπάγη να πάση μαθήματα από την Μέντ. Αλλά ή Δις Κοτοπούλη παίζει επίσης καλά εις τον ίδιον ρόλον. Μά τότε αν είν' έτσι πρέπει να ξαναπαίξη εις το Βασιλικόν διά να γίνη ή σύγκρισις. Και όποιος νικήση! (Έγγραφή και έδημοσιεύθη). Αφού μας έπλησαν τον Μαραθώνειον οι ξένοι, τουλάχιστον να τους φάρομεν εμείς τον «Κλέπτην». Και διά να τελειώσω: Ένας βιβλιοδέτης μου έδασεν ένα βιβλίον μου, το όποιον, μόνον από ύπερβολικόν φιλελληνισμόν, έπέισθη να προσφέρω εις μιαν κυρίαν, με την παράκλησιν να μη το δείξη εις κανένα... ξένον. Ο βιβλιοπώλης αυτός ήθέλησε να με πείση ότι κανένας Ευρωπαίος βιβλιοδέτης δεν θα το έδενε τόσοσιν... στερεά. Και ένας χωρικός εις την Τήνον με διεβαίωσε προ όλίγων ετών ότι το νερό της Τήνου είνε καλύτερον από το Ευρωπαϊκόν. Και ως λένε οι σκυλλόφραγκοι.

Ποιον είνε τώρα, ύστερ' απ' όλα αυτά τα δοκουμέντα που σάς έδωκα, το συμπέρασμα σας διά την νεοελληνικήν ψυχολογίαν; Έγώ όμολογώ ότι έπελάγασα άπολύτως. Μία έλπις μου μένει. Ότι ο θαυμάσιος και αγαπητός μου φίλος Περικλής Γιαννόπουλος, ο μοναδικός άνιχνευτής των νεοελληνικών πραγμάτων, ο φωτογραφών εις ένα λιγγιτώδη δρόμον από ρυτίρας τα νεοελληνικά φαινόμενα, που περνούν εμπροστά του, θα μας δώση την ποθητήν εξήγησιν. Εάν και αυτός δεν το κατορθώση, τότε πρέπει εξ άπαντος προς όσιν του ζητήματος να μετακαλέσωμεν ένα ξένον.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ

Γουσταύου Σλουμπερζέ: Οι πόλεμοι των Σταυροφόρων εις την Αίγυπτον

Το όνομα του έπιφανούς Γάλλου Άκαδημαϊκού

¹ Gustave Schlumberger, Campagnes du roi Amaury 1er de Jerusalem en Egypte, au XIIe siecle en Parisiens Plon, εις 8ον, σελ. 350.

ανάδοξαστον συνδέεται με τὰς μεγαλειότερας σελίδας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Γουσταῦος Σλουμβερζέ, εἰς θαυμάσια βιβλία γεμῆτα ποιήσιν καὶ ζωῆν, ἀνεγείρει τὴν ἀλλοίαν τοῦ Θουρβάδου, τοῦ πληροῦς μυστηρίου βυζαντινοῦ βίου, καὶ μᾶς ζωγραφίζει με χρωστικὰ ἐντονον τοὺς ἥρακλειούς ἀθλοῦς τοῦ Φακά, τοῦ Τοιμισκῆ, τοῦ Βουλγαροκτόνου, — τὰς μεγαλοπρεπεῖς ἐορτάς καὶ πανηγύρεις τῆς βυζαντινῆς αἰῆτος, τὴν χλιδὴν καὶ πλοῦτον τοῦ βυζαντινοῦ παλατιοῦ, — τὰς μάχας καὶ τοὺς ἐφοτάς, τὰς σκευωρίας καὶ τὰς μεγαλοεργίας μεγιστάνων καὶ βασιλεῶν καὶ καλοῦντων τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν κόσμου.

Τὸν ἄνδρα ἤδη γνωρίζουσιν καλῶς οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων». Εἰς φύλλα προηγουμένα ὠμίλησα περὶ τοῦ τελευταίου τόμου τῆς *Βυζαντινῆς Ἐποποιίας*, τῆς *Ζωῆς καὶ Θεωρίας*. Ἐπροσπάθησα δὲ καὶ εἰς βιογραφίαν ἰδίαν νὰ εἰκονίσω τὸν πλήρη γαλατικῆς ἀβρότητας ἄνδρα, τὸν ἐνθουσιώδη καὶ ὑψηλῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων ἐρευνητὴν, τὸν γόητα συγγραφέα, τὸν εὐρείας οὐλήσεως ἱστορικόν, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀνέσπειρεν ἀπὸ τοῦ τάφου τὸ ἀληθὲς Βυζάντιον, τὸ ἀπεκάλυπεν ἀπὸ τὰς κηλίδας τῶν προλήψεων, καὶ τὸ ἐπαρουσίασεν ζωντανόν καὶ ἐνδοξόν.

Ἦδη νέον βιβλίον, δροσερόν, ὅπως ὄλον τὸ ἔργον του, ἔρχεται νὰ ὑπομνήσῃ καὶ πάλιν τὴν ἀκούραστον ἐργασίαν τοῦ βυζαντινολόγου.

Εἰς τὴν γιγαντιαίαν *Βυζαντινῆν Ἐποποιίαν* τοῦ Σλουμβερζέ, τὸ μέγα ἔργον, τὸ ἀγαπητὸν μέλημα τοῦ βίου αὐτοῦ, παρελαίνει ζωντανὸς ὁ πολυκύμαντος βίος τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἰ αἰῶνος, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὑψηλῆς ἀκμῆς αὐτοῦ τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς στρατιωτικῆς.

Κατὰ τὴν συγγραφὴν τὴν πολυχρόνιον τοῦ μακροῦ τούτου ἔργου ἀνάπτουσα καὶ τέρμιος ἦτο ἡ ἐξιστόρησις θαυμασίων ἱστορικῶν δευτερευόντων γεγονότων. Ἀπὸ τὰ σκότη τὰ ἱστορικά μετ' ἀγάπης ἀνασύρει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ Σλουμβερζέ μορφὰς ἡρώων ἀγνώστων, ἐπεισόδια καταπληκτικὰ τῆς ἱστορίας, τῶν ὁποίων τὴν ὑπαρξιν οὐδεὶς ἐφαντάζετο, τὸσον παράδοξα, ὥστε μᾶς φαίνονται ὡς θελκτικῶν μυθιστορημάτων πλήρη γοητικῆς μυθώδη ἐπεισόδια.

Τὰ ἐπεισοδιακά ταῦτα, ὅπως εἰπεῖν, ἔργα τοῦ Σλουμβερζέ, ἀποτελοῦσιν τόμους ἰδίους μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης ἐκδομένης μετὰ πάσης τυπογραφικῆς τελειότητος ἐκ τῶν ἐν Παρισίοις ἐκδοτικῶν καταστημάτων τοῦ Plon-Nourrit. Τὰ θαυμάσια ταῦτα ἱστορήματα συνδέονται ποικίλως μετὰ τὸν μεσαιωνικὸν Ἑλληνισμόν, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν παραδοξότεραν αὐτοῦ ἐποχὴν — τὴν ἐποχὴν τῆς μετὰ τῶν Φράγκων ἐχθρικῆς ἢ φιλικῆς ἐπικοινωνίας.

Ὁ *Ρενάλδος Δὲ Σαγιγιόν*, πρίγκιψ τῆς *Ἀντιοχείας*, αὐθέντης τῆς πέρας τοῦ Ἰορδάνου χώρας, μᾶς παρουσιάζει ἕνα ἀπὸ τοὺς πλέον ἡρωικούς καὶ πλέον τραγικούς σταυροφόρους ἡγεμόνας, οἱ ὁποῖοι εἰς ποικίλας ἤλθον σχέσεις μετὰ τοὺς βυζαντινοὺς διοικητὰς τῶν μακρινῶν ἐκείνων χωρῶν — μᾶς ἀφηγεῖται τοὺς ἀγῶνας τοῦ *Ρενάλδου* τούτου πρὸς τὸν ἱπποτικὸν βασιλέα *Μανουήλ* τὸν Κομνηνόν καὶ τὴν ταπεινώσιν τοῦ ἀγαροῦ Φράγκου ἡγεμόνος κρατοῦντος τὸν ἀναβολέα καὶ οδηγόντος τὸν ἱππον τοῦ θριαμβεύοντος βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος.

Ἐπειτα εἰς τοὺς *Ἀμογαβάρους*, ἦτοι ἐπιστρατιαν *Καταλωνῶν μισθοφόρων εἰς τὴν Ἀνατολήν*, ἀλιεῖν ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ὀκεανοῦ μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐκπληκτικὰς σκηνὰς τοῦ ἀπεράντου δράματος τῆς ἱστορίας: ἀπὸ τὰ χλοερὰ πεδία τῆς *Καταλωνίας* καὶ τῆς *Ναβάρρας* ἀτίθασσοι ἀλλὰ σιδηροὶ τυχοδιώκται περιτρέχουν λιηστεύοντες καὶ σφάζοντες τὰς κλασσικὰς χώρας τῆς

Ἀνατολῆς, καὶ τέλος ἰδρύνουν ἰσπανικὸν δουκάτον ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῆς Ἀχρόπόλεως!

Εἰς τὴν ἰδίαν κομψήν σειρὰν ἐξεδόθη πάλιν πρὸ ὀλίγων μηνῶν βιβλίον ἐπιγραφόμενον *Ἐστρατεία τοῦ βασιλέως Ἀλμαρίκου Α' τῶν Ἱεροσολύμων εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸν 11ῦ αἰῶνα*. Ὁ Ἀλμαρίκος, ὅπως μεταφράζον τὸν *Αμαυρὸς* οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, παρουσιάζει φυσιογνωμίαν ὅπως πρωτότυπον μετὰ τῶν ἄλλων Λατίνων βασιλέων τοῦ βασιλείου τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἰδρυθέντος. Τὴν βασιλείαν του ἀφιέρωσεν σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τομηρὰς ἀποπέρας κατακτήσεως τῆς Αἴγυπτου. Παλαιοὶ χρονογράφοι Γάλλοι καὶ Ἀραβες διέσσαν τὴν μνήμην τῶν φραγκικῶν τούτων ἀθλῶν, καὶ μετέδωκαν εἰς ἡμᾶς τὰ κλέα τῶν Γάλλων σταυροφόρων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νεῖλου. Τῶν στρατιῶν τούτων ἡ διήγησις, μυθώδους σχεδὸν ἡρωϊσμοῦ, φαίνεται ὡς μία ἀληθῆς ἡρωϊκὴ ἐποποιία, μία *chanson de geste* τῆς Δύσεως μετενεχθεῖσα εἰς τὸν τόπον τῶν *Χιλιῶν καὶ μᾶς νικτῶν*. Καὶ ἡ *chanson de geste* αὕτη ἔθελε τὸσον πολλὸν τὸν ἡμέτερον ἱστορικόν, τὸν ἀναζητοῦντα τὰς λησμονημένας ἱστορικὰς περιπετείας, ὥστε ζωηρὰ ἐπιθυμία τὸν κατέλαβεν νὰ τὰς κάμῃ γνωστὰς εἰς εὐρύτερον κύκλον φιλοστόρων.

Τὰς ἡρωϊκὰς δὲ περιπετείας τῆς μικρᾶς στρατιάς τῶν Γάλλων ἡρώων, ἐπιδιωκόντων πεισιμόνας τὴν κατάκτησιν τῆς εὐρείας χώρας τοῦ Νεῖλου, ἐκδέχεται καὶ ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς μετὰ τὴν συνειδητένην εἰς αὐτὸν γλαφυρότητα καὶ ποιητικὴν ἔξαρσιν. Ἡ διήγησις του εἶναι χαρίεσσα, αἱ εἰκόνες τὰς ὁποίας μᾶς ἐκτυλίσσει γοητευτικῶς, νομίζεις ὅτι μυθικῶν ἡρώων ἀναγινώσκεις τὰ κλέα, καὶ τὸ βιβλίον καθίσταται μυθιστορία μετὰ ὄλον τὸ θέλητρον τῶν μυθιστορικῶν περιπετειῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὄλον τὴν ἀλήθειαν τῆς εὐλαβοῦς ἱστορικῆς ἐξέσνης.

Ὁ Ἀλμαρίκος Α' διεδέχθη τὸν ἀνδρείον Βαλδουίνον Γ' εἰς τὸν θρόνον τοῦ βασιλείου τῶν Ἱεροσολύμων τὸ 1162, ἐξήκοντα δύο ἔτη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ βασιλείου τούτου ὑπὸ τῶν σταυροφόρων. Ὁπὸς ἀπεδέχθη εἰς ἐκ τῶν λαμπροτέρων καὶ ἀφοβαίων βασιλέων τῶν Ἱεροσολύμων, τέλειος στρατιωτικὸς ἀρχηγός, πλήρης γενναϊότητος καὶ πολεμικῶν ἀρετῶν, σὺν ἅμα δὲ καὶ κυβερνητῆς πεφωτισμένος.

Τὸ μικρὸν χριστιανικὸν βασίλειον τῆς Ἁγίας Γῆς εὐρίσκειτο συνεσφιγμένον μετὰ δύο μεγάλων μουσουλμανικῶν δυνάμεων: ἀπὸ τὸ ἕν μέρος ὁ πολυθρόνλος *Νουρ Ἐδ-Δίν*, κύριος ὅλης τῆς μουσουλμανικῆς Συρίας καὶ πρόμαχος τῶν πιστῶν τοῦ *Μωάμεθ* κατὰ τῶν ἀπίστον τοῦ Σταυροῦ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸ καλιφάτον τῆς Αἴγυπτου, πλούσιον εἰς χρήματα, εὐπορον εἰς στρατιωτικὴν δύναμιν. Ἐν μέσῳ τῆς διπλῆς ταύτης ἀδιακόπου πίεσεως, ἐκινδύνευε τὸ κρατίδιον τῶν σταυροφόρων ν' ἀποκινῆ, καὶ μετ' ἀγωνίας ἐπάλαμε νὰ θριαμβεύσῃ πότε τοῦ ἐνὸς καὶ πότε τοῦ ἑτέρου τῶν δύο ἐπιτρόβων ἐχθρῶν διὰ ν' ἀναπνεύσῃ ἀπὸ τὸ ἕν ἢ τὸ ἄλλο σύνδρομόν του.

Ὁ βίος τοῦ κρατιδίου διήλθεν ἐν μέσῳ ἀγῶνων λυσοσῶδων κατὰ τοῦ *Νουρ Ἐδ-Δίν*. Ἦδη ὁ ἡρωϊκὸς οὗτος ἐχθρὸς τῶν χριστιανῶν παρέμενεν ναρκωμένος ἀπὸ τελείαν καὶ νοχελὴ ἀδράνειαν. Τὸ δὲ Καλιφάτον τῆς Αἴγυπτου ἐβραβεύοντο ὁσημέραι εἰς μίαν ἀτελείωτον ἀναρχίαν.

Οὕτως ἐξόχως αἰσία ἦσαν αἱ περιστάσεις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλμαρίκου Α' πρὸς τὴν παράβολον ἐπιχείρησιν, τῆς κατακτήσεως τῆς χώρας τῶν Φαραῶ ὑπὸ τοῦ λατινικοῦ κρατιδίου τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἀκράτητος ἐρρίφθη ὁ Ἀλμαρίκος.

Μὲ τὸν συνήθη εἰς αὐτὸν ἐνθουσιασμόν διὰ τὸν ἡρωϊσμόν ὁ ὁποῖος παρέσφερε μίαν δόξα σιδηροφράκτων ἱπποτῶν ἀνὰ τὰς ἀχανεῖς ἀμμόδεις ἐκτάσεις τῶν ἐρήμων τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Αἴγυπτου, μᾶς ἀνακαριστάνει ζωντανὰς ὁ συγγραφεὺς τὰς μυθώδεις καὶ ἐκπληκτικὰς περιπετείας τοῦ ἀγνώστου τούτου ἐπεισοδίου. Μὲ περίτεχρον δεξιότητα, με ἀναστατικήν δύναμιν θαυμασίαν μᾶς ἀνασύρει τὴν ἀλλοίαν τῶν διαφόρων σκηνῶν τοῦ ἱστορικοῦ δράματος.

Ὁ Ἀλμαρίκος ἀποφασίζει τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας τῶν Φαραῶ. Καλεῖ τοὺς ὑποτελεῖς εἰς αὐτὸν φρευδάρχας καὶ πολεμικὸν συμβούλιον συγκροτεῖται. Ἡ κατάκτησις ἀποφασίζεται. Συνέρχονται μετὰ τὰ διάφορα ἐμβλήματα τῶν οἱ βαρῶν ἀπὸ πᾶσαν γωνίαν τῶν λατινικῶν ἡγεμονιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ μικρὰ, φρίσσουσα ὄμως ἐκ μένους πολεμικοῦ στρατιᾶ ἐκινεῖται καὶ διέρχεται παρὰ τὴν θάλασσαν τὴν ὁδόν, ἡ ὁποία φέρεται ἀπὸ τῆς Ἁγίας Γῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον, — τὴν ἰδίαν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν αἱ στρατιαὶ τῶν μεγάλων Φαραῶ τῆς 11^{ης} δυναστείας, αἱ στρατιαὶ τοῦ Καμβύσου, ἀκόμη καὶ τοῦ Βοναπάρτου. Ἐπειτα οἱ σιδηροχιτῶνες ἱππῶται πολιορκοῦν τὰς μεγάλας μουσουλμανικὰς τότε πόλεις τῆς Αἴγυπτου, — τὸ Κάιρον, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὴν Δαμιέτην, — συμμαχοῦν μετὰ Μουσουλμάνους, — εἰσέρχονται ἐκθαμβοὶ εἰς τὰ χρυσοποικιλὰ καλὰ τῶν Καλιφῶν, — παλαίουν κατὰ τῶν στρατηγημάτων, τὰ ὁποῖα μηχανεύονται οἱ ἐμίρη τῆς Αἴγυπτου, — τυφλώνονται ἀπὸ τὴν καυστικὴν καὶ χυμαιομένην ἄμμον τῶν γηίνων θαλασσῶν τῆς ἐρήμου, — σαράνονται ἀπὸ τὴν ματωρὴν ἐπέλασιν τοῦ γηραίου Νεῖλου, τὸν ὁποῖον ἐξαποστέλλουσιν κατ' αὐτῶν οἱ Αἰγύπτιοι, καταστρέφοντες τὰ κανονίζοντα τὸν δρόμον τοῦ διαφράγματα καὶ συγκρατοῦντα αὐτόν.

Συνεντεύξεις τῶν ἱπποτῶν πρὸς τοὺς ἐμίρας, διαπραγματεύσεις εἰρήνης ἢ συμμαχίας, — πρεσβευταί πρὸς τὸν *Μανουήλ* τὸν Κομνηνόν, τοῦ ὁποῖου ζητεῖ τὴν βοήθειαν ὁ Ἀλμαρίκος πρὸς κατάκτησιν τῆς Αἴγυπτου — ἀναλήψεις τοῦ βυζαντινοῦ βασιλέως ἀνὰ τοὺς δρυμοὺς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τῶν Φράγκων πρεσβέων — αἱ λαμπρότητες καὶ χλιδαὶ τοῦ βυζαντινοῦ Παλατιοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αἱ εἰς ἄλλην γωνίαν τοῦ κόσμου τῶν Παλατιῶν καὶ χαρμιῶν τοῦ Κάιρου, — ἐπιστολαὶ τῶν βεζιρῶν καὶ ἐμῶν πρὸς ἀλλήλους εἰς φλογεροῦς στίχους ποιητικοῦ οἴστρου τῆς ἐρήμου, — πάντα ταῦτα διαδέχονται ἀλλήλα εἰς εἰκόνας ἐκτυπικῶν, εὐρείας συνδέσεως καὶ ποικιλίας καταθελούσης τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου καὶ τοῦ φιλοστοροῦ.

Μέσα εἰς τὸ ἀπέραντον καλὰ τῶν Καλιφῶν εἰς τὸ Κάιρον τὸ ὁποῖον καταμαγεῖ τοὺς τυχοδιώκτας ἱππῶτας, ὑπάρχει ἐρημητήριον 700 μοναχῶν, βιβλιοθήκη δύο ἑκατομμυρίων τόμων. Ποῖον παραδοξότερον θέαμα διὰ τῶν ἱστορικῶν ἀπὸ τὰς συνεντεύξεις τῶν Φράγκων ἱπποτῶν μετὰ τοὺς Καλιφᾶς, ἐκπεληγμένων ἐνώπιον τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν ἀναστραπτόντων κοσμημάτων τῶν μουσουλμανικῶν παλατιῶν! Ἐπειτα συνεντεύξεις μετὰ τὸν αὐτοκράτορα τὸν Ἑλληνα, ὁ ὁποῖος κεχηγνότης περιάγει αὐτοὺς ἀνὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ παλάτια τοῦ Βυζαντίου καὶ τοὺς μυθώδεις θησαυροὺς, οἱ ὁποῖοι κρύπτονται εἰς αὐτὰ!

Ποῖος θὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς ἄβρους σοφοῦς τῆς Ἀλεξάνδρειας, ὅτι μίαν ἡμέραν ἐπάγει εἰς τὸν πολυθρόνλον φάρον τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἐν τῶν ἐπτά θαυμάτων τοῦ κόσμου, τὸ μεγαλοπρεπέστερον ἴσως τῶν ἀρχαίων μνημείων, θὰ ἔστησαν οἱ Φράγκοι βαρῶν, τέκνα τῶν βαρβάρων Γαλατῶν, τὸ ἱπποτικὸν φλάμμουρον τῶν μετὰ τὸ ἐμβλημα τοῦ σταυροῦ;

Ἡ πάλιν αὕτη ἡ ἀένναος τῶν λαῶν, αἱ συγκρούσεις αὐτῶν κόσμων διαφόρων ἐντελῶς κατὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰ ἦθη, ὁ συγχρωτισμὸς καὶ αἱ ἐχθρικαὶ ἢ καὶ φιλικαὶ σχέσεις ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἄλλοῦ ἐγεννήθησαν

καὶ ἄλλοῦ παρεσῆρθησαν ἀπὸ τὸν χεῖμαρον τοῦ βίου, — τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ θέλητρον τῶν ἐσωτερικῶν μελετῶν — καὶ τὸ θέλητρον τοῦτε τελειότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον γνωρίζειν ἀνιχνεύει καὶ ν' ἀνασύρει εἰς φῶς ἀπὸ τὰ σκότη, τὰ ὁποῖα σκεπάζουν τὰς λησμονημένας παλαιὰς χρονολογίας ὁ Γουσταῦος Σλουμβερζέ.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

Ὁ Μέγας Ῥωμαῖότης.

Ὁ Heinrich Dernburg ἀπέθανε! Ὁ δαίμων ἐκλίενεν αἰφνης τὴν δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρεπὴς φλόξ ἡ ἀπλέτως φωτίζουσα τὰς ἀχανεῖς πηγὰς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου ἐσβέσθη διὰ παντός. Μὲ τὰς πρώτας χιόνας, πῶν καλύπτονται καὶ νεκρῶν τὴν φύσιν, ἐκάλυψε καὶ τὸ παγερὸν χῶμα μίαν μεγάλην ἐπιστημονικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος.

Φρειδερίκος Δέρνβουργ — Ὑπὸ Νόστος

Ὁ Δέρνβουργ ἀπέθανε! Πενθούσι παρὰ τὸ νεκρικὸν προσκέφαλον ἑκατοντάδες εὐγνωμόνων μαθητῶν, πενθεῖ ὁ διεθνὴς νομικὸς κόσμος, διότι εἰς πᾶσαν τῆς γῆς γωνίαν, ἔνθα θεραπεύεται πως ἡ αὐστηρὰ τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων σταθμιστρία, ἔχει εἰσδύσει πρὸ πολλοῦ φωταυγὲς τὸ ὄνομα τοῦ δεινοῦ τῶν νόμων ἐρημνετοῦ. Θρηνεῖ ἰδιαίτερος ἡ γερμανικὴ ἐπιστήμη, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὄσονοῦται ἀκίβητος ἔτος ὑπῆρξεν εἰπερὶ καὶ ἄλλο ἀπηνές, ἀπαράκασαν διαπρεπεῖς αὐτῆς ἱεροφάντας, οἱ ὁ νομοδιδάσκων Bechmann, ὁ φιλόσοφος Κοῦνο Fischer, ὁ ἱατρὸς Bergmann, ὁ φιλόλογος Blass, οἱ ἀρχαιολόγοι Dilthey καὶ Furtwängler. Τὸ τραῦμα ὅμως εἶναι καίριον διὰ τὴν νο-

μικρή σχολήν του βερολινείου Πανεπιστημίου, ήτις απολέσασα μόλις άρχομένου του έτους τούτου τον έτερον των πρεσβυτάτων αυτής έταίρων, τον σοφόν ποιηκόλογον Άλβέρτον Φρειδερίκον Berner. θρηνηήδη και τον άλλον, τον ύπατον των συγχρόνων ρωμαϊστών Έρρίκον Dernburg.

Η ταύπτερος φήμη είχε ήδη προδιαθέσει δυσμενώς κατά τας τελευταίας εβδομάδας τους ακαδημαϊκούς κύκλους του Βερολίνου, άγγειλασα την άσθενειαν του σοφού πρεσβύτου, εκ του μαύρου δέ πίνακος του Πανεπιστημίου έπληροφορείτο έναγχος ή ευρίδα legum juvenus δι τά έστερεία κατά τό χειμερινόν εξαμήνον των διδασμάτων του Δέρνβουργ. Ουδείς όμως άνέμενε ποτέ δι κεραυνοβόλος της καρδιας συγκοπή θά έτεράτιζε τόσοσ άποτόμως ένα πολυκλέα και εις έπιστημονικήν δράσιν άνεξάντητον βίον. Είναι άληθές ότι πρό πενταετίας ήδη είχε κλονισθή σοβαρώς ή υγεία του Δέρνβουργ, ένθυμοίμα δε άκόμη ζωηρώς την τραγικήν σκηνήν ής ύπήρξα αυτότης μάργς, καθ' ήν στιγμήν ο πολιτικός διδάσκαλος έν τω μέσω της παραδόσεως έλαβε την πρώτην προσβολήν της ήμικληρίας. Οί έπικρατήσαντες τότε φόβοι διακεδάσθησαν καθότι ο Δέρνβουργ ύποβλήθει εις άσθηράν διάταν και μεταβάς προς άναψυχήν εις τό ήπιον κλίμα της μεσημβρινής Μεντόνας άνεκτησε ταχέως την κλονισθείαν υγείαν, από δε του έπομένου εξαμήνου όχι μόνον επανέλαβε τά διακοπήτα μαθήματα, αλλά και άνέπτυξεν ειπερ ποτέ και άλλότε άκαταπόνητον συγγραφικόν σφρίγγος, βαίνον κατά τά τελευταία μάλιστα έτη κατ' αντιστοφρον λόγον προς τας όσημέραι υπό του γηρατος έξαντλουμένης σωματικής δυνάμεις.

Είναι έντελώς άδύνατον να οικιαγραφήσιν τις εις όλίγας γραμμάς την έξέχουσαν του Δέρνβουργ φυσιογνωμίαν, ή να εκτιμήσιν — έστω και άτελώς — τό τεράστιον αυτό έπιστημονικόν έργον, του όποιου τας βάσεις είχε ήδη θέσθι διά της «περι συμψηφισμού» (compensatio) έναισίμου διδακτορικής διατριβής, ήτις ύπήρξεν ο πρώτος άσφαλής προάγγελος ύποφωσκούσης μεγαλοφυΐας. Αί έπακολουθήσασαι έπιστημονικά έργασία τάχιστα έξησφάλισαν την φήμην του νεαρού τότε λειτουργού της Θέμιδος, όστις μόλις εικοσιπενταέτης έκαλείτο ως καθηγητής του Ρωμαϊκού Δικαίου εις τό Πανεπιστήμιον της Ζυρίχης. Μετά όκταετίαν περίου διορίσθη τακτικός καθηγητής έν τω Πανεπιστημίω της Χάλλης, έκτοτε δε άφασιώθη εις την μελέτην του Ρωσικού άστικού δικαίου, όστις έξεπένησε τρίτομον σύγγραμμα¹.

¹) Βιογραφικά σημειώσεις. Ο Dernburg γεννήθη τή 3 Μαρτίου 1829 έν τή άρχαιοπρεπέι Μαγεντία της παραρρηγνείου Έσσης, διήκουσε δε ακαδημαϊκάς σπουδάς έν Γκίσσεν και Βερολίνω Τφ 1851 διορίσθη ύφηγητής έν Χαϊδελβέργη, όπου μετά του Brinkmann και άλλων ίδρυσε τό «Κριτικόν περιοδικόν έκπάσης της νομικής έπιστήμης». Τφ 1854 διορίσθη έκτακτος και μετ' όλίγον τακτικός καθηγητής του Δικαίου έν τω Πανεπιστημίω της Ζυρίχης. Τφ 1862 προσεκλήθη υπό του Πανεπιστημίου της Χάλλης, ύπερ άντεπροσώπου ένό του 1866 έν τή πρωσιακή γερουσία. Την βερολινεϊον έδραν κατέλαβε τφ 1873 ως διάδοχος του Rudorff, διορισθείς ταχέως διά βασιλικού διατάγματος Ισόβιον μέλος του Herrenhaus. Έχρημάτισε δις πρότασις του Πανεπιστημίου, είχε δε τον τίτλον του νομικού μυστικοσυμβούλου. Έκ των άλλων προς τον Δέρνβουργ τιμητικών ένδειξεων, ιδιαίτερον μνείας άξια τυγχάνουν ή άπονομή του σπανιώτατα εις νομικούς άπονεμηθέντος παρασήμου της έπιστημονικής και καλλιτεχνικής

Μεταξύ των πρώτων έπιστημονικών έργων του Δέρνβουργ πολλήν είχε προξενήσθι έντύπωση μία μελέτη περί των εισηγήσεων του Γαίου (1869), τας όποιάς άρχομένου του παρελθόντος αιώνος είχαν άνακαλύψη έν Βερώνα επί παλιμψηστου, φέροντος έπιστολάς του άγίου Γεωργίου, ο πολλός ιστοριοδίφης και πολιτικός άνήρ Γεώργιος Niebuhr. Η άνακάλυψις του Niebuhr είχε άναστατώσθι τον νομικόν κόσμον, καθότι άνετράπησαν δι' αυτής πολλά μέχρι της εποχής εκείνης έπικρατούσαι έσφαλμένα δοξασία, εκλονισθή δ' έν μέρει και τό νομοθετικόν γόητρον των συνεργατών του Ιουστινιανού Θεοφίλου και Δωροθέου. εις ους άπεδίδοτο ή σύνταξις των Ιουστινιανειων εισηγήσεων, αίτινες δεν ήσαν ή άπλή άντιγραφή του μέχρι των άρχων του δεκάτου ένάτου αιώνος άγνωστου κειμένου του Γαίου μετά τινων συμπληρωματικών προσθηκών και άναγκαίων τινών άφαιρέσεων των πεπαλαιωμένων in desuetudinem περιελθουσών διατάξεων. Εις τους εγκνήφαντας βαθύτερον εις την μελέτην των πηγών ιδιαιτέραν προξένει έντύπωσιν τό γεγονός ότι τό ύφος των εισηγήσεων του Γαίου, ουδεμίαν είχε σχέση προς τό ύφος των γνωστών της κλασικής εποχής ρωμαίων νομοδιδασκάλων. Η ρέουσα γλώσσα, ή σαφήνεια των ιδεών, ο άπλοός τρόπος της εκθέσεως των ζητημάτων, ή απάράμυλλος μέθοδος παρουσίασαν εις την έκθαμβήν νομικόν κόσμον μίαν νέαν προσωπικότητα, περί την όποιαν μεγάλη ήγήρθη συζήτησις. Ο Δέρνβουργ άνέλαβε να δικαιολογήσθι δι' έμβριθών έπιχειρημάτων τό συμπέρασμα, εις δ' είχε καταλήξθι, δηλαδή ότι αι Institutiones του Γαίου δεν είναι παρά άντιγραφον προχειρών σημειώσεων (Kollegienheft) άκροατού τινός, συντεταγμένων επί τή βάσει της προφορικής διδασκαλίας του Γαίου, όστις έδίδασκε πιθανώς έν τινι των έπαρχιακών νομικών σχολών της αυτοκρατορίας. Εις τό συμπέρασμα τούτο κατέληξεν ο Δέρνβουργ στηριζόμενος άνεξαρτήτως των άλλων έπιχειρημάτων, επί του περιφραστικού και έπεξηγηματικού ύφους των εισηγήσεων και της συχνής άναφοράς εις τά πρόσθεν ειρημένα «dixi», «diximus», όπερ έθώρησεν ως τεκμήριον άνθρώπου όμιλούντος από καθέρας. Όμολογώ ότι δεν έπείσθη έν των έπιχειρημάτων του Δέρνβουργ, τοσούτω μάλλον καθ' όσον νομίζω σύνηθες τό διαλεκτικόν τούτο ύφος εις πολλούς λατινούς συγγραφείς, μολονότι δε δεν θεωρώ την υπό του Δέρνβουργ διατυπωθείσαν γνώμην ως έν των έπιτυχεστέρων αυτού έπιστημονικών συμπερασμάτων. δεν δύναμαι ν' άμφισβητήσω την άσθηράν άκολουθίαν των σκέψεων και την συναρπάξουσαν πρωτοτυπίαν της πραγματείας.

Ό,τι έκορύφωσε τον δόξαν του Δέρνβουργ, κομίσαν επί των πτερόγων της φήμης τό όνομα αυτού μέχρι παντός έγγύς ή άπωτάτου σημείου του ήμετέρου πλανήτου, ένθα ύφιστάται ποιά τις νομική έστία, ύπήρξε τό υπό τον τίτλον «Πανδέκται» πρό εισοσαετίας περίου τό πρώτον έκδοθέν κλασικόν σύστημα του Ρωμαϊκού Δικαίου. Ητο όλίγον τολμηρά και πα-

κής άξίας και ή εκλογή αυτού ως μέλους της περιφήμου Academia dei Lincei. Έκ των έργων του Δέρνβουργ μνημονεύται τά έξής. Pfandrecht (δίτομον), Lehrbuch des preussischen Privatrechts (τρίτομον), Vormundschaftsrecht der preussischen Monarchie, Pandekten (τρίτομον), Lehrbuch des deutschen bürgerlichen Rechts (πεντάτομον μετά συμπληρωματικώς υπό άλλων έκδοθεισών πραγματειών περί των Ισχυουσών έσείσι άστικών διατάξεων των διαφόρων γερμανικών κρατιδίων.

¹ Ο Mommsen νομίζει ότι ο Γάιος ήτο νομοδιδάσκαλος έν Τροία.

ρακινδινενυμένη ή άπόφασις να προβή τις εις έκδοσιν νέου συστήματος, καθ' ήν εποχήν έμεισουράνον επί του έπιστημονικού στερεώματος τηλαυγείς άστέρες ως ο δαιμόνιος Jhering, ο έπικίνδυνος σκόπτης, και ο βαθύνους Windscheid, του όποιου ιδία οι «Πανδέκται» έθεωρούντο ως τό τελευταίον προιδόν μιάς προνομίουχου επί ιστορικών βάσεων οικοδομούσης νομικής διανοίας. Ός εκ τούτου, καιπερ έχων πλήρη πεποίθισιν εις την άξίαν του τρίτομου αυτού συγγράμματος, ο Έρρίκος Δέρνβουργ, με ποιόν τινα ένδοιασμόν προσέβη εις την δημοσίευσιν αυτού, ήν συνώδευσε δι' όλίγων χαρακτηριστικών γραμμών, αίτινες δεικνύουν την ύπέροχον του άνδρός μετριοφροσύνην, τό άφηνδέστερον τεκμήριον άληθούς μεγαλείου. «Εις την σπουδαζουσαν νεολαίαν, έγραφε, αφιερούται τό έργον τούτο. Έάν κατορθώσω δι' αυτού να προαγάω τάς σπουδάς της, ο σκοπός έπείσθηθι. Έάν δε και ο με την έφαρμογήν του δικαίου ασχολούμενος νομομαθής άποκομίσθι εκ της μελέτης αυτού άφέλειάν τινα, τούτο θά μου είναι λίαν ευχάριστον». Και περαιτέρω. «Τό σύγγραμμα δεν έχει ως προορισμόν την εκτόπισιν των θαυμασίων έργων των διαπρεστών συγχρόνων νομικών». Και όμως, ό,τι δεν είχε ως προορισμόν, έσχεν ως άποτέλεσμα τό κλασικόν σύγγραμμα του Δέρνβουργ και δι ή ο μόνον έν Γερμανία, αλλά και πανταχού όπου κιλλιεργούνται αι νομικαι σπουδαι, όπου κυριαρχεί εισέτι τό Ρωμαϊκόν Δίκαιον.

Οί «Πανδέκται» του Δέρνβουργ είχαν όμολογουμένως όλα τά πλεονεκτήματα άτινα ήσαν άναγκαία προς διαρκή επικράτησιν. Εις πάσαν γραμμήν διαβλέπει τις την όξείαν παρατηρητικότητα, την βαθείαν μελέτην, την ευστοχον παραβολήν και ταξινόμησιν των πηγών, την απάράμυλλον σαφήνεια του συγγραφέως. Τί δε να είπη τις περί του ύφους; Ουδείς βεβαίως τών επιζώντων γερμανών νομικών, έξαιρέσει ίσως του Solm, έχειρίσθη ποτέ μετά μείζονος άριστοτεχνικότητος τον κάλαμον όσον ο Δέρνβουργ.

Ο Δέρνβουργ ήτο όπαίδος της ιστορικής σχολής, δεν έχάντο όμως, όπως άλλοι, εις ιστορικάς μικρολογίας και λεπτολόγους έννοιών συνδυασμούς. Είχε πάντοτε πρό αυτού ως κριτήριον μέτρον άσφαλές τας ανάγκες του καθ' ήμεραν βίου, βασανίζων επ' αυτών ως επί Αυδίας λίθου την σκοπιμότητα των νομικών διατάξεων και θεωριών.

Έκ του ιστορικού πλαισίου, έγραφε, δέον να προεξήχθι τό πρακτικόν δίκαιον εύρύ και συγκεκριμένον... Μετά της ιστορίας και των κειμένων νόμων δέον να φωτισθι την μελέτην του δικαίου ο πυρρός της Φιλοσοφίας, άλλ' ή Φιλοσοφία ούδαμώς πρέπει να καθίσταται κυρίαρχος επί του πεδίου του ισχύοντος δικαίου. Τον έξοχον νοϋν, έρμηνεύοντα τους νόμους, καθωδήγει πάντοτε ή μεγάλη καρδιά του Δέρνβουργ, ήτις έπαλλε διά τους άδυνάτους και άπροστατεύτες, ύπερ των όποιων έλάμβανε διαρκώς φιλόστοργον και φιλόανθρωπον μέριμναν ο μέγας νομοδιδάσκαλος, θεωρών τό δίκαιον άναποσπαστως συνδεδεμένον προς την έπείκειαν και φιλανθρωπίαν.

Η επίδρασις του Δέρνβουργ επί την νομολογίαν των γερμανικών δικαστηρίων ήτο άνυπολόγιστος. Λίαν επιτυχώς έγραφε ποτέ ο ίδιος αυτό άδελφός, ο διαπρεπής δημοσιογράφος Φρειδερίκος Δέρνβουργ, ότι πās αναφέρων ύπερ της ύποθέσεως αυτού την γνώμην εκείνου ήδύνατο να θεωρη κατά τό ήμισυ κερδισμένον τό ζήτημα.

Ός διδάσκαλος ήτο ο Δέρνβουργ μία των προσφιλεστάτων εις τον φοιτητικόν κόσμον και δημοτικώτατων φυσιογνωμιών. Προς τους νεαρούς μύστας της Θέμιδος έφέρετο, μάλιστα κατά τας συζητήσεις των πρακτικών άσκήσεων, ως ίσος προς ίσους. Εις τά μαθήματα αυτού συνέρρασαν εκατοντάδες, καιτοι ο

Δέρνβουργ από της ακαδημαϊκής καθέδρας δεν είχε χειμαρρώδη εύγλωττίαν, ουδέ την άριστοτεχνικήν καλλιπέειαν, ήτις διέκρινεν αυτόν ως συγγραφέα. Τό ύφος αυτού ήτο άπέριττον, άλλα σαφές, ήρεμο και άφελής ο τρόπος της άναπτύξεως των διαφόρων νομικών και κοινωνικών ζητημάτων, άτινα έξήταξεν ως δεινός άνατόμος μέχρι των μάλλον λεπτεπιλεπτων αυτών ίνών. Ουδέποτε έν τούτοις έξηντλείτο εις άνωφελεις παρεκβάσεις, είχε δε πάντοτε κύριον σκοπόν την τελείαν ανάπτυξιν της ούσιας, καρκεύων τά ξερά ένίστε θέματα διά λεπτών χαριτολογημάτων.

Περί του humor του Δέρνβουργ πλείστα κυκλοφορούσιν άνέκδοτα. Τινών ύπήρξα αυτήκοος μάργς, δεν θεωρώ δε άσκοπον να άποσπάσω της λήθης τό κατωτέρω.

Εις έν από τά τελευταία μαθήματα του 1900 ο Δέρνβουργ είχε έξαντλήσθι όλην του την σοφίαν δια να καταστήσθι καταληπτόν εις τό πυκνόν αυτό άκροατήριον ένα νομικόν γόρδιον δεσμόν, την διαφοράν της obligationis correalis και της obligationis solidaris, περί της όποιας έγράφησαν τοσαυτα και τοσαυτα, όπως έλεγεν ο Bechmann, ώστε θά ήτο αδύνατον ν' αναγνώσθι τις αυτά χωρίς να πάθι τας φρένας. Οί σπουδασται ήκουον εύλαβάς τα verba magistri, έφαινοντο δε κάπως καταπονημένοι, ότι έκρουσεν ο λυτρωτής των ακαδημαϊκών δεινών ήλεκτρικός κωδωνοσκόπος. Ο Δέρνβουργ άνεκεφαλίωσε συντόμως τά ειρημένα και προσέθηκε με τό χαριτωμένον εκείνο μειδίωμα, τό όποιον έπλανάτο πάντοτε επί των χειλέων του σοφού. «Σας εκούρασα, κύριοι, με τας δυσλήπτους θεωρίας, ήτο όμως ανάγκη να τελειώσω σημερον τό άκανθώδες κεφάλαιον, διότι... μόλις κατά τον προσεχθ άίωνα θά συναντηθώμεν πάλιν!»

Έπεκράτησεν όλίγον δευτερολέπτων άσνήθης σιγή, καθ' ήν προσεβλέπεον άλλήλους περιέργως, άλλ' άντιληφθέντες μετ' ου πολυ την σημασίαν των γριφωδών λόγων, άνευφημήσαμεν καταγνώδως τον βραδέως της καθέδρας κατερχόμενον προσφιλή διδάσκαλον. Ητο πραγματικώς... τό τελευταίον ακαδημαϊκόν μάθημα του δεκάτου ένάτου αιώνος.

Άλλην φοράν εις τον συσπουδαστών μου είχε κατορθάσθι να φωτογραφήσθι στιγμιαίως τον Δέρνβουργ, καθ' ήν στιγμήν έξήρχετο του Πανεπιστημίου. Την φωτογραφίαν ταυτην έτοποθέτησε μίαν ήμέραν μεταξύ των υπό έρμηνείαν ασλιδών του άστικού κώδικος, όν συνειδίξε ν' άφίγη ο Δέρνβουργ επί της έδρας κατά τό μεταξύ της πρώτης και δευτέρας ώρας διάλειμμα. Συνεχίζων μετά τινα λεπτά την διδασκαλίαν και λαμβάνων τον κώδικα άνά χειρας μία πολλή φυσικώ τφ λόγω εκπλήξεως άνεκάλυψεν ο Δέρνβουργ την πρωτότυπον εικόνα. «Είναι άμφισβητούμενον ζήτημα, κύριοι, ειπε με θαυμαστήν έτοιμότητα πνεύματος, άν κατά τον γερμανικόν άστικόν κώδικα δύναται τις να συνάψθι δικαιοπραξία μετ' άγνωστων προσώπων, τούτο όμως δεν μ' έμποδίζει ποσώς να εκφράσω θερμάς εύχαριστίας εις τον άγνωστον δωρητήν της εικόνας αυτής, ήτις, όμολογώ, είναι... ώραιότερα του πρωτοτύπου της...»

Ο Δέρνβουργ ύπήρξεν άτυχεστάτος οικογενειάρχης. Πρό τεσσαράκοντα ετών άπώλεσε την προσφιλή σύζυγον, πρό δεκαετίας δε τον μόνον υιόν του. Στερημένος της οικογενειακής εύτυχίας και προκρίνας των έφημέρων άπολαύσεων την άκαταπόνητον εργασίαν ύπερ της προαγωγής της έπιστήμης μέχρις έσχάτου γηρατος, άφιέρωσε όλον τον βίον αυτού εις τον άνέσπερον βωμόν του Ρωμαϊκού Δικαίου. Διήγαγε βίον έρημον έν τή κοιμητή έπαύλει της Kirachen Allee, όπου έδέχετο φιλοφρόνους τους έξ όλων των κρατών της γης ως προς προσκνήμια μεταβαίνοντας εκεί μαθητάς του. Η έπαυλις κείται εις την τελευταίαν άκραν του West-

end. Πλούσιος κήπος την περιβάλλει, πέραν δ' εκτείνεται εὐρύς ὁ ὄριζον. Ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ὠραίων δένδρων συνεκέντρωνεν ὁ σφοδρὸς ἐρημίτης τὰς ἐπιστημονικὰς ἀλήθειαις ἐκεῖθεν ἐξοφενδόνειεν αὐτὰς ἱερουσίας πάντοτε τὸ ἄρωμα τοῦ ἀσπίλου περιβάλλοντος καὶ τὴν καθαρὰν πνοὴν τῆς ἀτμοσφαιρας ἐξ ἧς προήρχοντο. Ὁ νομικὸς κόσμος μετ' ἀδημονίας ἀνεμεινεν ἐκάστοτε τὴν στιγμήν νὰ ἐντρύφησιν λαϊμάργως εἰς αὐτάς.

Πρὸς γενικὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Δεσφύρου, ὃς θεωρηθῶσιν ἀρκετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα, αὐτὰ χαράσσει εὐλαβῶς καὶ εὐγνωμόνως ὁ νεώτερος καὶ ἀσημότερος αὐτοῦ μαθητῆς

[Βερολίνον]

BIZΟΥΚΙΑΔΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ὁ κ. Χ. Χρηστοβασίλης μᾶς στέλλει τὰ ἀκόλουθα ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐν τῷ τελευταίῳ τῶν Παναθηναίων τεύχει παρατηρήσεις τοῦ κ. Α. Σκια, ἐπὶ τοῦ περὶ Ἡπειροῦ ἀρθρου του.

Τῷ κ. Ἀνδρέῳ Σκια, ἀρχαιολόγῳ...

Ἀκολουθώντας πιστὰ τὴν ἱστορία καὶ τὰ πράγματα κ' ὡς Ἡπειρώτης, ἂν ὄχι ἄλλο, γνωρίζοντας τὴν Ἡπειρὸν καὶ τὰ ἡπειρωτικὰ πράγματα τοῦλάχιστον ὄσον ὁ κ. Ἀνδρ. Σκιας τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιολογία, φρίττω, ὅταν ἀκούω μορφωμένους ἐλευθέρους Ἕλληνας νὰ λέγουν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔχομε ἀδέρφια τοὺς Ἀλβανούς (ἐννοῶ τοὺς Τουρκαλβανούς), πρῶτον διότι γένομεστε καταγέλαστοι στὸν κόσμον, καὶ πρὸ πάντων σ' αὐτοὺς τοὺς Ἀλβανούς, οἱ ὁποῖοι ἀποκρούουν καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα, ὅτι ἔχουν καμμιά συγγένεια μ' ἐμᾶς, καὶ δεύτερον διότι, ὅταν οἱ Ἡπειρώτες ἀκούητε τοὺς ἐλευθέρους ἀδερφοὺς μας, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ζητοῦμε καὶ ἀπαιτοῦμε βοήθεια νὰ μᾶς σώσουν ἀπὸ τὴν ἀφώρητη τυραννία τῶν Ἀλβανῶν, νὰ μᾶς λέγουν, ὅτι τοὺς ἔχομε, κ' αὐτοὶ κ' ἐμεῖς, ἀδερφοὺς αὐτοὺς τοὺς δημίους μας, μᾶς πιάνει ἀπελπισία θανάτου! Ἄν ἐννοῦν τέλος πάντων οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες νὰ ἔχουν τοὺς Ἀλβανούς ἀδερφοὺς τους, ἐναντίον τῆς ἱστορίας, χάρισμά τους καὶ νὰ τοὺς χαίρωνται, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἡπειρώτες, οἱ τυραννοῦμενοι μὲ ἀνήκουστα δεινὰ ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς, δὲν θὰ παύσωμε ποτὲ ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς θεωροῦμε δημίους μας.

Ἐρωτῶ πάντα ἐλεύθερον Ἕλληνα ὑπερασιαστὴ καὶ θιασώτη τῶν Ἀλβανῶν, τῶν ὁποίων ἡ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ εἶναι ὁ ἐξάλβανισμὸς καὶ ἡ κατάκτησις τῆς Ἡπειροῦ καὶ τῆς Μακεδονίας, ἀφοῦ ὑπάρχουν δέκα ἀλβανικὲς ἐφημερίδες, ποὺ μᾶς πολεμοῦν καὶ μᾶς ὕβριζουν καὶ αὐτὰ τὰ ἱερῶτά μου, πῶς δὲν ὑπάρχει, ἔστω καὶ μὴ μόνον ἀλβανικὴ ἐφημερίδα, ποὺ νὰ μᾶς ἀγαπᾷ καὶ νὰ μᾶς ὑπερασπίζεται.

Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ διάδοχοί τους Ἀλβανοὶ ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἐσπύδραμαν ποτὲ ἐναντίον τῶν Σλαβῶν, τῶν Φρύγκων καὶ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἀπεναντίας πάντα ἔκαναν καταστροφικὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὴν ἑλληνικὴν χώραν. Ἄν δὲ μερικὲς ἀλβανικὲς πατριεὶς ἐγκαταστάθηκαν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀγωνίστηκαν μαζὺ μὲ τοὺς Ἕλληνας, αὐτοὶ δὲν ἀντιπροσώπευον τὸ ἀλβανικὸν ἔθνος, διότι ἔχασαν τὸν ἀλβανισμὸν τους καὶ ἀπέτελεσαν μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ἀγωνίστηκαν ὡς Ἕλληνες κ' ὄχι ὡς Ἀλβανοί. Ἡ ἱστορία τῆς βασιλείας τῶν Ἀλβανῶν Τεῦθας καὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τοῦ Τεπελενιώτη εἶναι, νομίζω, δυὸ τρανότερες ἀπόδειξεις ἀπὸ τὰς πολλὰς, ὅτι οὔτε οἱ Ἰλλυριοὶ οὔτε οἱ Ἀλβανοὶ εἶταν ποτὲ φίλοι καὶ πολὺ περισσότερον ἀδέρφια τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν εἶναι ἀλήθεια, ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ—Ἀλβανοὶ ἐπολέμησαν μὲ τοὺς Ἑλληνομακεδόνας ἐναντίον τῶν Ρωμαίων ὡς σύμμαχοι τῶν Μακεδόνων, ἀλλ' ἐπολέμησαν ὡς ὑποταγμένοι τῶν Μακεδόνων, ἢ μισθοφόροι τους, καθὼς ἐπολέμησαν ἀμέσως ὕστερα καὶ ὡς ὑποταγμένοι καὶ ὡς μισθοφόροι τῶν Ρωμαίων ἐναντίον πρώτα-πρώτα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὕστερα ὅλων τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἐνθ' ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν ἐσχματίσαμε ποτὲ ρωμαϊκὴ λεγεῶνα.

Οἱ ἐπιχώριες ἑλληνικὲς παραδόσεις γὰρ τοὺς Ἀλβανούς; Φρίκη! Παριστάνουν πάντα τοὺς Ἀλβανούς διηρασμένους γὰρ ἑλληνικὸ αἷμα!

ἔχουν τὴν ἀξίωσιν οἱ φιλαλβανοὶ ἐλεύθεροι Ἕλληνες νὰ τυραννοῦμετε ἡμεῖς οἱ Ἡπειρώτες ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς, νὰ βλέπωμε τὴν περιουσίαν μας νὰ τὴν ἀρπάξουν οἱ Ἀλβανοί, νὰ διώκωμε ἀπὸ τὴν πατρίδα μας ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς, νὰ χάνωμε τὰ σπύτια μας ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς, νὰ καταστήσωμε ὡς ἄλλοι Ἰσραῖτοι, τρέχοντες μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀγαπημένην μας πατρίδα ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς καὶ νὰ μὴ λέμε τὸν πόνο μας, νὰ μὴ ὑποδεικνύωμε πῶς μπορεῖ νὰ σωθῇ ἡ Πατρίδα μας ἀπὸ τὸν μέγαν ἀλβανικὸν κίνδυνον γὰρ νὰ μὴ κακοφανεῖ τῶν ἀδερφῶν τους τῶν Ἀλβανῶν; Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι εἴμεστε χριστιανοί, καὶ ὑπομένομε τὴν τυραννίαν τῶν Ἀλβανῶν, ἀλλὰ δὲν ἔχομε καμμιά εὐχαρίστησιν νὰ τοὺς στρέφωμε καὶ τὴν ἑτέραν παρεῖαν ἢ νὰ τοὺς λέγωμε «εὐχαριστῶ» διότι μᾶς τυραννοῦν καὶ μᾶς καταστρέφουν ἔτσι ἀπάνθρωπα!

Ἄς μάθουν οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες, τ' ἀδέρφια μας, ὅτι, ἂν ἡ πατρίδα μας ἢ Ἡπειρὸν δὲν ἀνῆκε στὸ ἑλληνικὸν Βασίλειον σήμερον, τοῦτο εἶναι ἔργον τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὁποῖοι τὴν διεκδίκησαν ὡς ἀλβανικὴ χώρα. Αὐτὸ εἶναι μὴ μὴ μὴ ἀπόδειξις, νομίζω, ὅτι κανένα κοινὸν δὲν ὑπάρχει μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, διότι ἂν οἱ Ἀλβανοὶ εἶταν ἀληθινὰ ἀδέρφια τῶν Ἑλλήνων, ὅπως τοὺς θέλουν οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες, ὄχι μόνον δὲν θὰ γέγονταν κανένα ἐμπόδιο ἐπὶ τὴν παραχώρησιν τῆς Ἡπειροῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ θὰ συντελοῦσαν νὰ παραχωρηθῇ.

Ἄς μάθουν τ' ἀδέρφια μας, οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες, ὅτι, ἀφοῦ δὲν ἐστάθηκε δυνατὸ νὰ γείνων Ἕλληνες οἱ Τουρκοκρήτες, Ἕλληνες γηνοῦνται, ποῦ εἶχαν πατρίδα τὴν ἑλληνικώτατην Κρήτην καὶ μητρικὴν γλῶσσαν τὴν ἑλληνικὴν, εἶναι χίλιες φορὲς πλεῖον ἀδύνατον νὰ γείνων οἱ Ἀλβανοί, οἱ ὁποῖοι οὔτε Ἕλληνες ὑπῆρχον ποτὲ, οὔτε ἡ πατρίδα τους εἶναι Ἑλλάδα, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ γεωγράφος Πτολεμαῖος, λέγοντας: «Ἀρχὰ Ἑλλάδος ἀπὸ Ὠρικίας», καὶ ὁ Διονύσιος ὁ περιηγητής:

«Ὠρικίην θ' ὕπερ αἰαν, ἐρεῖται Ἑλλάδος ἀρχή».

Ἄς μάθουν τ' ἀδέρφια μας, οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες, ὅτι ἡ Ἡπειρὸν ἂν κινδυνεύη σήμερον, κινδυνεύει ἀπὸ τὴν Ἀλβανία κ' ἀπὸ τὴν ἀλβανικὴν ἰδέαν ὅπως ἡ Μακεδονία ἀπὸ τὴν Βουλγαρία καὶ χειρότερα ἀκόμα.

Ἄς μάθουν τέλος, ὅτι, ἂν ἡ Τουρκία ἀναγκαστῇ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, οἱ Ἀλβανοί, ἂν δὲν γείνων ἀνεξάρτητο Κράτος, θὰ πᾶν ἄλλοι μὲ τὴν Ἀυστρία, κ' ἄλλοι μὲ τὴν Ἰταλία, κ' ὄχι μὲ τὴν Ἑλλάδα, γὰρ πολλοὺς ἄλλους λόγους, ἀλλὰ πλεῖστον διότι θεωροῦν τοὺς Ἕλληνας ἔθνους—λέγετέ τους ἔσπευσε ὅσο θέλετε ἀδέρφια σας, κ. κ. ἐλεύθεροι Ἕλληνες—«τοὺς θεωροῦν ἔθνικους ἐχθροὺς καὶ ἀνίκτους νὰ τοὺς θρῆξουν καὶ νὰ τοὺς μισθοδοτήσουν.— Ἀλβανὸς θὰ εἴπῃ μισθός».

Τὸ ἔργο μου ἐμένα. ποῦ ξέρω καὶ τὴν πατρίδα μου τὴν Ἡπειρὸν καὶ τοὺς Ἀλβανούς τόσο καλά, ὅσο ξέρει καὶ ὁ κ. Ἀνδρ. Σκιας τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιολογία δὲν εἶναι νὰ βάλω μάχαρον μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν—διότι ἡ μάχαρον εἶναι βαλμένη ἀπὸ χιλιάδες χρόνια τώρα ἀνάμεσά τους—ἀλλὰ νὰ ὑπε-

ρασιπῶ τὴν κινδυνεύουσα πατρίδα μου Ἡπειρὸν, ποῦ κινδυνεύει ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν μεριὰ ἀπὸ τὴν ἀμάθεια τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων, ποῦ δὲν ξέρον τὴν κατάστασιν τῆς καὶ τοὺς κινδύνους τῆς, νομίζοντες ἀδερφοὺς μας τοὺς δημίους τῆς!

Οἱ ἀγῶνες μου γιὰ τὴν Ἡπειρὸν ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν εἶναι ἀγῶνες ἀμυντικοὶ καὶ ὄχι ἐπιθετικοί, ἀγῶνες ἱεροὶ καὶ ἅγιοι, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ συνδράμῃ ὅλος ὁ Ἕλληνισμὸς, ἀφίνοντας κατὰ μέρος σκουριασμένους ἰδέας καὶ ἀνεφάρμοστες θεωρίας, διότι ἂν ὁ Ἕλληνισμὸς ἐξακολουθήσῃ τὴν αἰώνια ἀφέλειά του, σκεπτόμενος γιὰ τὴν Ἡπειρὸν καὶ τοὺς Ἀλβανούς, ὅπως σκέπτεται ὡς τὰ τώρα, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγα χρόνια ἢ Ἡπειρὸν θὰ εἶναι μόνον ἀπάνω στὸ χαρτί, θὰ εἶναι ἐρημὴ ἀπὸ Ἕλληνας, θὰ εἶναι ἀλβανικὴ ἐπαρχία ὑπὸ τὴν προστασίαν τούτης ἢ ἐκείνης, τῆς Δυνάμεως καὶ τότε νὰ μᾶς ζήσουν οἱ φιλαλβανικὲς ἐκφράσεις τῶν διαφόρων ἀναρχοδίων σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔκαναν καλύτερα νὰ καταγίνωνται μὲ τὰ ἔργα τῆς ἐπιστήμης τους, καρὰ μὲ ἔργα ξένα τους! Δηλαδή ὅπως εἶπε ἐκεῖνος ὁ ἀρχαῖος πρόγονός μας: «Μέχρις ὑποδημάτων».

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΔΗΣ

Ἦ. Γ. Παραπέμπω τὸν φίλον κ. Ἀνδρ. Σκιαν καὶ τοὺς λοιποὺς ποὺ θέλουν νὰ σκιμαχοῦν μ' ἐμένα, στὲς τελευταῖες ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας γιὰ νὰ ἰδοῦν τὰ μαρτύρια τοῦ Ἕλληνισμοῦ τῆς Ἡπειροῦ ἀπὸ τοὺς ἀδερφοὺς τους τοὺς Ἀλβανούς!

X. X

Εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ τεύχους αὐτοῦ, δημοσιεύομεν ἕνα ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα πετράδια τῆς ἀθανάτου δημοτικῆς μας Μούσης, ἢ «Ἀντρειωμένη». Μᾶς ἔρχεται καὶ αὐτὸ τὸ τραγούδι ἀπὸ τὴν Ρόδον καὶ τὸ ὀφείλομεν εἰς τὸν ἀγαπητὸν συνεργάτην μας κ. Παῦλον Γενεῦτον.

Ἡ «Ἀντρειωμένη» ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα Ροδίτικα τραγούδια ποὺ ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὰ «Παναθηναία» εἶναι τὸ ἀραιότερον καὶ τὸ παραστατικώτερον. Μαγεύει ὄχι μόνον μὲ τὰς μεγαλοπρεπεῖς εἰκόνας του ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν βαθὴν συμβολισμὸν του.

Μία δλόκληρος τραγωδία καὶ ἕνας γλυκὺς λυρισμὸς ἐξέρχεται ἀπὸ κάθε στίχον τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ ὁποῖον ὁμοίον ὀλίγα ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ δημοτικὴ μας ποιησις. Καὶ μολοντὶ εἰς μερικὸς στίχους βλέπει κανεὶς τὸν ἀντίλαλον τῶν στίχων τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου, ἐν τούτοις τὸ ἄρτιον τοῦ συνόλου καὶ τὸ μεγαλοφάνταστον αὐτοῦ ὀφείλεται εἰς τὸν λαὸν τῆς Ρόδου.

Αἰ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνίου ἐργασίαι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐπερατώθησαν καὶ τὸ περιελάλησεν μνημονίον ἐξησφαλισθὲν ἀπὸ πάντα κίνδυνον, ἕως ἄρτι. ἀργότερα, τὸ Δαφνὶ γείνη προσκνήμημα ἐκτελουμένων ποικίλων ἐργασιῶν ἐμπειρίας. Ὁ διευθύνων τὰς ἐργασίας ταύτας τῆς ἀναστυλῶσεως τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Δαφνίου ἀποστέλλεται ὑπὸ τῆς Γενικῆς Ἐφορείας εἰς τὴν Πάρον καὶ Σίκωνον πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἐκεῖ βυζαντινῶν μνημείων καὶ μελέτην τοῦ καλλητέρου τρόπου πρὸς ἐπίσσωσιν αὐτῶν. Εἰς τὴν Πάρον, ἐν τῷ παλαιωτάτῳ ναῷ τῆς Ἐκατοσταυλιανῆς, σώζεται θαυμάσιον κιβώριον, ἦτοι ἐπιστέγασμα τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Εἰς τὴν Σίκωνοσταλακίαν δωρικὸς ναὸς ἔχει μεταβληθῆ εἰς βυζαντινόν.

Εἰς τὸ Παρίσι αὐτὴν τὴν στιγμήν τὸ ζήτημα τῆς Τύχης ἀπασχολεῖ ἐκτὸς τοῦ ὄχλου ὅστις τυφλῶς

πιστεύει εἰς τὴν ἀδικὸν αὐτὴν θεότητα, καὶ πλείστα ἐκλεκτὰ πνεύματα ἐκ τοῦ φιλολογικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ κόσμου.

Ὁ διάσημος μαθηματικὸς καὶ καθηγητῆς τῆς οὐρανίου μηχανικῆς εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας Πουανκαρέ ἔχει ἀφιερῶσει πλείστας περὶ Τύχης μελέτας, διὰ τῶν ὁποίων καταφαίνεται ἡ πρός αὐτὴν πίστις του. Ὁ Βέλγος ποιητῆς Μάτεβλιχ ἐπίσης πιστεύει εἰς τὴν Τύχην.

Ὁ Δαντὲς ὅμως εἰς τὴν «Μηνιαίαν Ἐπιθεώρησιν» ἀφιερῶναι μακρὸν ἀρθρον διὰ τοῦ ὁποίου προσπαθεῖ νὰ ἴδῃ τ' ἀποτελέσματα τῆς τύχης μετὰ τινος σκεπτικισμοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ἀμφισβητεῖ καὶ τὰς ἐπιτυχίας τῶν παικτῶν εἰς τὰ τυχερὰ παιγνίδια ὅπως ὁ μπακαρῆς καὶ ἡ ρουλέτα. Τοιουτοτρόπως ἀπὸ σκέψεως εἰς σκέψιν καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ὑπάρχουν νόμοι τῆς τύχης ἀλλ' ἄπλως φαινόμενα καὶ συνιστᾷ ὅτι εἰς τοιοῦτον εἶδος ζητήματα τὰ ὁποῖα συνταράσσουσιν τὴν ἡμερίαν τῶσαν ὠραίων διανοῶν πρέπει νὰ εἴμεθα εἰλικρινέστεροι καὶ σαφέστεροι διότι εἶνε ἐπικίνδυνον νὰ τρέφωμεν μὲ παραλογισμοὺς τὸν μεταφυσικὸν μυστικισμὸν μας.

Εἰς τὴν «Βορειοαμερικανικὴν Ἐπιθεώρησιν» ὁ κ. James Huncker δημοσιεύει ἐνδιαφέρουσαν μελέτην περὶ τοῦ μυστικοπαθοῦς Γάλλου μυθιστοριογράφου I. K. Huysmans. ἐντὸς τοῦ ὁποίου βλέπει παραστρέφως τοῦ μυστικιστοῦ καὶ τοῦ ἀριστοκράτου ἀνθρώπου τῆς σκέψεως, τὸν μονδαρίνον τῶν γραμμάτων καὶ τὸν μέγαν ἀπαισιόδοξον ὅστις δὲν ἀφίνει οὐδεμίαν εὐκαιρίαν ὅπως παρουσιάσῃ τὴν ἀπαισιόδοξίαν του.

Τὸ ὄνομα τοῦ Huysmans σήμερον εἶνε γνωστὸν ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ὄχλον. Τὴν δημοτικότητα του ὁμως αὐτὴν δὲ τὴν ὀφείλει εἰς τὴν συμπάθειαν τοῦ ὄχλου πρὸς τὰ φιλολογικὰ του ἔργα, ἀλλ' ἄπλως εἰς τὸν θόρον του ἐδημογραφίτη γῆρας τοῦ ὀνόματος του ὡς ἐκ τοῦ προσηλυτισμοῦ του εἰς τὰ δόγματα καὶ τοὺς τύπους τοῦ καθολικισμοῦ.

Ὁ κ. Huncker θεωρεῖ τὸν Huysmans κατὰ βάθος ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρας καλλιτέχνας τοῦ λόγου, ὅστις ἀφοῦ ἀνέλυσε κατ' ἀρχῆς εἰς τὰ ἔργα του ὅλας τὰς κοινωνικὰς σαπρίας, κατόπιν, ἀπὸ ἕνα αἰσθημα ἐγωιστικῶν ὀρμημένων, ἐνεκλεισθῆ εἰς τὸ καθοικου του διὰ νὰ συμπληρώσῃ ἐκεῖθεν τὰς περὶ τῆς κοινωνίας θεωρίας του πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν αἰσθάνεται κανένα αἰσθημα φιλαλληλίας.

Εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο Κόσμων» ὁ Ρενὲ Ντουμικ δίδει μακρὰν καὶ ὠραίαν εἰκόνα τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς τοῦ Λαμαρτίνου ἀπὸ τοῦ 1820-1830 διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τοῦ ποιητοῦ. Αἱ ἐπιστολαὶ αὐταὶ μᾶς παρέχουν τὴν εὐκαιρίαν ὅπως βαθύτερον ἐνηνοσώμεν τὸν χαρακτήρα τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ Λαμαρτίνου καὶ αἰσθανθῶμεν ζωηρότερα τὴν καλλονὴν αὐτῶν.

Αἱ ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται εἰς τὴν σύζυγόν του, μίαν ψυχὴν τῶσον ἐκλεκτὴν καὶ ἡ ὁποία ἦτο ἢ καλυτέρα τῶν συμβούλων του. Εἰς τὰ γράμματα αὐτὰ τῆς διηγείται, ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἔμεινε εἰς τὸ Μασόν, τὰ ἐπεισόδια τῆς διαμονῆς του εἰς τὸ Παρίσι, τὰ διαβήματά του, τὰ σχέδιά του, τὰς ἐπισκέψεις του, τὰς ἐλλείψεις του καὶ τὰς ἀπογοητεύσεις του, τὴν πρόωπὴν του ὑπομηφιότητα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καθὼς τὰς ἐπιθέσεις του καὶ τὴν ἀποτυχίαν του ὅπου ἐπροτιμήθη ὁ Δρόξ ἀντ' αὐτοῦ.

Μετὰ τὰς ὠραίας αὐτὰς διηγήσεις ἀρχίζουν ἄλλαι σοβαρότεραι. Αἱ περιγραφαὶ τοῦ ταξιδίου του εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ μονομαχία του μὲ τὸν Πέπε καὶ αἱ ὑποδοχαὶ ποῦ τοῦ ἔκαμαν εἰς τὴν Φλωρεντίαν ὁ δούξ τῆς

Τοσκάνης και εις τὴν Πάρμαν ἢ πριγκίπισσα Μαρία Λουίζα. Ὅχι ὀλιγώτερον θελατικὴ εἶνε ἡ διήγησις τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς τὸ Παρίσι ἢ ἐκλογή του ὡς ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ἡ θλίψις του πού ὡς μία μεγάλη σκιά ἠπλώθη ἐπὶ τῆς ψυχῆς του διὸ τὸν θάνατον τῆς μητέρας του τὴν ὁποίαν ἐλάτρευε.

Ὁ Ντουμικ διηγείται πῶς συνετέθησαν αἱ « Ἀρμονίαι » του ἐπίσης ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Λαμναίου εἰς κλειστά ποιήματα τῆς συλλογῆς αὐτῆς ἰδίως δὲ του Ὕμνου εἰς τὸν Χριστόν. Ἐν ὀλίγοις εἰς τὰ γράμματα αὐτὰ πρὸς τὴν σύζυγόν του βλέπει κανεὶς τὰ μυχιαίτατα τῆς ψυχῆς τοῦ Λαμαρτίνου, διότι εἶνε αἱ τελευταῖαι ἐκμυστηφένους τῆς ἐμμονῆς του πρὸς τὰ πατροπαράδοτα ὁπόθεν τὸν ἀπέσπασε τὸ ταξεῖδι του εἰς τὴν Ἀνατολήν. Τότε κατὰ τὴν γνωστὴν φράσιν περὶ Λαμαρτίνου ἕνας νέος ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῷ.

Εἰς τὴν συλλογὴν τῶν « Ἀγγλων Συγγραφέων » ὁ Φρειδερίκος Χάρισσον παλαιὸς φίλος τοῦ Ράσκιν καὶ μαθητὴς τοῦ Ἀγγούστου Κόντ ἐδημοσίευε πολυτίμον τομιδίον ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἀγγλου αἰσθητικοῦ ὅπου ὁ Χάρισσον καθορίζει μερικὰ σημεῖα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ράσκιν.

Ἄλλ' ὅτι καθίσταται ἀληθῶς ἀπίστευτον εἶνε ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὅστις ἀνεμόρφωσε τὴν καλλιτεχνικὴν ἀντίληψιν τῶν συμπατριωτῶν του Ἀγγλων κατάρθωσε νὰ σχηματισθῇ ἕνα τῶσον ὑψηλὸν ἰδεῶδες καλλιτεχνικὸν μέσο εἰς ἕνα περιβάλλον κατ' ἐξοχὴν θρησκευτικὸν καὶ περιορισμένον.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ μνηστὴ του τὴν ὁποίαν ὑπεργάτα ἠγάπησε νὰ τὸν ὑπανδρευθῇ διότι ἀνέκάλυψε σὲ κάποιον ἔργον του ἴχνη θρησκευτικῆς ἀπιστίας. Τρία χρόνια ὅμως βραδύτερον ἀπὸ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἡ κόρη ἠσθένησεν ἐπικινδύνως καὶ ὁ Ράσκιν πού πάντοτε τὴν ἀγαποῦσεν ἐζήτησε νὰ τὴν ἐπανίδῃ. Αὕτη ἐδέχθη νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ ὁ πρῶτος μνηστὴρ τῆς ὑπὸ ἕνα ὄρον ὅμως. Νὰ τῆς εἴπῃ εὐκρινῶς ποῖον ἠγάπα περισσότερον, τὸν Θεὸν ἢ αὐτήν; Καὶ ὁ Ράσκιν ἀπήντησεν ὅτι μόνον αὐτὴν ἐλάτρευε. Τότε ἠγάθη νὰ τὸν δεχθῇ καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἡ γυναῖκα ὅμως πού ἐνυμφεύθη βραδύτερον ἐπίσης τὸν ἐχώρισε, διότι εὐρήκε τὸν Ράσκιν πού ὄνειροπόλον ἐνῶ τὸν ἤθελε μᾶλλον ἐρωτευμένον.

Τοιουτοτρόπως ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀφελὴς Ράσκιν ἔζησε σχεδὸν μόνος, δαπανῶν ἀφειδῶς τὰ τέσσαρα ἑκατομύρια πού τοῦ ἄφησεν ὁ πατέρας του. Τὰ δύο μάλιστα τὰ ἐδαπάνησεν ἐντὸς τετραετίας εἰς καλλιτεχνικὰ ἐλευθεριότητα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του πλέον δὲν τοῦ ἀπέμενε παρά μόνον τὸ ἕξ ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων εἰσόδημα πού τοῦ ἀπέφεραν τὰ ἔργα του.

Εἰς τὸν « Ἐρμῆν τῆς Γαλλίας » ὁ κ. Μπαρτελεμὺ μᾶς δίδει μακρὰν ἀνάλυσιν τοῦ νέου ἔργου τοῦ κ. Σομμεράο « Δύο πριγκίπισσαι τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὸν 12ον αἰῶνα. Ἄννα Κομνηνὴ καὶ Ἀγνή τῆς Γαλλίας ». Ἡ Ἀγνή ἀδελφὴ τοῦ Φιλίππου Ἀγγούστου διαδοχικῶς σύζυγος τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Β' Κομνηνοῦ, τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ καὶ τοῦ Θεοδώρου Βραῦ, διεδραμάτισε κατὰ τὰς σταυροφορίας τοῦ 1204 σπουδαιότατον πρόσωπον χρησιμεύσασα ὡς μέσον συνεννόσεως μεταξὺ τῶν Σταυροφόρων καὶ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ κ. Σομμεράο συμπαθέστατος ζωγράφος τῶν ἡθῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μᾶς διηγείται εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον του μετὰ πολλῆς τέχνης τὴν ζωὴν τῆς Ἀγνῆς ἢ ὁποία νυμφευθεῖσα εἰς ἡλικίαν ἑννέα ἐτῶν τὸν νεαρόν Ἀλέξιον Κομνηνὸν ἐγενε ἐξ ἀπαρχῆς σύζυγος τοῦ δολοφόνου τοῦ σύζυγου τῆς Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ τοῦ ἐκθρονισθέντος τὸν Ἰσαὰκ Ἀγγελον.

Ἐβδομήκοντα σχεδὸν χρόνια πρότερον ἢ Ἄννα

Κομνηνὴ ἢ κόρη Ἀλεξίου τοῦ Α' εἶδε νὰ διέλθουν τῆς Κωνσταντοπόλεως οἱ πρῶτοι σταυροφόροι. Ἡ « Ἀλεξιάς » τῆς μᾶς παρέχει εἰκόνα πιστοτάτην τῶν ἀμοιβαίων αἰσθημάτων τοῦ Ἑλληνοανατολικοῦ κόσμου καὶ τοῦ Φεουδαρχικοῦ εἰς τὴν πρώτην συνάντησιν τῶν. Ὁ Γκοντεφρουά, ὁ κόμης τῆς Φλάνδρας κ.λ. π. ἦλθον ὁ ἕνας κατόπιν τοῦ ἄλλου νὰ θέσουν εἰς σκληρὰν δοκιμασίαν τὴν ὑπομονητικὴν καὶ λεπτὴν εὐπάθειαν Ἀλεξίου τοῦ Α'. Ὁ γηρασμένος καὶ σφόδρος πολιτισμὸς τοῦ Βυζαντίου ὑπέστη τοιουτοτρόπως τὴν ἐφοδὸν τῆς δόσεως ἐνῶ πρότερον εἶχε ὑποστῆ τὴν ἐφοδὸν τῆς Ἀνατολῆς.

Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ κ. Σομμεράο ἐξακολουθεῖ νὰ περιγράψῃ τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν μετὰ πολλῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων οὕτως ὥστε τὸ ἔργον του νὰ δύναται κανεὶς καὶ τὸ τοποθετῆσαι παραπλευρῶς τῶν ἔργων τοῦ Σλουμπερζέ καὶ τοῦ Ντῆλ.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Αἱ Ἀθήναι ὑπεδέχθησαν μὲ ἐνθουσιασμόν καὶ ἀγάπην τὸν πριγκίπα Γεώργιον καὶ τὴν μνηστὴν του πριγκίπισσαν Μαρῖαν. Ὁ λαὸς θερμότητα ἐπευφήμησε τὸ πριγκιπικὸν ζεῦγος.

Ὁ κ. Νιρβάνας γράφει νέον δράμα *Μαρία ἢ Πενταμύσια*. Πρὸς ἄλλοις ὁ ποιητὴς θά τὸ διαβάσῃ εἰς κύκλον λογίων εἰς τὰ γραφεῖα τῶν « Παναθηναίων ».

Ὁ κ. Ι. Ψυχάρης προήχθη ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς Χρυσὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος.

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐγενεῖν εἰς τὸ Χιμεῖον τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Α. Χρηστομάνου.

Ἀπέθανε ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Ὁσκάρ. Ὁ νέος βασιλεὺς ἀνγορεῖται ὑπὸ τὸ ὄνομα Γουσταῦος Ε'.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Princeton, κ. W. Warner Bischoff ἐδημοσίευσε ἐκτενὴ βιβλιοκρισίαν εἰς τὸ εἰδικὸν περιοδικὸν *The Library Journal*, περὶ τοῦ καταλόγου τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Ἀρσενείῳ μονῆς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, τὸν ὁποῖον ἐξέδωκε πέρυσι ὁ συνεργάτης μας κ. Νίκος Α. Βέης. Ὁ κ. Bischoff συνιστᾷ τὸν κατάλογον τοῦ κ. Βέη εἰς πάντα ἀσχολούμενον μὲ τὰ ἑλληνικὰ χειρογράφα ὡς πληροῦντα καθ' ὅλα τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἡμερολόγιον Κωνσ. Φ. Σκόκου 1908. Χρυσόδετον φρ. χρ. 6. Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῶν « Παναθηναίων » φρ. χρ. 5.

Λεξικὸν Ἑλληνογαλλικὸν καὶ Γαλλοελληνικὸν τῆς λαλουμένης Ἑλληνικῆς γλώσσης (ἤτοι Καθαρευούσης καὶ Δημοδίου) ὑπὸ Α' Ἡπίτη. Τὰ « ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ » ἀναλαμβάνοντα χάριν τῶν συνδρομητῶν τῶν ὀριζόμενων ἀριθμῶν ἀντιτίμων τοῦ ἐκδιδόμενου Ἑλληνογαλλικοῦ καὶ Γαλλοελληνικοῦ Λεξικοῦ τοῦ κ. Α' Ἡπίτη, εἶνε εἰς θέσιν νὰ τὰ παραχωρήσουν εἰς αὐτοὺς Δρ. 2 καὶ Φρ. 2 25 μόνον ἀντὶ τῆς ἀρχικῆς του τιμῆς Δρ. 2,50 καὶ Φρ. 3 δι' ἑκάστον τεύχος ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Οἱ ἀποστέλλοντες τὸ τίμημα ἐκάστου φυλλαδίου ἢ καὶ περισσοτέρων διὰ μᾶς πρὸς εὐκολίαν ταν, θὰ λαμβάνουν τὰ ἐκδιδόμενα τεύχη τακτικῶς.

ΤΟΜΟΙ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΜΕ ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΚΠΤΩΣΙΝ

Οἱ τόμοι 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος καὶ 12ος πωλοῦνται πρὸς δραχ. ἢ φρ. ΔΥΟ ἑκάστος.

Διὰ κάθε τόμον προσθέτομεν εἰς τὰς ἀνω τιμὰς 50 λεπτὰ διὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ 1 φράγκον διὰ τὸ ἑξωτερικὸν ταχυδρομικῶς.

Αἱ ὀλίγαι ὑπολειπόμεναι ΠΛΗΡΕΙΣ ΣΕΙΡΑΙ τῶν « Παναθηναίων », ἐν ὅλῳ τόμοι 12, πωλοῦνται πρὸς δρ. 100 ἑκάστη.

Αἱ παραγγελίαι στέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν « Παναθηναίων » ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35 Ἀθήνας

καὶ προπληρώνονται.